

BACHELORPROEF

‘Heeft u nog tijd voor uw man?’

Over de beeldvorming van vrouwen met een topfunctie in de Vlaamse media

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Print- en onlinejournalistiek
Academiejaar	2017-2018
Student	Charlotte Deprez
Interne begeleider	Michel Vermeersch
Externe promotor	Gerti Wouters

BACHELORPROEF

‘Heeft u nog tijd voor uw man?’

Over de beeldvorming van vrouwen met een topfunctie in de Vlaamse media

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Print- en onlinejournalistiek
Academiejaar	2017-2018
Student	Charlotte Deprez
Interne begeleider	Michel Vermeersch
Externe promotor	Gerti Wouters

Woord vooraf

Ik heb lang getwijfeld over het onderwerp van mijn bachelorproef. Je moet er tenslotte een jaar aan werken. Hierdoor heb ik mijn onderwerp nogal laat vastgelegd. Ik kwam op het idee door mijn buitenlandse studie in Utrecht. Voor ik naar Nederland trok, noemde ik mezelf geen feminist. Gendergelijkheid was ook niet iets waar ik echt van wakker lag. In Utrecht kreeg ik de opdracht om een schaduwnummer te maken van het feministische opinieblad *Opzij*. Na mij zo'n acht weken verdiept te hebben in het feminisme, zijn me heel wat zaken beginnen opvallen waar ik eerst geen oog voor had. Een van die zaken is de beeldvorming van vrouwen in de nieuwsmedia. Ik ging er steeds meer over opzoeken en hoe meer ik te weten kwam, hoe verontwaardigder ik werd. Het was me nooit eerder opgevallen hoe stereotiep vrouwen soms geportretteerd worden in de media. Ik had er ook nooit bij stilgestaan welke gevolgen die stereotiepe beeldvorming met zich kan meebrengen.

Het was niet altijd even gemakkelijk om mijn buitenlandse studie te combineren met mijn bachelorproef. Ik kon de voorbereidende sessies niet bijwonen en kon niet zomaar een lector in Howest aanspreken. De correspondentie met de lectoren verliep via mail en skype. Gelukkig maakte Michel Vermeersch zich vaak vrij om via mail of skype mijn vragen te beantwoorden. Ook Ilse Mestdagh heeft me geholpen om tot een goed afgebakend onderwerp te komen. Uiteindelijk had ik een duidelijke onderzoeksvraag: 'Wat is de beeldvorming van vrouwen met een topfunctie in de Vlaamse media?'

Tijdens mijn buitenlandse studie moest ik verschillende opdrachten indienen om de opbouw van mijn bachelorproef vast te leggen. Door verder in te lezen en een macro- en microstructuur te maken, kreeg mijn bachelorproef steeds meer vorm. Ik besloot om mijn literatuurstudie aan te vullen met een kleine inhoudsanalyse. Pas eind december wist ik hoe ik dat precies zou doen.

Eind januari keerde ik terug naar België en midden februari moest ik mijn volledig researchdossier indienen. Helaas was ik nog niet klaar en ik dacht dat ik de einddeadline niet zou halen. Op dat moment startte ik ook met mijn stage bij Apache. Ik heb toen een enorme inhaalbeweging gemaakt en me volledig gestort op mijn stage en bachelorproef. Zo heb ik mijn bachelorproef toch tot een goed einde kunnen brengen. Ik wil mijn promotors Gerti Wouters en Michel Vermeersch bedanken om me hierin te ondersteunen.

Abstract (Nederlands)

Mijn onderzoek gaat over de beeldvorming in de Vlaamse media van vrouwen met een topfunctie. Hoe iemand wordt weergegeven in de media is heel belangrijk omdat de media een grote invloed hebben op de publieke opinie. De stereotiepe beeldvorming van vrouwen houdt de heersende norm in stand van de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse. Dit heeft een invloed op welke keuzes we maken, hoe we ons leven vormgeven en wat we denken te kunnen bereiken.

Om mijn onderzoek goed af te bakenen, koos ik ervoor om 'een vrouw met een topfunctie' heel nauwkeurig te definiëren. Ik baseerde me op een rapport 'Vrouwen aan de Top' uit 2012, waarin heel duidelijk staat wat een topfunctie is en wat niet. Hierdoor kunnen de resultaten een vertekend beeld weergeven. Mijn onderzoek bestaat uit een theoretisch en een praktisch deel. In het theoretisch deel deed ik zowel literatuurstudie als een kleine kwalitatieve inhoudsanalyse. Het praktisch deel is een persoonlijke verwerking van het onderwerp ter voorbereiding van mijn eindproducten.

Uit mijn onderzoek kan ik concluderen dat vrouwen (met een topfunctie) minder vaak aan bod komen in de media dan mannen. Als ze wel aan bod komen is dat vaak genderstereotiep. Het persoonlijk leven, uiterlijk en vrouw-zijn van vrouwen met een topfunctie blijkt vaak een belangrijk aspect te zijn. Bij hun mannelijke collega's is dit niet zo. De oorzaak van genderstereotiepe berichtgeving in de nieuwsmedia is vooral te wijten aan de *male gaze* of mannelijke blik. Dat wil zeggen dat iedereen kijkt naar mannen en vrouwen vanuit het mannelijk perspectief.

Er is nog verbetering nodig bij de beeldvorming van vrouwen met een topfunctie. Die beeldvorming heeft grote gevolgen voor zowel de carrière als voor de ambitie van jonge meisjes en vrouwen om een topfunctie te bekleden. Een genuanceerdere en betere beeldvorming kan pas bereikt worden wanneer er erkenning is voor het probleem en er naar oplossingen wordt gezocht.

Abstract (English)

My research is about the portrayal of women executives in the Flemish media. How someone is represented in the media is very important because it has a big influence on the public opinion. The stereotypical image of women aligns with the prevailing standard of the white, highly educated, heterosexual middle class man. This influences the choices we make, how we shape our lives and what we think we can achieve.

In order to refine my research, I have defined 'a female executive' very precisely. My definitions are based on the report 'Women at the Top' from 2012. This could result in a slightly distorted picture. My research consists of a theoretical and a practical part. In the theoretical part I did both a literature study and a small qualitative content analysis. The practical part is a personal process of the subject in preparation of my final products.

In conclusion, it appears that women executives are featured less in the media than men. If they do, it is often gender stereotyped. The personal life, appearance and gender of a female executive is often an important aspect. This is not the case with their fellow male colleagues. Gender stereotypical reporting in the news media is mainly due to the male gaze or the male point of view. That means that everyone looks at men and women from the male perspective.

The portrayal of women executives still needs improvement. This portrayal has major implications for the careers of female executives as well as the ambition of young girls and women to strive for an executive role. A more nuanced and better image can only be achieved when the problem is recognized and a solution is actively being sought.

Verklarende woordenlijst

Beeldvorming	De manier waarop iets of iemand visueel wordt voorgesteld; het ontstaan van een opvatting over personen, zaken, feiten e.d.
Topfunctie	Een functie op het hoogste niveau
Stereotype	Karakterisering, met name van een volk of van individuen uit een groep, op grond van generalisering van al of niet reële waarnemingen
De male gaze	Letterlijk: 'de mannelijke blik', fenomeen waarbij iedereen naar mannen en vrouwen kijkt vanuit een mannelijk perspectief

De woorden zijn in de tekst aangeduid met (*)

Inhoudsopgave

Deel 1: researchdossier

Inleiding	1
1. Toelichting onderzoeksvraag.....	3
1.1. Wat is beeldvorming?	3
1.1.1. Definities.....	3
1.1.2. Wat is seksisme?	3
1.1.3. Wat is gender?	4
1.1.4. Wat zijn (gender)stereotypen?	4
1.1.5. Beeldvorming in de media	5
1.2. Wat zijn topfuncties?	6
1.2.1. Algemeen.....	6
1.2.2. Het bedrijfsleven	7
1.2.3. Het maatschappelijk middenveld	7
1.2.4. Politiek.....	8
1.2.5. Openbare functies	8
1.3. Huidige situatie vrouwen in topfuncties	8
2. Genderstereotiep taalgebruik.....	9
2.1. De male gaze	9
2.2. Beroepsverwijzing	10
2.3. Genderstereotypen beklemtonen	10
3. Beeldvorming van topvrouwen volgens onderzoek	11
3.1. Kwantiteit	11
3.2. Onderwerpen	12
3.3. Functie	14
3.4. Stereotypering	14
4. Erkenning, initiatieven en mogelijke oplossingen.....	15
4.1. Politiek.....	15
4.2. Journalisten.....	16

4.3.	Andere initiatieven	17
5.	Eigen onderzoek	19
5.1.	Methode.....	19
5.2.	Hypothese.....	19
5.3.	Corpus.....	20
5.4.	Werkwijze	21
5.5.	Resultaten.....	22
	Conclusie	27

Deel 2: persoonlijke verwerking

1.	Situering van het onderwerp in de media	30
1.1.	Casus print/online.....	30
1.2.	Casus radio	31
1.3.	Casus televisie.....	32
2.	Formatanalyse met het oog op het te maken journalistieke eindproduct	33
2.1.	Format 1: Apache – mediakritiek.....	33
2.1.1.	Concept en missie.....	33
2.1.2.	Doelpubliek	33
2.1.3.	Opbouw	33
2.1.4.	Werkwijze van de journalist.....	34
2.1.5.	Eigen werkwijze.....	35
2.2.	Format 2: Knack – portretreeks	35
2.2.1.	Concept en missie.....	35
2.2.2.	Doelpubliek	36
2.2.3.	Opbouw	36
2.2.4.	Werkwijze van de journalist.....	36
2.2.5.	Eigen werkwijze.....	36
2.3.	Format 3: zeno – interview	37
2.3.1.	Concept en missie.....	37
2.3.2.	Doelpubliek	37

2.3.3.	Opbouw	37
2.3.4.	Werkwijze van de journalist	37
2.3.5.	Eigen werkwijze.....	38
3.	Werkplan en scenario van het eindproduct	38
3.1.	Artikelstructuur	38
3.1.1.	Artikel 1	38
3.1.2.	Artikel 2	39
3.1.3.	Artikel 3	41
3.1.4.	Artikel 4.....	42
3.2.	Biografieën van de gekozen gesprekpartners	44
3.3.	Planning.....	45
3.4.	Logboek	46
4.	Reflectie op persoonlijke verwerking	49
5.	Persbericht.....	51
6.	Verwijzingen.....	52
7.	Bijlagen	56
7.1.	Codesheet kwalitatieve inhoudsanalyse	56
7.2.	Lijst van figuren.....	66
7.3.	Interview Bart Eeckhout.....	68
7.4.	Voorbeeldformats	71
7.4.1.	Format 1: Apache – mediakritiek.....	71
7.4.2.	Format 2: Apache - nieuws	77
7.4.3.	Format 2: Knack - portretreeks	80
7.4.4.	Format 3: Zeno - interview.....	84

DEEL 1: RESEARCHDOSSIER

INLEIDING

Deze bachelorproef gaat over de beeldvorming* van vrouwen in topfuncties* in de Vlaamse media. Mijn researchdossier bestaat uit twee grote delen: een literatuurstudie, gevolgd door een eigen onderzoek. Het eigen onderzoek is gebaseerd op een kwalitatieve inhoudsanalyse. Om dit zo correct mogelijk te doen, heb ik mijn onderzoeksvraag sterk afgebakend. “Wat is de beeldvorming van vrouwen met een topfunctie in de Vlaamse media?” Mijn hoofdvraag heb ik opgedeeld in volgende deelvragen:

- “Wat zijn topfuncties?”
- “Wat is beeldvorming”?
- “Waarom is de beeldvorming van vrouwen in de media maatschappelijk relevant?”
- “Over welke onderwerpen worden vrouwen in topfuncties geïnterviewd?”
- “Is er sprake van genderstereotiep of seksistisch taalgebruik bij artikels over topvrouwen?”

Topfuncties worden sneller geassocieerd met mannen (Armstrong & Nelson, 2005). Uit verschillende onderzoeken blijkt dat de nieuwsmedia een grote rol spelen in die genderstereotypering (Siebel, 2011). Die genderstereotyperingen hebben een invloed op welke keuzes we maken, hoe we ons leven vormgeven en wat we denken te kunnen bereiken. De media kunnen dus een impact hebben op ons leven. Als vrouwen minder of genderstereotiep in beeld worden gebracht, kan dat nefast zijn voor hun carrièremogelijkheden (Siebel, 2011).

Er zijn al verschillende onderzoeken gedaan naar de beeldvorming van vrouwen in de nieuwsmedia (Truyts, 2016) (Uscinski & Goren, 2011). Daar was de conclusie steeds dat vrouwen minder vaak aan bod komen en als ze aan bod komen is dat vooral in ‘zacht’ nieuws. Mannen komen vaker als deskundige aan het woord, terwijl vrouwen meer in beeld worden gebracht als ‘gewone burger’. Bepaalde onderzoeken gingen ook over de berichtgeving over vrouwen in topfuncties (Hooghe, Jacobs, & Claes, 2015). Een voorbeeld daarvan was de berichtgeving bij de aanstelling van Catherine De Bolle als commissaris-generaal van de Federale Politie. Journalisten legden toen vooral de klemtoon op het feit dat ze de eerste vrouw is met deze functie. Vaak werd er gevraagd naar hoe ze haar functie kan combineren met haar gezinsleven. Er werd ook geconcludeerd dat er vaak wordt geschreven over het uiterlijk van vrouwen in topfuncties (Vandenberghe, d’Haenens, & Van Gorp, 2014). Dit zien we niet echt snel gebeuren bij hun mannelijke collega’s.

De beeldvorming van vrouwen in de nieuwsmedia is ook iets dat speelt binnen de politiek. Onder andere in de beleidsnota van het Vlaams Parlement rond Gelijke Kansen werd dit aangekaart (Homans, 2014). Zo werd er al een Expertendatabank opgericht die journalisten helpt om af te stappen van stereotiepe beeldvorming.

Zoals eerder vermeld bestaat mijn researchdossier uit een literatuurstudie en een eigen onderzoek. De eerste vier hoofdstukken zijn gebaseerd op literatuurstudie. In het eerste hoofdstuk licht ik mijn onderzoeksvraag toe. Ik leg uit wat beeldvorming, genderstereotypen en topfuncties zijn en licht de maatschappelijke relevantie van beeldvorming van vrouwen toe. In het tweede hoofdstuk ga ik dieper in op genderstereotiep taalgebruik. In het derde hoofdstuk schets ik een duidelijker beeld van hoe en hoe vaak vrouwen (in topfuncties) in beeld komen in vergelijking met mannen. In het vierde hoofdstuk bespreek ik verschillende initiatieven en mogelijke oplossingen voor het probleem.

Het vijfde en laatste hoofdstuk beslaat mijn eigen onderzoek. Daar ben ik op zoek gegaan naar hoe vrouwen in topfuncties gerepresenteerd worden in de vraag-en-antwoordinterviews uit *Zeno*, de weekendbijlage van *De Morgen* van juli tot en met december 2017. De resultaten heb ik besproken met Bart Eeckhout, opiniërend hoofdredacteur van *De Morgen*.

1. TOELICHTING ONDERZOEKSVRAAG

1.1. WAT IS BEELDVORMING?

1.1.1. Definities

Volgens het Van Dale woordenboek heeft beeldvorming* twee definities. Beeldvorming betekent in eerste instantie *‘voorstelling’*. Volgens de Studiegroep Economisch Zelfstandig, een initiatief vanuit de Nederlandse Vrouwen Raad, is dat de manier waarop iets of iemand visueel wordt voorgesteld: hoe wordt iets of iemand in beeld gebracht (Studiegroep Economisch Zelfstandig, 2016)? De tweede definitie is *‘het ontstaan van een opvatting over personen, zaken, feiten e.d.’*. Beeldvorming verwijst dus ook naar het mentale beeld dat mensen over iets of iemand hebben. Dit beeld wordt door heel wat factoren beïnvloed: opvoeding, onderwijs, religie, maar ook door de media. De relatie tussen de eerste en de tweede definitie leg ik later in dit hoofdstuk uit. In deze bachelorproef zal de focus voornamelijk liggen op de eerste definitie: hoe iets of iemand voorgesteld wordt. De gevolgen daarvan worden kort toegelicht.

1.1.2. Wat is seksisme?

De definitie van seksisme is volgens het Van Dale woordenboek *‘discriminatie op grond van het geslacht’*. Dit dekt niet de volledige lading van het woord volgens een rapport van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (Angioletti & Michielsens, 2009). Het rapport stelt een tweedelige definitie voor. Ten eerste is seksisme *‘een geheel van overtuigingen over de geslachten en over de relatie tussen de geslachten. In die overtuiging bestaat er een objectieve hiërarchische verhouding tussen beide geslachten en die verhouding wordt ook wenselijk geacht’*. Ten tweede is het *‘een handeling die is gebaseerd op een ongerechtvaardigd onderscheid tussen de geslachten en die nadelige gevolgen heeft voor één of meerdere leden van één van beide geslachten’*. Deze definitie heeft dus niet enkel betrekking op discriminatie, maar ook op denkbeelden (Angioletti & Michielsens, 2009).

Er zijn verschillende vormen van seksisme (Dierckx, Motmans, Meier, Dieleman, & Pezeril, 2014). Enerzijds heb je het *‘benevolant seksisme’*, waarbij gebruik wordt gemaakt van positieve stereotypering (vb. *‘Vrouwen moeten beschermd worden door mannen’*). Deze vorm van seksisme hangt wel nog steeds samen met de traditionele genderrollen en beklemtoont mannelijke dominantie. Anderzijds heb je het *‘vijandig seksisme’*, waarbij gebruik wordt gemaakt van expliciete negatieve vooroordelen (vb. *‘Vrouwen voelen zich te snel beledigd’*). Verder is het belangrijk om te weten dat zowel vrouwen als mannen geconfronteerd kunnen worden met seksisme (Dierckx, Motmans, Meier, Dieleman, & Pezeril, 2014).

1.1.3. Wat is gender?

Gender en geslacht of sekse worden vaak met elkaar verward. In het Van Dale woordenboek heeft het woord ‘gender’ drie betekenissen: *‘geslacht of sekse, geslacht waarvan iem. het gevoel heeft deel uit te maken en alles wat bij het man- of vrouw-zijn hoort, alle seksegebonden eigenschappen’*. De laatste definitie is de meest correcte. Volgens het kenniscentrum voor gender en feminisme, vzw RoSa, betekent ‘gender’ de sociale verwachtingen en normen rond mannelijkheid en vrouwelijkheid die kunnen variëren naargelang de tijd en context (vzw RoSa, 2018). ‘Sekse’ verwijst dus naar de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen, terwijl ‘gender’ verwijst naar de daarbij horende sociale rollen en verwachtingen (Althoff & Janssen, 2013).

1.1.4. Wat zijn (gender)stereotypen?

In de jaren ’20 introduceerde Walter Lippmann het begrip ‘stereotype’*. Hij omschreef het als een “oververeenvoudigd patroon dat ons helpt om betekenis toe te kennen aan de wereld” (Truys, 2016). Volgens het Van Dale woordenboek betekent stereotype *‘karakterisering, met name van een volk of van individuen uit een groep, op grond van generalisering van al of niet reële waarnemingen’*. Stereotypen vloeien dus voort vanuit een generalisering. Iemand wordt niet als een individu gezien, maar als lid van een groep waaraan bepaalde ‘typische eigenschappen’ worden toegekend (Smelik, Buikema & Meijer 1999). Stereotypen kunnen zowel positief als negatief zijn. Een positief stereotype kan bijvoorbeeld zijn dat meisjes goed zijn in het leren van vreemde talen. Zulke stereotypen zijn vaak onopvallend. Negatieve stereotypen vallen meer op. Een voorbeeld daarvan is dat blonde vrouwen dom zijn (Studiegroep Economisch Zelfstandig, 2016).

In deze bachelorproef gaat het specifiek over genderstereotypen. Het gaat dus om de karakterisering van mannen en vrouwen op grond van generalisering. Bepaalde eigenschappen associëren we sneller met vrouwen dan met mannen en omgekeerd. Vrouwen krijgen bijvoorbeeld eigenschappen als gevoelig, lief, sociaal en warm toegekend. Mannen worden eerder beschreven als ambitieus, assertief, competitief, competent, dominant en zelfstandig (Stichting WOMEN Inc., 2017). De stereotypen beschrijven niet alleen de eigenschappen van mannen en vrouwen, maar geven ook aan hoe mannen en vrouwen zich horen te gedragen en waar ze goed in moeten zijn. Als dat gebeurt, worden de stereotypen normatief of voorschrijvend (Vinkenburg, 2016). Een stereotype is bijvoorbeeld dat vrouwen zorgzaam zijn. De norm die daaruit kan voortvloeien is dat vrouwen voor familieleden moeten zorgen (Beaudoux, 2017).

1.1.5. Beeldvorming in de media

Zoals eerder vermeld betekent beeldvorming zowel de manier waarop iets of iemand wordt voorgesteld als het mentale beeld dat we over iets of iemand hebben. De eerste definitie van beeldvorming heeft een effect op de tweede. De manier waarop iets of iemand wordt voorgesteld, beïnvloedt het mentale beeld (Siebel, 2011). Onder andere de media spelen hier een rol in. De media, in het bijzonder televisiemedia, hebben een enorm groot bereik. Het journaal van 19 uur van de VRT haalt gemiddeld een miljoen kijkers (Truyts, 2016). De media kunnen de publieke opinie dus gemakkelijk beïnvloeden. De beeldvorming in de media houdt de heersende norm in stand. De norm in onze maatschappij blijkt de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse te zijn (Stichting WOMEN Inc., 2017). Dit heeft een invloed op welke keuzes we maken, hoe we ons leven vormgeven en wat we denken te kunnen bereiken. Een concreet voorbeeld hiervan is dat meisjes minder vaak kiezen voor een technische opleiding dan jongens. Het stereotiepe beeld is dan ook dat de technische sector iets voor mannen is. Maar wanneer we dat stereotiepe beeld veranderen door bijvoorbeeld te zorgen voor goede vrouwelijke rolmodellen, zien we dat meisjes minder denken dat jongens geschikter zijn voor een studie in de techniek (Smits & Porzionato, 2016).

De manier waarop vrouwen in beeld komen in de pers speelt een grote rol in de beeldvorming van vrouwen in het algemeen. Aangezien mannen vaker als officiële bron aan bod komen in de nieuwsmedia, wordt de positie van mannen belangrijker gevonden dan die van vrouwen. Weinig genderdiversiteit in nieuwsmedia kan dus een invloed hebben op de genderrollen in het dagelijks leven en zelfs op de beroepskeuze van vrouwen en mannen. Net omdat er zo veel meer mannen aan bod komen in de nieuwsmedia, krijgt de ‘consument’ een vertekend beeld, waardoor die bepaalde stereotype beelden vormt. Wanneer bijvoorbeeld een politieagente wordt geïnterviewd in een krant en er niet specifiek bij staat dat het over een vrouw gaat, zal de minder oplettende lezer ervan uitgaan dat de bron een man is in plaats van een vrouw (Armstrong & Nelson, 2005).

Specifiek in de politieke sector kan genderstereotiepe berichtgeving nadelig zijn. De media spelen bijvoorbeeld een cruciale rol in verkiezingscampagnes door kandidaten te negeren of aan het publiek voor te stellen. Mediaberichten kunnen het stemgedrag van de kiezer beïnvloeden, doordat de kiezer vooral informatie haalt uit de media. Wanneer de media mannelijke en vrouwelijke politici niet op dezelfde manier behandelen, kan dat negatieve gevolgen hebben (Hooghe, Jacobs, & Claes, 2015). De media zijn tenslotte de belangrijkste bron van politieke informatie voor de burgers (Beaudoux, 2017). Als vrouwelijke politici minder vertegenwoordigd worden in de nieuwsmedia kan dat het idee van mannelijke dominantie in de politiek versterken. De hoeveelheid media-aandacht speelt een belangrijke rol in de carrièremogelijkheden van politici. Zo kan de gebrekkige vertegenwoordiging van

vrouwelijke politici ertoe leiden dat zij minder kansen hebben om een succesvolle politieke carrière te bekomen (Hooghe, Jacobs, & Claes, 2015).

Door de media krijgen vrouwen van jongs af aan het idee dat hun enige troef hun lichaam is. Die zelfobjectivering kan leiden tot depressies en eetstoornissen, maar ook tot een lagere politieke effectiviteit (Siebel, 2011). Politieke effectiviteit is het idee dat je stem gehoord wordt en dat je iets kan veranderen in de politiek. Maar de media ontmoedigen vrouwen impliciet om leiderschapsposities in te nemen doordat het uiterlijk van de vrouw meestal centraal staat in plaats van hun intellectualiteit (Siebel, 2011).

Volgens onderzoeks- en adviesbureau Ecorys blijkt dat een correcte representatie van vrouwen in de media positieve effecten met zich kan meebrengen (Sapulete & Dominguez Alvarez, 2016). Het zou leiden tot betere kansen voor vrouwen op de arbeidsmarkt en minder sociale ongelijkheid. Vrouwen zouden zich meer herkennen in het beeld dat de media tonen en daardoor meer geloven in hun eigen capaciteiten. Hierdoor zullen werkgevers ook meer oog krijgen voor de capaciteiten van individuen, waardoor ze werknemers zullen kiezen op basis van die capaciteiten in plaats van de sekse (Sapulete & Alvarez, 2016).

Volgens een rapport van het Global Media Monitoring Project (GMMP) is er een grote kloof tussen mannen en vrouwen als nieuwsverslaggevers of -presentatoren (Macharia, 2015). De kloof is het grootste in de gedrukte media, waar slechts een op de vier verslaggevers een vrouw is. Bij radio en televisie is dat ongeveer een op de drie. Dit is belangrijk omdat vrouwelijke verslaggevers de neiging hebben om meer vrouwelijke bronnen op te nemen in het nieuws. Het verschil met mannelijke verslaggevers is echter niet groot. Toch benadrukt het rapport dat de sekse van de journalist van belang is voor de genderdimensies van een verhaal (Macharia, 2015).

1.2. WAT ZIJN TOPFUNCTIES?

1.2.1. Algemeen

Er is geen heldere definitie van een topfunctie*. Het Van Dale woordenboek omschrijft een topfunctie als '*functie op het hoogste niveau*'. Er is echter geen duidelijke maatstaf wanneer een functie een topfunctie is. Personen in topfuncties zijn wel vaak hoogopgeleid en zitten meestal in een leidinggevende positie. Topfuncties worden dus vaak geassocieerd met macht binnen bedrijven of organisaties. Toch blijft het een relatief begrip. Heeft een expert bijvoorbeeld ook een topfunctie (Valgaeren, Hendrickx, De Biolley, Reymenants, & Van Hove, 2008)?

Een maatstaf voor topfuncties zou het salaris of de functie-inhoud kunnen zijn, maar dit is niet bij alle sectoren gelijk. Topfuncties in de politiek verschillen van topfuncties in het bedrijfsleven, zowel in salaris als in functie-inhoud (De Koster & Vander Beken, 2013). Om het begrip beter te kaderen maak ik een onderscheid tussen vier sectoren, gebaseerd op het rapport 'Vrouwen aan de Top' van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. In dat rapport wordt de vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in topfuncties in verschillende sectoren geanalyseerd (De Wachter, et al., 2012). Er zal waarschijnlijk discussie blijven bestaan over wat nu een topfunctie is en wat niet. Om het zo goed mogelijk in te perken, wijk ik niet af van de omschrijvingen die in het rapport staan.

1.2.2. Het bedrijfsleven

In het bedrijfsleven wordt onder 'de top' vaak het hoogste bedrijfsorgaan verstaan. Het rapport 'Vrouwen aan de Top' beperkt zich tot de topbedrijven vanuit een economische logica. Daarbij horen de bedrijven die genoteerd staan op Euronext Brussels en de top honderd bedrijven die de grootste omzet hebben in de Belgische economie. Onder vrouwen in topfuncties vallen dus vrouwelijke bedrijfsleiders van beursgenoteerde en niet-beursgenoteerde topbedrijven. Ook vrouwelijke leden uit de raden van bestuur en vrouwen in managementposities worden als topfuncties in het bedrijfsleven gezien (De Wachter, et al., 2012).

1.2.3. Het maatschappelijk middenveld

Het maatschappelijk middenveld heb ik in verschillende categorieën verdeeld: werknemersorganisaties, werkgeversorganisaties, academische besturen en ngo's. Werknemers- en werkgeversorganisaties zijn van belang omdat ze een essentieel onderdeel zijn van het Belgisch economisch model. Werkgevers en werknemers onderhandelen via die organisaties onder andere over lonen. Bij de werknemersorganisaties worden voorzitters, leden van het hoogste bestuursorgaan en leden van het op één na hoogste bestuursorgaan als topfuncties beschouwd. Bij werkgeversorganisaties vallen leden in de raden van bestuur onder topfuncties.

Ook de media maken deel uit van het maatschappelijk middenveld. De top in de media omvat de hogere functies die invloed hebben op de inhoudelijke informatieverspreiding. In de geschreven pers is dat de hoofdredacteur. Bij de audiovisuele pers heeft de functie verschillende benamingen. Daarom wordt in 'Vrouwen aan de Top' gesproken over 'inhoudsverantwoordelijken'.

In de academische besturen behoren leden van de raden van bestuur van de Belgische universiteiten en universitaire associaties en rectoren tot de top. De raden van bestuur zijn ook hiërarchisch opgebouwd, waarbij de voorzitter en de ondervoorzitter de hoogste functies bekleden. De auteurs van 'Vrouwen aan de Top' beklemtonen het belang van vrouwelijke topfunctionarissen binnen academische besturen. "De universiteiten en hogescholen leveren immers de individuen af die later in het bedrijfs- en maatschappelijke leven de leidinggevende of topposities zullen bekleden" (De Wachter, et al., 2012). Bij ngo's zijn de topfuncties de bestuurders en de directeurs.

1.2.4. Politiek

Als het over topfuncties gaat, is de politiek een van de meest voor de hand liggende sectoren. In 'Vrouwen aan de Top' worden topfuncties in de politiek heel duidelijk omschreven. Het omvat Europese commissarissen, regeringsleden en parlementsvoorzitters op federaal, gemeenschaps- en gewestniveau, provinciegouverneurs, provinciaal gedeputeerden, burgemeesters, schepenen en partijvoorzitters.

1.2.5. Openbare functies

Onder openbare functies heb ik de rechterlijke macht, de strijdmacht, de federale ambtenarij en de Nationale Bank van België ondergebracht. Bij de rechterlijke macht vallen de eerste voorzitters van het Hof van Cassatie, de hoven van beroep en de arbeidshoven onder topfuncties. Ook de procureurs-generaal van het Hof van Cassatie en de hoven van beroep horen daarbij. Bij de strijdmacht behoren de opperofficieren (vb. generaal) en de hogere officieren (vb. kolonel) van het Belgische leger tot de top. In de federale ambtenarij worden de leidinggevende posities – de zogenaamde 'mandaatfuncties' – als topfuncties gezien. Bij de Nationale Bank van België bekleden de gouverneur, de vicegouverneur en de leden van het directiecomité de topfuncties.

1.3. HUIDIGE SITUATIE VROUWEN IN TOPFUNCTIES

Volgens The Global Gender Gap Report van 2017 staat België wereldwijd op de 31ste plaats als het om gendergelijkheid gaat (Tyson, et al., 2017). België krijgt een score van 0.739 waarbij '0' staat voor volledige ongelijkheid en '1' voor volledige gelijkheid. Volgens het rapport zetelen 38% vrouwen en 62% mannen in het parlement. In de raden van beursgenoteerde bedrijven is 27% van de leden vrouwelijk en 73% mannelijk. Deze cijfers bewijzen dat er zeker nog geen sprake is van gendergelijkheid in België (Tyson, et al., 2017).

De recentste cijfers van een heel gedetailleerd rapport dateren uit 2012. Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen analyseerde in het rapport 'Vrouwen aan de Top' de vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in topfuncties in verschillende sectoren (De Wachter, et al., 2012). Het rapport spreekt over 'absolute topfuncties'. De criteria die

daarvoor gehanteerd worden, zijn sterk afgebakend. Die criteria staan ook beschreven onder het kopje ‘wat zijn topfuncties’. Uit het rapport werd geconcludeerd dat vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn in topfuncties. Er wordt vooruitgang geboekt richting gelijkheid, maar dat blijft beperkt (De Wachter, et al., 2012).

Ik geef enkele voorbeelden. In 2012 was slechts 10% van de leden in de raden van bestuur van de Belgische beursgenoteerde bedrijven en de 100 grootste bedrijven die niet op de beurs genoteerd staan, vrouwelijk. Het aandeel vrouwelijke inhoudsverantwoordelijken in de nieuwsmedia (vb. hoofdredacteuren) was slechts 21,4% in 2012. In 2008 was dat nog 22,5%. De cijfers zijn anno 2018 wellicht veranderd, maar rekening houdend met The Global Gender Gap Report is volledige gendergelijkheid nog ver te zoeken.

2. GENDERSTEREOTIEP TAALGEBRUIK

Stereotypen komen vaak voor in taal. Dit kan op verschillende manieren gebeuren en zowel impliciet als expliciet. Om dit de verduidelijken heb ik het genderstereotiep taalgebruik in drie categorieën opgedeeld: de *male gaze**, de beroepsverwijzing en de benadrukking van genderstereotypen. Seksistisch of genderstereotiep taalgebruik kan je best omschrijven als “woorden, zinnen en uitdrukkingen die een onnodig onderscheid maken tussen mannen en vrouwen of die beide geslachten uitsluiten, bagatelliseren of doen ontaarden” (Parks & Robertson, 2004).

2.1. DE MALE GAZE

De *male gaze* betekent letterlijk ‘de mannelijke blik’, wat wil zeggen dat iedereen naar mannen en vrouwen kijkt vanuit een mannelijk perspectief (Stichting WOMEN Inc., 2017). Zoals eerder vermeld is de norm van onze maatschappij de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse. Iedereen die anders is dan de norm, wordt expliciet benoemd. De term ‘vrouwelijke hoogleraar’ bijvoorbeeld impliceert dat een hoogleraar standaard mannelijk is. Maar ook mannen die een rol vervullen die in strijd is met het stereotiepe beeld worden benoemd, bijvoorbeeld een ‘zorgende vader’. Die benoeming is er niet wanneer het geslacht van de persoon overeenkomt met het stereotiepe beeld van de rol. Een ‘mannelijke chirurg’ is dus gewoon ‘een chirurg’. Ook een vrouw in topfunctie blijkt een afwijking van de norm te zijn. Wanneer een vrouw een topfunctie bekleedt, is de nieuwswaarde vaak dat het om een vrouw gaat. De nieuwsmedia gaan nauwelijks tot niet benadrukken dat een man op een bepaalde positie is benoemd (Vinkenburg, 2016).

Wanneer afgeweken wordt van de norm, zal dat dus expliciet vermeld worden. Wie op internet zoekt naar “werkende vader” zal veel minder resultaten krijgen dan wie zoekt naar “werkende moeder” bijvoorbeeld. De norm zullen we echter nooit vermelden. Wanneer vrouwen met mannen vergeleken worden, zal het woord ‘man’ vaak niet aan bod komen. Wanneer we vrouwen omschrijven als ‘minder zelfzeker’, bedoelen we eigenlijk ‘minder zelfzeker dan mannen’. Alleen schrijven we dat laatste vaak niet. Ook wordt vaak gesproken over ‘de ondervertegenwoordiging van vrouwen’, maar niet over ‘de oververtegenwoordiging van mannen’. Je kan het steeds van twee kanten bekijken (Vinkenburg, 2016).

2.2. BEROEPSVERWIJZING

Genderstereotiep taalgebruik kan je onder andere terugvinden bij beroepsverwijzing. Je kan op twee verschillende manieren verwijzen naar een beroep: differentiëren en neutraliseren. Bij differentiëring wordt gespecificeerd naar sekse, waarbij bijvoorbeeld ‘directeur’ de mannelijke en ‘directrice’ de vrouwelijke vorm is. Bij neutralisering wordt er niet gespecificeerd naar sekse en wordt dus zowel voor mannen als vrouwen dezelfde beroepsverwijzing gebruikt (Mortelmans, 2008).

Er is nog steeds geen eensgezindheid over welke methode de beste is. Beide hebben voor- en nadelen. Bij neutralisering is er vaak de kritiek dat de vrouw ‘onzichtbaar’ wordt gemaakt, doordat de neutrale vorm vaak mannelijk is (*the male gaze*). Dit zou opgelost kunnen worden door te differentiëren. Dat lijkt vanuit de feministische visie ook de beste strategie te zijn. Zo worden mannen en vrouwen zichtbaar gemaakt. Maar bij differentiëring is de kritiek dan weer dat de vrouwelijke benaming een negatieve connotatie krijgt. Een ‘secretaris’ heeft bijvoorbeeld niet dezelfde betekenis als een ‘secretaresse’ (Vinkenburg, 2016). Maar voorstanders van differentiëring worden liever negatief benoemd waardoor ze zichtbaar zijn, dan dat ze geheel onzichtbaar zijn. Een andere kritiek is dat differentiëring het verschil tussen mannen en vrouwen nog sterker zou benadrukken en dus seksisme zou aanwakkeren (Alphen, 1983).

2.3. GENDERSTEREOTYPEN BEKLEMTONEN

Soms beklemtonen de media de genderstereotypen. Dit is vaak heel onopvallend en impliciet, waardoor het moeilijk op te merken is (Vinkenburg, 2016). Een voorbeeld hiervan is het artikel ‘Vreselijk, maar het leven gaat door’ uit *De Morgen* van 25 maart 2015. Het artikel ging over de crash van de Germanwings-vlucht 409925. De journalist beschreef de algemene sfeer op de luchthaven van Düsseldorf. In het artikel komt een emotionele scène voor van twee vrouwen die op het vliegveld aankomen en in het openbaar beginnen te huilen. De helft van de krantenpagina is gevuld met een foto van de vrouwen. Nochtans ging het verhaal niet over de twee vrouwen; hun namen werden zelfs niet vermeld. Toch is het centrale

aandachtspunt van het artikel de foto van de twee huilende vrouwen. Dit versterkt het stereotype dat vrouwen heel emotioneel zijn en hun emoties niet in toom kunnen houden (De Vuyst, Vertoont, & Van Bauwel, 2015). Ook bij vrouwelijke politici wordt het stereotype van 'de emotionele vrouw' regelmatig benadrukt. De *New York Times* kopte tijdens de verkiezingscampagnes in de VS bijvoorbeeld "Geen wonder dat Bill bang is" samen met een foto van Hillary Clinton die zichtbaar boos is (Beaudoux, 2017).

Genderstereotypen kunnen ook duidelijker en explicieter in beeld worden gebracht. Dat was bijvoorbeeld het geval bij een nieuwsitem uit het zevenuurjournaal op *Eén* op 25 maart 2015. Het nieuwsitem ging over een nieuw systeem van registratie van sekswerkers met behulp van een tablet, dat mensenhandel zou moeten voorkomen. De journalist volgde een politieagent die door de 'rosse buurt' wandelt en uitlegt hoe het systeem werkt. De politieagent verwijst naar de sekswerkers als 'dames' en de journalist verwijst naar hen als 'meisjes'. De politieman wordt neergezet als de held die er is om de vrouwen te redden. De manier waarop het item gestructureerd is, het taalgebruik, de beelden en het feit dat enkel mannelijke bronnen aan het woord komen, duiden op flagrante stereotypering (De Vuyst, Vertoont, & Van Bauwel, 2015).

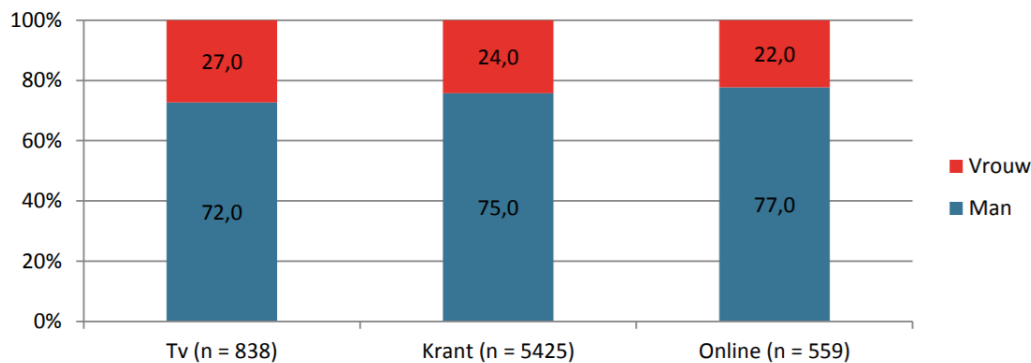
3. BEELDVORMING VAN TOPVROUWEN VOLGENS ONDERZOEK

Er is al meermaals onderzoek gedaan naar de beeldvorming van vrouwen en mannen in de pers en hoe er aan subtiel seksisme wordt gedaan. In die onderzoeken gaat het vaak om vier verschillende zaken: kwantiteit, onderwerp, functie en stereotypering. Daarom heb ik dit hoofdstuk ook zo ingedeeld. Ik zal eerst bespreken hoe vaak vrouwen in beeld worden gebracht in vergelijking met mannen. Vrouwen komen beduidend minder frequent aan bod dan mannen. Daarna vergelijk ik de onderwerpen waarin vrouwen en mannen aan bod komen. Er is een duidelijk verschil merkbaar tussen de thema's waar vrouwen in voorkomen en die waar mannen in voorkomen. Vervolgens bespreek ik de meest voorkomende functies van de vrouwen en ten slotte komt de stereotypering aan bod.

3.1. KWANTITEIT

Volgens cijfers van het Global Media Monitoring Project (GMMP) is 27% van alle nieuwsbronnen in de traditionele Vlaamse nieuwsmedia (print, radio en televisie) vrouwelijk. In de gedrukte media is dat 34% (De Vuyst, Vertoont, & Van Bauwel, 2015). Volgens een onderzoek van Steunpunt Media, een initiatief van de Vlaamse overheid, is iets meer dan een op de vier nieuwsbronnen in de Vlaamse televisiejournalen vrouwelijk. In de Vlaamse kranten is dat iets minder dan een op de vier. Verder blijkt uit dit onderzoek dat de zogenaamde publiekskranten (*Het Nieuwsblad*, *Het Laatste Nieuws* en *Het Belang van*

Limburg) iets meer vrouwelijke nieuwsbronnen opnemen dan de zogenaamde kwaliteitskranten (*De Morgen* en *De Standaard*). Op de Vlaamse online nieuwssites is iets meer dan een op de vijf bronnen vrouwelijk (Vandenberghe, d’Haenens, & Van Gorp, 2014).

Figuur 1: verhouding mannelijke en vrouwelijke bronnen (Vandenberghe, d’Haenens, & Van Gorp, 2014)

Ook Atria (Kennisinstituut voor Emancipatie en Vrouwengeschiedenis) analyseerde de representatie van vrouwen in de nieuwsmedia. Uit deze analyse blijkt ook dat vrouwen minder vaak aan bod komen in de nieuwsmedia dan mannen. Maar niet alle vrouwen zijn ondervertegenwoordigd; de leeftijdscategorie 13-18 jaar is wel representatief. Naarmate vrouwen ouder worden, daalt die positie weer. Vooral op televisie zijn weinig vrouwen van 50 jaar en ouder te zien (Atria, 2017). Vrouwen komen minder gevarieerd in beeld op vlak van leeftijd, maar ook op vlak van seksualiteit, uiterlijk en etniciteit (Smelik, Buikema & Meijer 1999).

Vrouwen komen dus in het algemeen minder vaak aan bod en dat geldt ook voor vrouwen in topfuncties. Het is niet zo dat er minder aandacht wordt besteed aan vrouwen omdat ze lagere functies hebben. Een voorbeeld hiervan is de spreektijd in de Vlaamse televisiejournalen van voormalige voorzitter van het Vlaams Parlement, Marleen Vanderpoorten, in vergelijking met de huidige voorzitter, Jan Peumans. Peumans kreeg ongeveer drie keer zoveel spreektijd als Vanderpoorten (Hooghe, Jacobs, & Claes, 2015).

3.2. ONDERWERPEN

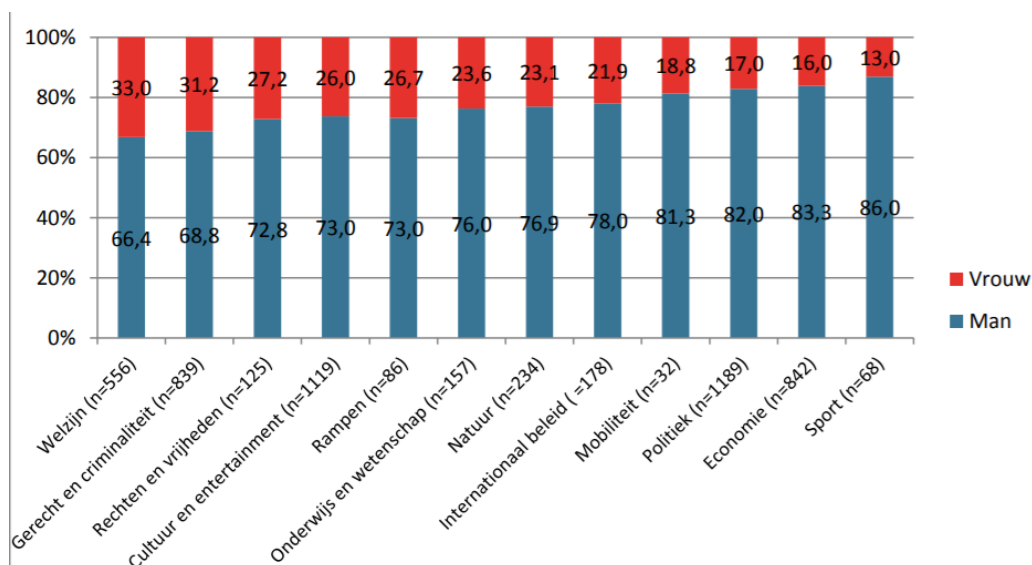
Niet enkel hoe vaak vrouwen aan bod komen in de nieuwsmedia, maar ook de onderwerpen waarin ze voorkomen, verschillen in vergelijking met die van mannen. Bij de representatie van vrouwelijke politici wordt bijvoorbeeld meer gefocust op hun uiterlijk en persoonlijk leven in plaats van hun politieke ideeën (Hooghe, Jacobs, & Claes, 2015). De ‘legs-it’ voorpagina van de Briste krant *The Daily Mail* vorig jaar is daar een perfect voorbeeld van: een paginagrote foto van Schots premier Nicola Sturgeon en Brits premier Theresa May gepaard met de kop “Never mind Brexit, who won Legs-it!” (Oppenheim, 2017). Bij hun

mannelijke collega's komt het uiterlijk nauwelijks tot nooit ter sprake. Zoals eerder vermeld kan dit een grote impact hebben op verkiezingsuitslagen en de ambitie van jonge vrouwen om een politieke carrière te starten (Siebel, 2011).

Figuur 2: De voorpagina van The Daily Mail (bron: The Guardian)

Vrouwen komen systematisch meer aan bod in zogenaamde ‘zachte’ nieuwsthema’s zoals onderwijs en zorg en minder in ‘harde nieuwsthema’s’ zoals economie en politiek. In politieke en economische thema’s is minder dan een op de vijf van de nieuwsbronnen vrouwelijk. Bij onderwerpen over welzijn zijn het meest vrouwen vertegenwoordigd, maar nog steeds slechts met 33% (Vandenberghe, d’Haenens, & Van Gorp, 2014).

Figuur 3: verhouding onderwerpen mannen en vrouwen (Vandenberghe, d’Haenens, & Van Gorp, 2014)

3.3. FUNCTIE

Vrouwen komen minder vaak aan bod in de nieuwsmedia dan mannen. Als ze dan aan bod komen, is dat minder vaak als een expert in vergelijking met mannen. Volgens cijfers van het Global Media Monitoring Project (GMMP) is minder dan een op de vijf van de vrouwelijke nieuwsbronnen in de Vlaamse media woordvoerder, politicus of minister (De Vuyst, Vertoot, & Van Bauwel, 2015).

Verder worden vrouwen sneller getutoyeerd, terwijl mannen vaker beleefd en respectvoller worden aangesproken. Dit is vooral het geval in talkshows op televisie. Overigens worden vrouwelijke bronnen eerder met zowel voor- als achternaam aangesproken, terwijl bij mannelijke bronnen enkel de achternaam gebruikt wordt (Smelik, Buikema & Meijer 1999). Dit is geen uitsluitend Europees fenomeen. Tijdens de Amerikaanse verkiezingsstrijd in 2008 tussen Barack Obama en Hillary Clinton, werd Clinton vier keer zo vaak bij de voornaam genoemd in de nieuwsmedia als haar mannelijke tegenkandidaat. De andere mannelijke senatoren in de nominatierace werden geen enkele keer bij voornaam genoemd (Uscinski & Goren, 2011).

Uit de analyse van Atria blijkt ook dat mannen vaker op krantenfoto's worden afgebeeld in een werksituatie of als deskundige, terwijl vrouwen vooral in de privéomgeving, als 'gewone burger' of als 'vulling' bij een artikel worden afgebeeld (Atria, 2017).

3.4. STEREOTYPERING

Uit onderzoek van Steunpunt Media blijkt dat vrouwen minder vaak aan bod komen in de nieuwsmedia en ook eerder genderstereotiep worden afgebeeld. In het onderzoek wordt een kwalitatieve inhoudsanalyse gedaan naar de Vlaamse krantenartikels over de benoeming van Catherine De Bolle als eerste vrouwelijke politiebaas. Daaruit concludeerden de onderzoekers dat er vaak werd gefocust op het vrouw-zijn. Het nieuwsaspect was vaak dat zij de allereerste vrouwelijke politiebaas is (Vandenberghe, d'Haenens, & Van Gorp, 2014). Ook in politiek nieuws ligt de focus regelmatig op het vrouw-zijn en minder op de professionele functie, de capaciteiten en expertise van vrouwen (Truyts, 2016). Bij vrouwen in topfuncties wordt bijvoorbeeld vaak gevraagd hoe ze hun job combineren met hun gezinsleven en of ze zich daar schuldig over voelen. Mannen krijgen die vraag nauwelijks tot nooit voorgeschoteld (Vinkenburg, 2016).

Uit de kwalitatieve inhoudsanalyse van Steunpunt Media bleek dat Catherine De Bolle vaak werd beschreven als een familievrouw en een moeder van drie zonen. Er werd ook meermaals gevraagd hoe ze die topfunctie zou combineren met haar gezinsleven. Verder vermeldde de journalisten frequent dat ze haar best zou moeten doen om te overleven in een zogenaamde mannenwereld. De kranten schreven ook enkele keren dat ze redelijk klein is van gestalte en

dat ze 41 jaar was. De nieuwsmedia plaatsten de aanstelling van De Bolle verder vaak in een bredere context van vrouwen in topfuncties (Vandenberghe, d'Haenens, & Van Gorp, 2014).

Ook dit is geen uitsluitend Europees fenomeen. Toen de dochter van Hillary Clinton aankondigde dat ze moeder zou worden, werd daar enorm op ingespeeld door de Amerikaanse nieuwsmedia. Koppen zoals “President of grootmoeder” en “Kan een grootmoeder de president van de Verenigde Staten worden?” doken op. Dit was niet zo toen Mitt Romney tijdens zijn verkiezingscampagne gefotografeerd werd met zijn achttien kleinkinderen (Beaudoux, 2017).

4. ERKENNING, INITIATIEVEN EN MOGELIJKE OPLOSSINGEN

De beeldvorming van vrouwen met een topfunctie (en vrouwen in het algemeen) is niet optimaal. De erkenning is er echter wel al. Op politiek vlak worden voorstellen gedaan om een minder stereotiep beeld van vrouwen te brengen in de Vlaamse pers. Verder zijn er andere initiatieven die de bewustwording van de beeldvorming in de media aanwakkeren.

4.1. POLITIEK

Het feit dat vrouwen vaak genderstereotiep in beeld worden gebracht, wordt ook opgemerkt in de politiek. In de beleidsnota van het Vlaams Parlement rond Gelijke kansen van 2014 tot 2019 kwam beeldvorming aan bod in het genderbeleid. In de beleidsnota staat dat ‘beeldvorming met betrekking tot gender speciale aandacht verdient’ (Homans, 2014). Volgens het document zouden terugkomende genderstereotypen een gelijke deelname aan het maatschappelijk leven verhinderen, studiekeuzes beïnvloeden en zelfontplooiing belemmeren.

De doelstelling die daaruit voortvloeit is ‘ingaan tegen stereotyperende beeldvorming’. Homans besloot om in overleg met de media en het onderwijs te bekijken hoe ze dat zou kunnen aanpakken. Ze besloot ook om de Expertendatabank verder uit te bouwen. Deze databank bevat gegevens van vrouwen, allochtonen, personen met een handicap, transgenders en armen die beschikken over een bepaalde expertise. Zij komen minder vaak aan bod in de media. Het doel is om deze groepen mensen vaker en minder stereotiep in beeld te brengen (Eeckhout, 2012). Journalisten maken onvoldoende gebruik van de Expertendatabank omdat die onvoldoende zekerheid over de beschikbaarheid en geschiktheid van experts als nieuwsbron zou bieden. Mediamakers vallen daarom vaker terug op hun eigen bronnen (Steunpunt Media, 2014).

Bart Eeckhout, opiniërend hoofdredacteur bij *De Morgen*, erkent dat de Expertendatabank nauwelijks gebruikt wordt op de redactie (Eeckhout, 2018). “Bij academische expertise worden er twee wegen gevolgd. Ofwel raadplegen we het persoonlijke netwerk van de journalist, waarin mannen sterk vertegenwoordigd zijn. Ofwel worden universiteiten gevraagd wie we aan het woord moeten laten.” Verder besloot Homans om het gegevensbestand verder uit te breiden en de databank actief te promoten onder de verschillende media (Homans, 2014). Gelijke Kansen Vlaanderen werkt momenteel aan het uitbouwen van een nieuwe Expertendatabank. Volgens Bieke Purnelle van vzw RoSa is de bestaande Expertendatabank zeker een verdienstelijke poging, maar is die nog te weinig bekend. Daarom wordt de databank vernieuwd en verbreed. Daarmee gepaard komt een lijst met een aantal tips en tricks voor mediamakers en debatorganisatoren.

Ook in de Europese politiek kwam het onderwerp aan bod. Het Europees Parlement erkent de genderproblematiek in de media en ‘is van mening dat zowel publieke als commerciële mediaorganisaties een verantwoordelijkheid hebben om te zorgen voor gelijkheid tussen vrouwen en mannen en iedere vorm van discriminatie te voorkomen’. Ze beveelt de lidstaten aan om zachte maatregelen te nemen die de gendergelijkheid in de media bevordert. Verder wordt de Europese Commissie verzocht om nader onderzoek te doen naar het aandeel van vrouwen met leidinggevende functies in de media (Šojdrová, 2018).

4.2. JOURNALISTEN

Zoals eerder vermeld, zouden vrouwelijke journalisten vaker vrouwelijke bronnen gebruiken (Macharia, 2015). Journalisten kunnen dus van belang zijn voor een correctere en minder stereotiepe beeldvorming. In 2013 deed Steunpunt Media, een initiatief van de Vlaamse overheid, een onderzoek naar de bronnenkeuze van journalisten (Vandenberghe, d’Haenens & Van Gorp, 2014). De onderzoekers interviewden zestien journalisten van *De Morgen*, *De Standaard*, *Het Nieuwsblad* en *Het Laatste Nieuws*. De vragen gingen voornamelijk over hoe de journalisten hun bronnen kiezen. Uit de interviews bleek dat tijdsdruk een cruciale rol speelt. De geïnterviewden beklemtonen dat ze altijd op zoek gaan naar de meest relevante bron die een meerwaarde kan bieden voor hun verhaal. Volgend citaat is een voorbeeld hiervan: “Je hebt een eigen vaste contactenlijst, waarin natuurlijk veel mensen staan die je al eens hebt gebeld en waarvan je dus weet wat je daar kan verwachten. Omdat het dikwijls snel moet gaan, ben je geneigd om die mensen op te bellen waarvan je denkt: ik weet dat ik dan goede quotes heb, dat ik een goede uitleg zal hebben.” Journalisten vallen dus vaak terug op dezelfde bronnen (Vandenberghe, d’Haenens & Van Gorp, 2014).

De geïnterviewden meenden ook dat de samenleving niet door gendergelijkheid wordt gekenmerkt. Vrouwen komen minder vaak voor in de zogenaamde 'hardere' nieuwscontexten zoals politiek. "Het is absoluut niet logisch dat er evenveel mannen als vrouwen in het nieuws opduiken, nieuws werkt zo niet. Er zitten bijvoorbeeld niet evenveel mannen als vrouwen in de politiek. Als je politieke verslaggeving doet, is het logisch dat er dus meer mannen aan bod komen. In het onderwijs ga je dan het omgekeerde krijgen waar er dan meer vrouwen dan mannen werken." Verder vertelden de journalisten dat vrouwen minder bereid zijn om in de media te komen en bescheidener zijn dan mannen (Vandenberghe, d'Haenens & Van Gorp, 2014).

Bart Eeckhout, opiniërend hoofdredacteur bij *De Morgen*, denkt dat veel redacties proberen om er een evenwicht van te maken. Maar dat blijkt niet altijd even gemakkelijk te zijn. (Eeckhout, 2018). "Helaas is de regel nog steeds zo dat je voldoende mannen vindt en dat het altijd iets meer inspiratie vergt om vrouwen te vinden." Volgens Eeckhout kan de onevenwichtige genderbalans twee oorzaken hebben. "Dat kan liggen aan het feit dat het aanbod nog niet in evenwicht is, maar het kan er ook mee te maken hebben dat de netwerken van de journalisten overwegend mannelijk zijn."

Steunpunt Media gaf naar aanleiding van het onderzoek drie aanbevelingen. Een meer divers beroepsprofiel van journalisten zou een oplossing kunnen zijn. Vrouwelijke journalisten zouden meer vrouwen aan het woord laten. Er werd ook gepleit voor overleg tussen middenveldorganisaties en nieuwsredacties over wat diversiteit is en hoe dit het best kan worden bereikt. Verder schrijven de onderzoekers dat vrouwenbelangengroepen vrouwen zouden kunnen aansporen om de media meer te bespelen. Vrouwelijke experts uit de Expertendatabank zouden bijvoorbeeld een mediatraining kunnen krijgen (Vandenberghe, d'Haenens & Van Gorp, 2014).

4.3. ANDERE INITIATIEVEN

Niet enkel mediamakers en politici kunnen een oplossing vormen. Er zijn ook andere initiatieven die bijdragen aan de bewustwording van beeldvorming. De Nederlandse organisatie WOMEN Inc. lanceerde vorig jaar de campagne '#BeperktZicht'. De organisatie riep iedereen op om extra alert te zijn voor stereotyperingen in de nieuwsmedia. WOMEN Inc. vroeg om nieuwsberichten met genderstereotyperingen of seksistische uitspraken te delen op sociale media met de hashtag '#BeperktZicht'. De vrouwenorganisatie verspreidde een publicatie over de rol van mediamakers in beeldvorming en gaf aanbevelingen hoe journalisten het verschil kunnen maken (Stichting WOMEN Inc., 2017).

Ook de Belgische organisatie vzw RoSa houdt zich bezig met gender en media. Op haar website houdt ze alle nieuwsberichten bij die te maken hebben met gender. Er worden zowel Belgische (*De Standaard*, *De Morgen*, *Knack*, *De redactie*, *MO**, *Charlie* en *La Libre Belgique*) als internationale bronnen (*Süddeutsche Zeitung*, *Le Monde*, *The Guardian*, *BBC-news*, *The Independent*, *De Volkskrant*, *The New York Times* en *The Globe and Mail*) geraadpleegd. De organisatie heeft ook medewerkers in dienst die op aanvraag teksten screenen op hun gendergevoeligheid (vzw RoSa, sd).

Op internationaal vlak zijn er ook organisaties die zich bezighouden met de beeldvorming van vrouwen in de nieuwsmedia. *The Global Media Monitoring Project* (GMMP) is de grootste internationale onderzoeksgroep rond gender in de pers. Het GMMP is een initiatief van de non-gouvernementele organisatie *World Association for Christian Communication* (WACC). Het doel van het GMMP is om de representatie van vrouwen in de media te veranderen. Sinds 1995 publiceert het GMMP om de vijf jaar een rapport over hoe het gesteld is met gender in de pers. Dit doet de organisatie zowel globaal als voor landen individueel (*Who Makes The News*, 2018). Verder publiceerde het GMMP een toolkit voor gender-ethische journalistiek in samenwerking met de Internationale Federatie voor Journalisten (IFJ), waar ze enerzijds de problematiek aankaart en anderzijds duidelijke richtlijnen geeft (Macharia & Morinière, 2012).

De *International Women's Media Foundation* (IWMF) is een internationale organisatie voor vrouwen in de nieuwsmedia. De organisatie bestaat sinds 1990 en wil ervoor zorgen dat vrouwelijke journalisten wereldwijd ondersteund, beschermd, erkend en beloond worden voor hun bijdragen aan de nieuwsmedia. Ze moedigt vrouwen aan via beurzen en trainingen om leidinggevende rollen op te nemen in de nieuwsindustrie. Zo wil ze ervoor zorgen dat vrouwen ook punten op de nieuwsagenda kunnen zetten en meer vrouwelijke bronnen kunnen opnemen. De IWMF is verbonden met de *Global Alliance for Media and Gender* (GAMAG) van UNESCO. GAMAG is een wereldwijde beweging die gendergelijkheid in de media promoot. UNESCO spoort alle organisaties uit het media- en communicatiewerkveld aan om zich aan te sluiten bij GAMAG.

5. EIGEN ONDERZOEK

5.1. METHODE

Dit onderzoek bestaat uit twee luiken: een kort kwantitatief deel en een kwalitatieve inhoudsanalyse. De kwalitatieve inhoudsanalyse is zowel inductief als deductief. Enerzijds ben ik vertrokken vanuit een bestaande theorie aan de hand van mijn literatuurstudie. Anderzijds heb ik deze aangevuld met nieuwe thema's die voortvloeiden uit mijn eigen analyse (Gorp, 2007). Eerst ben ik op zoek gegaan naar verschillende teksten in *De Morgen*. Ik heb ervoor gekozen om alle vraag-en-antwoordinterviews met vrouwen in topfuncties in *Zeno*, de weekendbijlage van *De Morgen* van juli tot december 2017 te analyseren. Ik heb bij alle vraag-en-antwoordinterviews gekeken of de geïnterviewde een man of een vrouw is en of die al dan niet een topfunctie bekleedt.

Daarna heb ik alle teksten open gecodeerd. Ik heb de teksten dus zorgvuldig doorgenomen en alles wat van belang kon zijn voor mijn onderzoek aangeduid en gegroepeerd in een document. Ik kende alle citaten een code toe.

Dan volgde de axiale codering. Hierbij heb ik gekeken welke verbanden er waren tussen alle quotes in het document. Op die manier heb ik verschillende categorieën gevormd en de zinnen daarin ondergebracht. Zo kreeg ik een mooi overzicht van de beeldvorming van vrouwen in topfuncties in *Zeno* tijdens het laatste half jaar van 2017. Hieruit heb ik dan de resultaten geformuleerd (Gorp, 2007).

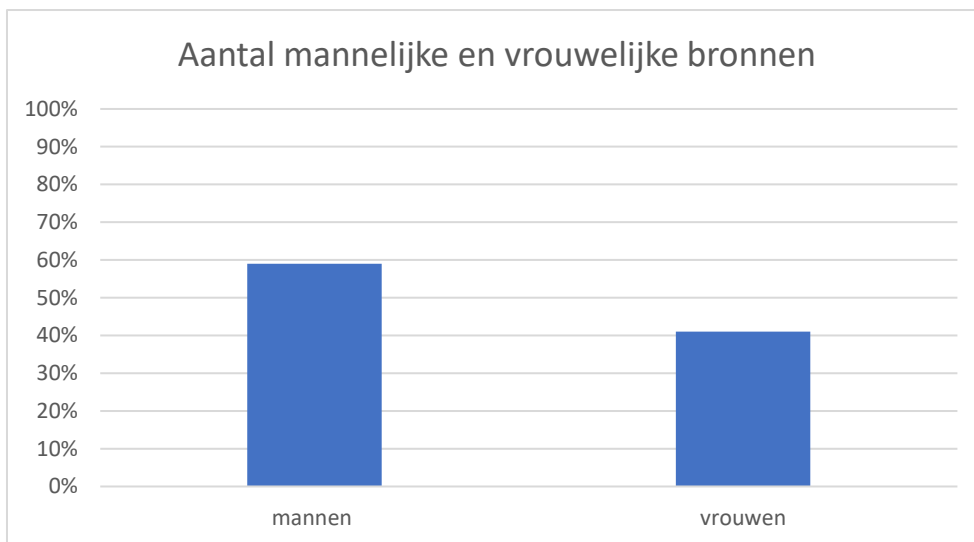
5.2. HYPOTHESE

Uit mijn literatuurstudie blijkt dat vrouwen minder vaak aan bod komen in de Vlaamse nieuwsmedia dan mannen. Ik verwacht dus ook om een beperkt aantal stukken te vinden die voldoen aan de criteria. Verder denk ik dat de topvrouwen genderstereotiep zullen worden beschreven en dat er vaak vragen zullen worden gesteld over hun privéleven. Volgens mij zal er vaker worden gefocust op het vrouw-zijn dan op de inhoud van de functies van de topvrouwen. Ik verwacht ook dat er vanuit de mannelijke blik wordt geschreven en dat er dus vaak van 'een vrouwelijke bankdirecteur' of 'een bankdirectrice' zal worden gesproken in plaats van 'een bankdirecteur' wanneer het over een vrouw gaat.

Aangezien het over vrouwen met een topfunctie gaat, verwacht ik niet dat er enkel over zachte nieuwsthema's wordt gesproken. Toch zal het ook niet enkel over de expertise van de vrouwen gaan en zullen er ook vragen worden gesteld over het uiterlijk, de kledij en het privéleven. Verder denk ik dat de topvrouwen ook soms met 'je' in plaats van 'u' zullen worden benaderd.

5.3. CORPUS

Tussen juli en december 2017 werden 105 personen geïnterviewd in vraag-en-antwoordinterviews in *Zeno*. Bepaalde artikels waren dubbelinterviews. Van die 105 personen zijn 62 mannelijk (59%) en 43 vrouwelijk (41%). Er werden vijf vrouwen en zes mannen in topfuncties geïnterviewd. Dit wil dus wel zeggen dat ongeveer 11,6% van de vrouwelijke bronnen een topfunctie heeft. Bij de mannelijke bronnen is dat ongeveer 9,7%. Dit wil niet zeggen dat de andere bronnen niet over expertise beschikken, integendeel. Er kwamen ook veel mannelijke experts aan bod zoals politicologen en filosofen, maar die worden volgens het rapport 'Vrouwen aan de Top' niet beschouwd als topfuncties.

Figuur 4: aantal mannelijke en vrouwelijke bronnen in Zeno van juli tot augustus 2017

Om te beslissen of de geïnterviewde al dan niet een topfunctie bekleedt, heb ik me gebaseerd op het rapport 'Vrouwen aan de Top' van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. In dat rapport wordt de vertegenwoordiging van vrouwen en mannen geanalyseerd in topfuncties in verschillende sectoren (De Wachter, et al., 2012). Deze heb ik ook toegelicht onder het kopje 'topfuncties'.

Ik heb alle vrouwen in de vraag-en-antwoordinterviews uit *Zeno* getoetst aan het rapport 'Vrouwen aan de Top'. Hoogleraren, historici, bekende journalisten, fractieleiders in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en filosofen behoren volgens het rapport niet tot topfuncties. De criteria van het rapport zijn sterk afgebakend. Bepaalde vrouwen die ook als topvrouwen kunnen worden gezien, heb ik niet opgenomen omdat zij volgens het rapport geen topfunctie bekleden. Ik heb daar bewust voor gekozen, omdat het heel moeilijk is om uit te maken wie een topfunctie bekleedt en wie niet.

Volgende artikels heb ik opgenomen in de kwalitatieve inhoudsanalyse:

- *UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd"* – uit *Zeno* 15 juli 2017 (p.46-53). Dit is een interview met Anne De Paepe. Zij was tot en met 2017 rector van de Universiteit Gent en bekleedde toen dus een topfunctie.
- *Zuhal Demir: "Racisten stemmen niet op N-VA"* – uit *Zeno* 5 augustus 2017 (p.6-13). Dit is een interview met Zuhal Demir. Zij is staatssecretaris voor Armoedebestrijding, Gelijke Kansen, Personen met een beperking, Grootstedenbeleid en Wetenschapsbeleid en bekleedt dus een topfunctie.
- *'Onderschat de burger niet'* – uit *Zeno* 18 november 2017 (p.6-10). Dit is een interview met Meyrem Almaci. Zij is partijvoorzitter van Groen en bekleedt dus een topfunctie.
- *Hilde Crevits: "Ik ben fan van meer ambitie op school. Misschien moeten we dat weer wat helderder durven uitspreken"* – uit *Zeno* 9 december 2017 (p.7- 11). Dit is een interview met Hilde Crevits. Zij is Vlaams minister van Onderwijs en Viceminister-president en bekleedt dus een topfunctie.
- *In deze school willen mensen gratis les geven. Sofie Foets laat kansarme kinderen de wereld ontdekken* – uit *Zeno* 9 december 2017 (p.38 – 41). Dit is een interview met Sofie Foets. Zij zit in de Raad van Bestuur en is ook de founding director van de ngo TADA (Toekomst Atelier de l'Avenir). Ze bekleedt dus een topfunctie.

Ik heb voor vraag-en-antwoordinterviews gekozen omdat ik ook de vraagstelling wou analyseren. Ik wou nagaan of de vraagstelling van de journalist genderstereotiep is en of de geïnterviewde in een bepaalde richting wordt gestuurd. Ik koos om artikels uit *Zeno*, de weekendbijlage van *De Morgen*, te analyseren omdat het een kwaliteitskrant is en volgens onderzoek blijkt dat er minder vrouwen aan bod komen in kwaliteitskranten in vergelijking met publiekskranten (Vandenberghe, d'Haenens, & Van Gorp, 2014). Verder koos ik specifiek voor *Zeno* omdat daar meer en diepgaandere vraag-en-antwoordinterviews in terug te vinden zijn in vergelijking met *De Morgen* zelf.

5.4. WERKWIJZE

Ik ontwikkelde een corpus van vijf artikels. Nadat ik mijn corpus had aangelegd, begon ik met de open codering. Ik heb alle teksten doorgenomen en alle zinnen die van belang konden zijn voor mijn onderzoek aangeduid. Aan deze zinnen heb ik verschillende codes toegekend om duidelijk te maken waarom ze van belang konden zijn. Die zinnen en codes heb ik allemaal gegroepeerd in een tabel.

Daarna kon de axiale codering van start gaan. Ik heb gekeken welke verschillen en gelijkenissen er waren tussen de verschillende quotes en wat daar opvallend bij was. Op die manier heb ik verschillende categorieën gevormd en alle relevante quotes daarin ondergebracht. Zo kreeg ik een mooi overzicht van hoe vrouwen in topfuncties weergegeven worden in *Zeno* van juli tot en met december 2017. Ik kwam tot zeven verschillende categorieën: beroepsverwijzing, persoonlijk leven, vrouw-zijn, genderstereotypering, kledij, taalgebruik en positie/capaciteiten ondermijnen.

Ik heb verder ook gezocht of de artikels geschreven waren door een man of een vrouw. Uit mijn literatuurstudie blijkt dat vrouwelijke journalisten vrouwen in topfuncties minder stereotiep en respectvoller benaderen. Ten slotte heb ik ook nagegaan of de topvrouwen getutoyeerd werden of met de beleefde 'u'-vorm werden aangesproken.

5.5. RESULTATEN

In *Zeno* heb ik onderzoek gedaan naar de beeldvorming van vrouwen in topfuncties. Ik heb een corpus aangelegd en dit zorgvuldig doorgenomen op eventuele genderstereotyperingen. Over het algemeen zit de beeldvorming redelijk goed en wordt er gefocust op de expertise van de vrouwen. De onderwerpen van de interviews gaan ook effectief over het thema waarin de topvrouwen expertise hebben. Enkel het interview met Anne De Paepe gaat eerder over haar privéleven. Dit is waarschijnlijk zo omdat op het moment van het interview bekend was dat zij geen rector van de UGent meer zou zijn. De interviews met Hilde Crevits en Sofie Foets gaan uitsluitend over zaken die met hun functie te maken hebben.

Ik kon slechts vijf vraag-en-antwoordinterviews met topvrouwen vinden in *Zeno* in een periode van zes maanden. Dit lijkt weinig, maar er waren ook slechts zes vraag-en-antwoordinterviews met mannen in diezelfde periode. In verhouding kwamen meer topvrouwen (11,6%) dan -mannen (9,7%) aan bod. Uit eerder onderzoek bleek dat vrouwen minder vaak aan bod komen in de nieuwsmedia. Bij kranten zou slechts 24% van de bronnen vrouwelijk zijn (Vandenberghe, d'Haenens, & Van Gorp, 2014). In de periode van juli tot december 2017 kwamen er meer mannen dan vrouwen aan bod in *Zeno*, maar het verschil is minder groot (41% vrouwen en 59% mannen).

De interviews die geschreven zijn door vrouwelijke journalisten, zijn niet per se neutraler. Nochtans vond ik tijdens de literatuurstudie dat het tegendeel werd beweerd. Ik heb niet genoeg artikels geanalyseerd om hier een definitieve uitspraak over te doen, maar het lijkt het omgekeerde te zijn. Het interview met Zuhail Demir is geschreven door twee vrouwen. In het interview wordt Demir nogal genderstereotiep neergezet. Het interview met Hilde Crevits daarentegen is geschreven door twee mannen. Er is niets aan te merken op dat interview. Het

gaat uitsluitend over een thema dat betrekking heeft op de functie van Crevits en de journalisten beelden haar niet genderstereotiep af.

De topvrouwen worden in de vraagstelling ook allemaal met 'u' aangesproken. Ze worden dus niet getutoyeerd, zoals ik voorspeld had. De vrouwen worden ook allemaal met voor- en achternaam genoemd. Toch is er nog ruimte voor verbetering.

Na mijn codering kwam ik tot zeven verschillende categorieën. De eerste categorie is 'persoonlijk leven'. Het viel me op dat er vaak vragen worden gesteld over de (liefdes)relaties van de topvrouwen (*"De politiek heeft u uw huwelijk gekost, zei u ooit. Maar nu hebt u de man van uw leven gevonden, klonk het onlangs in een interview. Vertelt u eens iets over hem?"* - Zuhail Demir: "Racisten stemmen niet op N-VA", *Zeno*, 5 augustus 2017, p. 6-13). Niet enkel in de vraagstelling maar ook in de inleidingen van de interviews wordt het privéleven van de vrouwen aangekaart. In het interview met Meyrem Almaci wordt zelfs de nadruk gelegd op haar drie huwelijken (*"Onverbloemd vertelt ze over haar arme familie, het onverholen racisme, haar drie (!) huwelijken - weliswaar met dezelfde man - en haar engagement van jeugdhuis tot partijhoofdkwartier."* - 'Onderschat de burger niet', *Zeno*, 18 november 2017, p.6-10). Verder wordt bij drie van de vijf artikels kort de gezinssituatie geschetst (*"Was getrouwd met Godfried Buysse, werd in september vorig jaar weduwe, heeft één dochter, Liesbeth"* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53).

Het is opvallend dat vrouwen in topfuncties vaak de vraag krijgen hoe ze hun job combineren met hun gezin en dat de focus wordt gelegd op hun privéleven in plaats van hun expertise. Bij mannen wordt daar nauwelijks tot nooit de focus op gelegd (Vinkenburg, 2016). Opiniërend hoofdredacteur van De Morgen, Bart Eeckhout, vindt dit verbazend (Eeckhout, 2018). "Wat zou kunnen meespelen, is dat bepaalde vrouwen met een topfunctie heel open zijn over hun privéleven. Dan kan ik mij voorstellen dat het private wordt meegenomen in de bio's, maar ik zou het alleszins zelf nooit doen."

De tweede categorie is 'vrouw-zijn'. Deze categorie is enkel van toepassing bij het interview met voormalig UGent-rector Anne De Paepe. In het interview wordt enkele keren vermeld dat zij de eerste vrouwelijke rector van de UGent was (*"Anne De Paepe werd op 1 oktober 2013 de eerste vrouwelijke rector van de UGent"* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53). Het belangrijke is dus niet dat zij UGent-rector was, maar wel dat ze de eerste vrouwelijke UGent-rector was. In de andere interviews wordt de focus niet zozeer gelegd op het vrouw-zijn.

De derde categorie is ‘genderstereotypering’. Hier heb ik citaten in ondergebracht die zogenaamde typische kenmerken van vrouwen en specifiek vrouwen in topfuncties naar boven brengen. De topvrouwen worden onder andere beschreven als ‘autoritair’ en ‘fel’. Zulke genderstereotyperingen vond ik bij twee van de vijf interviews terug (*“Dan zullen ze haar niet temmen, de felle Vlaamse Demir.”*, *“Dit klinkt allemaal vrij genuanceerd, in tegenstelling tot uw imago van neoliberale tante.”*, *“Praten doet ze graag.”*, *“Maar een emo-eter blijft ze wel. “Als ik mij niet goed voel, moet ik zoetigheden in de buurt hebben. Als ik mijn regels ga krijgen ook.”* - Zuhail Demir: "Racisten stemmen niet op N-VA", *Zeno*, 5 augustus 2017, p.6-13). Ook bij het interview met Anne de Paepe komt het stereotype van ‘autoritair’ naar voor. (*“Toch werd u weleens verweten dat u een autoritaire stijl van leidinggeven hebt.”* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53)

“Uitdrukkingen als ‘harde tante’ en ‘vrouw met ballen’ proberen we te vermijden omdat daar geen mannelijk synoniem voor is”, zegt Eeckhout (Eeckhout, 2018). “Een ‘harde nonkel’ bestaat niet. Het sijpelt soms nog wel eens door, maar het zou eigenlijk niet mogen. Als dat toch gebeurt, worden de redacteur en eindredacteur daar de volgende dag op aangesproken. Dat is echt niet meer van deze tijd.”

De vierde categorie is ‘taalgebruik’. (*“De staat moet een partnerstaat worden”, betoogt ze.*” - ‘Onderschat de burger niet’, *Zeno*, 18 november 2017, p.6-10). Deze quote komt uit het interview met Meyrem Almaci. Op het eerste zicht lijkt er niets verkeerd te zijn met deze quote, maar het werkwoord betogen heeft volgens sommigen een negatieve connotatie. Het woord betekent namelijk ‘trachten aan te tonen’ (Sijs, 2001). Zo kan het lijken alsof Almaci wel iets probeert, maar daar niet in slaagt. De journalist in kwestie had ook een ander woord zoals ‘pleiten’ kunnen gebruiken. In het interview met Anne De Paepe vond ik nog zo’n quote die nogal onopvallend is (*“Veel mensen verbazen zich erover dat professoren - toch **heren en vrouwen** van stand - zich aan kleinmenselijk gedrag bezondigen.”* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53). Deze quote komt uit de vraagstelling van de journalist in kwestie. De journalist spreekt over ‘heren en vrouwen’ en niet van ‘heren en dames’ of ‘mannen en vrouwen’. Je zou het natuurlijk ook kunnen omdraaien: ‘vrouwen en mannen’. De woorden ‘dame’ en ‘heer’ hebben een andere en formelere connotatie dan de woorden ‘vrouw’ en ‘man’.

De vijfde categorie is 'kledij'. Hier valt slechts één citaat onder, maar ik vind het toch opmerkelijk omdat het gaat om een vrouw in topfunctie (*"Fotograaf Wouter Van Vooren vraagt om een time-out: binnen een half uur slokt de zee de zon op en hij wil met Anne De Paepe nog een fotosessie doen op het strand. Of ze daar wel de juiste kleren voor draagt, vraagt ze zich bezorgd af."* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53). Zoals eerder vermeld, wordt bij mannen in topfuncties nooit tot nauwelijks een opmerking of verwijzing gemaakt naar kledij (Vandenbergh, d'Haenens, & Van Gorp, 2014). Hoewel de geïnterviewde zelf die opmerking maakt, is het nog steeds de keuze van de journalist om die al dan niet op te nemen.

De zesde categorie is 'positie/capaciteiten ondermijnen'. In de interviews met Anne De Paepe en Meyrem Almaci vond ik enkele opvallende quotes die positie of capaciteiten van de topvrouwen lijken te ondermijnen. In het interview met Meyrem Almaci komt die ondermijning voor in de vorm van suggestieve vragen (*"Leeft u niet te veel in uw eigen bubbel?"*, *"Uw boek eindigt met een pleidooi voor hoop. Is dat geen flauwe boodschap in deze complexe tijden?"* - 'Onderschat de burger niet', *Zeno*, 18 november 2017, p.6-10). Hier trekt de interviewer de capaciteiten en expertise van Almaci in twijfel. Natuurlijk blijft dit ook een vorm van kritische journalistiek. Ik heb de interviews met mannen niet geanalyseerd en weet dus niet of zij gelijkaardige vragen krijgen. Ook bij het interview met Anne De Paepe is dat het geval (*"Sommigen beweren dat u te laks was."*, *"We vragen haar of ze tijdens de moeilijke momenten van haar ambtstermijn nooit gedacht heeft: was ik maar in mijn laboratorium gebleven."* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53).

De laatste categorie is 'beroepsverwijzing'. Hieronder vallen alle citaten die verwijzen naar het beroep. Ik heb een opdeling gemaakt tussen 'neutralisering' en 'differentiëring'. Uit de codering blijkt dat *Zeno* niet consistent gebruik maakt van een van de twee vormen. Er zit geen regelmaat in de beroepsverwijzing. Het is zelfs zo dat beide vormen in eenzelfde tekst worden gebruikt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het interview met Anne De Paepe. Eerst gebruikt men de neutrale (*"Vandaag: UGent-**rector** Anne De Paepe."* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli 2017, p.46-53), later de gendergebonden vorm (*"Behalve gastronomische terughoudendheid legt de **aanvoester** van de UGent ook een zekere sportieve discipline aan de dag, vernemen we wanneer ze een paar dagen later haar opwachting maakt in de tuin van Willem Hiele."* - UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd", *Zeno*, 15 juli

2017, p.46-53). Het lijkt er dus op dat *Zeno* geen richtlijnen heeft als het gaat om beroepsverwijzing.

Eeckhout erkent dit (Eeckhout, 2018). “In het stijlboek van De Morgen staat ‘zo weinig mogelijk vrouwentitels gebruiken, tenzij de geïnterviewde dat wil’. Sommige vrouwen vinden het perfect oké om met een mannelijke titel, zoals directeur, aangesproken te worden. Andere willen juist dat we de vrouwelijke vorm, zoals directrice, gebruiken. Dat is heel moeilijk omdat je zelfs binnen het feminisme twee stromingen hebt. Ik ken de argumentaties van beide stromingen en ik vind ze beide legitiem, dus ik weet niet welke vorm ik het best zou moeten gebruiken.”

CONCLUSIE

“You can’t be what you can’t see”

Marie Wilson

De beeldvorming van vrouwen (in topfuncties) blijft problematisch. Slechts 27% van alle nieuwsbronnen in de traditionele Vlaamse nieuwsmedia is vrouwelijk. Van die bronnen is minder dan een op de vijf een woordvoerder, politicus of minister (De Vuyst, Vertoont, & Van Bauwel, 2015). Vrouwen komen ook systematisch meer aan bod in zogenaamde zachte dan harde nieuwsthema's. De vrouwen die dan aan bod komen worden vaak genderstereotiep afgebeeld. Bij de representatie van vrouwelijke politici wordt bijvoorbeeld meer gefocust op hun uiterlijk, hun persoonlijk leven en het vrouw-zijn in plaats van hun politieke ideeën (Hooghe, Jacobs, & Claes, 2015). Bij mannen gebeurt dit nauwelijks tot nooit (Vinkenburg, 2016).

De oorzaak van genderstereotiepe berichtgeving in de nieuwsmedia is vooral te wijten aan de *male gaze* of mannelijke blik. Iedereen kijkt naar mannen en vrouwen vanuit het mannelijk perspectief. De norm in onze maatschappij blijkt de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse te zijn. Iedereen die afwijkt van de norm, wordt expliciet benoemd (Stichting WOMEN Inc., 2017).

Die genderstereotiepe berichtgeving heeft grote gevolgen. De nieuwsmedia houden zo de heersende norm in stand. Dit heeft invloed op welke keuzes we maken, hoe we ons leven vormgeven en wat we denken te bereiken. De huidige representatie van vrouwen in topfuncties kan dus een negatief effect hebben op de ambitie van jonge vrouwen en meisjes om een topfunctie te bekleden.

De problematiek rond beeldvorming van vrouwen wordt wel steeds meer erkend. Op politiek vlak worden voorstellen gedaan om een minder stereotiep en genuanceerder beeld van vrouwen te brengen. Verder zijn er andere initiatieven, zoals de campagne ‘#BeperktZicht’ van WOMEN Inc., die de bewustwording van beeldvorming in de media aanwakkeren.

Er ligt een grote verantwoordelijkheid bij de nieuwsmedia en journalisten zelf. Uit onderzoek van Steunpunt Media blijkt dat journalisten altijd op zoek gaan naar de meest relevante bron die een meerwaarde kan bieden voor hun verhaal. Vaak wordt geen rekening gehouden met de sekse van de bron. Dit blijkt voornamelijk door tijdsdruk te zijn. Ook zouden vrouwen minder bereid zijn om in de media te komen dan mannen (Vandenberghe, d’Haenens & Van Gorp, 2014).

Ter aanvulling van mijn literatuurstudie deed ik ook zelf een klein onderzoek. Ik koos ervoor om alle vraag-en-antwoordinterviews met vrouwen in topfuncties in *Zeno*, de weekendbijlage van *De Morgen* van juli tot december 2017 te analyseren. Om vast te stellen of de vrouw in kwestie al dan niet een topfunctie had, heb ik alle interviews getoetst aan het rapport 'Vrouwen aan de Top'. De criteria van het rapport zijn sterk afgebakend, waardoor bepaalde vrouwen die ook als topvrouwen worden gezien, niet werden opgenomen. Volgende vrouwen heb ik niet opgenomen in mijn kwalitatieve analyse omdat ze volgens het rapport geen topfunctie bekleden:

- Veerle Draulans: professor Genderstudies aan de KULeuven
- Nicole Vliegen: klinisch psycholoog en professor aan de KULeuven
- Sarah de Lange: bijzonder hoogleraar aan de afdeling Politicologie van de Universiteit van Amsterdam
- Meryame Kitir: Sp.a-fractieleider in de Kamer
- Tinneke Beeckman: politiek filosoof en co-voorzitter Vlaams-Nederlands Forum voor Filosofie
- Evi Van Acker: Belgisch ex-zeilster. Ze won onder andere zilver bij het WK van 2011 en brons op de Olympische Spelen in 2012. Op het moment van het interview in *Zeno* had ze al een punt achter haar carrière gezet.

Mocht ik deze interviews wel hebben opgenomen, zouden mijn resultaten wellicht anders zijn geweest.

Mijn hypothese was dat er weinig vrouwen in topfuncties aan bod zouden komen en dat ze genderstereotiep zouden worden afgebeeld. In de periode van juli tot december 2017 kwamen er meer mannen (59%) dan vrouwen (41%) aan bod in *Zeno*, maar het verschil is minder groot in vergelijking met eerder onderzoek waar slechts 24% van de bronnen vrouwelijk is (Vandenbergh, d'Haenens, & Van Gorp, 2014). In verhouding kwamen ook meer topvrouwen (11,6%) dan -mannen (9,7%) aan bod. Toch wil ik dit resultaat nuanceren. *Zeno* is de weekendbijlage van *De Morgen* en heeft meer weg van een tijdschrift dan een krant. In *Zeno* staan langere interviews, waar wellicht meer tijd voor is. Dit kan een impact hebben op de bronnenkeuze, aangezien journalisten zelf zeggen dat tijdsdruk daar een grote rol in speelt (Vandenbergh, d'Haenens, & Van Gorp, 2014).

Over het algemeen zat de beeldvorming goed en werd er gefocust op de expertise van de vrouwen. Toch is er nog ruimte voor verbetering. Ik ontwikkelde zeven verschillende categorieën. De eerste categorie is 'persoonlijk' leven. Het viel me op dat er vaak vragen werden gesteld over de (liefdes)relaties van de topvrouwen of dat hun gezinssituatie kort werd geschetst in hun biografie.

De tweede categorie is 'vrouw-zijn'. Bij Anne De Paepe bijvoorbeeld werd de nadruk gelegd op het feit dat zij de eerste vrouwelijke UGent-rector was. De derde categorie is 'genderstereotypering'. In bepaalde teksten kwamen zowel expliciete als impliciete genderstereotypen voor. De topvrouwen werden onder andere beschreven als 'fel' en 'emotioneel'. De vierde categorie is 'taalgebruik'. Onder deze categorie vallen enkele citaten waarbij de connotatie van de woorden een belangrijke rol speelt. Er wordt bijvoorbeeld gesproken over 'heren en vrouwen', terwijl 'heren' veel formeler is dan 'vrouwen'. De journalist kon dus ook over 'dames en heren' spreken.

De vijfde categorie is 'kledij'. Er werd slechts een keer over kledij gesproken en het citaat komt van de topvrouw in kwestie. Toch blijft het de keuze van de journalist om dat al dan niet te vermelden. De zesde categorie is 'positie/capaciteiten ondermijnen'. Die ondermijning komt vooral voor in de vorm van suggestieve vragen zoals "Leeft u niet te veel in uw eigen bubbel?". De laatste categorie is 'beroepsverwijzing'. Hieronder vallen alle citaten die verwijzen naar het beroep. Ik heb een opdeling gemaakt tussen 'neutralisering' en 'differentiëring'. Uit de codering blijkt dat *Zeno* niet consistent gebruik maakt van een van de twee vormen. Er zit geen regelmaat in de beroepsverwijzing.

Uit het interview met Bart Eeckhout, opiniërend hoofdredacteur bij *De Morgen*, blijkt dat de redactie toch genderstereotyperingen probeert te vermijden. Als het gaat om beroepsverwijzing bijvoorbeeld, vragen ze aan de geïnterviewden of ze met de neutrale of genderspecifieke vorm willen aangesproken worden. Er blijft wel ruimte voor verbetering.

Uit mijn literatuurstudie kan ik concluderen dat er nog verbetering nodig is bij de beeldvorming van vrouwen in topfuncties. Die beeldvorming heeft grote gevolgen op zowel de carrière van topvrouwen als de ambitie van jonge meisjes en vrouwen om een topfunctie te bekleden. Een genuanceerdere en betere beeldvorming kan bereikt worden wanneer er erkenning is en meer initiatieven genomen worden. Ik stel zelf voor om meer in te zetten op initiatieven zoals de 'Expertendatabank'. Ook een specifieke training rond 'gender' zou moeten worden opgenomen in het curriculum van studenten journalistiek. Verder denk ik dat de uitbouw van een gender-ethische toolkit relevant kan zijn. De Vlaamse Vereniging van beroepsjournalisten (VVJ) en de Raad voor de Journalistiek (RVDJ) ontwikkelden reeds een toolkit voor journalisten voor berichtgeving rond slachtoffers, zelfdoding en psychisch ziek zijn. Een gender-ethische toolkit kan daar een aanvulling op zijn.

DEEL 2: PERSOONLIJKE VERWERKING

1. SITUERING VAN HET ONDERWERP IN DE MEDIA

Ik analyseerde hoe en in welke media het onderwerp van mijn bachelorproef eerder besproken werd. Hierbij haal ik drie voorbeelden aan uit drie verschillende media: televisie, radio en print/online.

1.1. CASUS PRINT/ONLINE

MO.be - Vrouwen in de media: een eerlijk beeld? – 8/03/2018 -

<https://www.mo.be/opinie/vrouwen-de-media-een-eerlijk-beeld-opinie>

Dit artikel is een opiniestuk van de site van MO* Magazine, geschreven door Audrey Azoulay, directeur-generaal van UNESCO. MO* en MO.be worden uitgegeven door vzw Wereldmediahuis. De site legt de focus op diepgravend nieuws, analyses, fotoreportages en columns.

Dit artikel komt uit de rubriek 'opinie'. Het gaat over de representatie en beeldvorming van vrouwen in de media en kwam er naar aanleiding van wereldvrouwendag. Het artikel opent met een algemeen beeld van vrouwen in de media. "In de massamedia worden vrouwen vaak opgevoerd in archetypes of in randpersonages. Vaak komen ze minder aan bod en ze hebben een grotere kans om als passieve slachtoffers weggezet te worden." Daarna wordt verder ingegaan op de gevolgen hiervan.

Vervolgens worden de nieuwsmidia specifiek besproken. Aan de hand van cijfers legt de auteur de misrepresentatie van vrouwen uit. Ze baseert zich op het Global Media Monitoring Report van 2010. Daarna geeft de auteur een mogelijke oplossing, namelijk een initiatief van UNESCO. Via de *Gender Sensitive Indicators for Media* wil de organisatie aantonen hoe het anders kan. Ze biedt advies voor beleidsmakers en journalisten om de participatie van vrouwen te verzekeren.

Vervolgens kaart ze nog enkele voorbeelden aan van waar de beeldvorming misloopt. De auteur eindigt met een stuk over de 'digitale genderkloof en cyberstalking'. Zo zijn er bijvoorbeeld 250 miljoen minder vrouwen online dan mannen.

Het artikel telt ongeveer 800 woorden en is helder geschreven. Het is een opiniestuk, maar er worden wel cijfers aangehaald uit verschillende rapporten. Het artikel is slechts van één foto voorzien die een feministisch protest toont.

1.2. CASUS RADIO

Radio 1 – Amerika kiest – 9/11/2016 - <https://radio1.be/katlijn-malfliet-een-vrouw-als-leider-ofwel-de-brave-maria-ofwel-de-bitch>

Dit is een fragment van 9 november 2016 en komt uit de rubriek ‘Amerika kiest’ op Radio 1. Radio 1 is een nieuws- en informatiezender van de openbare omroep. De sound is strak en zakelijk. Er is plaats voor reportages en muziek heeft voornamelijk een ondersteunende functie bij de gesproken informatie. Dit fragment gaat over de verkiezingsuitslag in Amerika in 2016. Specifiek gaat het over hoe het komt dat Hillary Clinton niet verkozen werd. Journalisten Xavier Taveirne en Ruth Joos interviewen vice-rector aan de KU Leuven, Katlijn Malfliet hierover.

Het fragment start met een inleiding van het onderwerp: Trump heeft veel mensen beledigd, maar komt daar toch mee weg. Clinton kreeg amper 54 procent van de vrouwelijke stemmen. Daarna wordt Katlijn Malfliet kort voorgesteld, gevolgd door een eerste vraag. Hoe kan het dat de nederlaag voor Clinton zo groot was?

Mevrouw Malfliet concludeerde dat de Amerikaanse bevolking had gekozen voor een bepaald type leiderschap van een man die met de vuist op tafel slaat. Volgens haar was er bij Clinton sprake van een bias waarbij haar capaciteiten laag werden ingeschat. Leiderschap zou moeilijker liggen bij een vrouw omdat zij moet balanceren tussen enerzijds het beeld van de ‘brave maria’ en anderzijds het beeld van ‘de bitch’.

Het interview sluit af met een vraag over de gevolgen voor vrouwenrechten nu Trump president is. Om de interventie af te ronden volgen de journalisten nog even live wat er gebeurt in Amerika. Ze wachten op de speech van Clinton nu de resultaten beschikbaar zijn. Het fragment eindigt met een nummer.

1.3. CASUS TELEVISIE

Canvas – De Afspraak – 14/09/2016 – <https://www.canvas.be/video/de-afsprak/najaar-2016/woensdag-14-september-2016/over-deeltijds-werkende-vrouwen>

Dit fragment komt uit De Afspraak van 14 september 2016. De Afspraak is een programma op Canvas dat meer duiding biedt bij de actualiteit. Presentator Bart Schols zet in dit fragment Knack-journalist Dirk Draulans en adjunct-directeur van Femma, Riet Ory, tegenover elkaar. Het gaat over deeltijds werken bij vrouwen en rollenpatronen.

Het fragment start met een inleiding van Bart Schols. Uit onderzoek van het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen blijkt dat een vrouw die deeltijds gaat werken, meer stress heeft. Daarna stelt hij de twee gasten voor, gevolgd door een eerste vraag over stress bij vrouwen die deeltijds werken.

Dirk Draulans kaart in het begin al het biologische aspect van deeltijds werken aan. Riet Ory is het daar niet mee eens en benadrukt het belang van beeldvorming, rollenpatronen en hoe onze samenleving georganiseerd is. Daarna volgt een fragment van een reporter die aan kleine kinderen vraagt welke rollen vrouwen en mannen (moeten) opnemen. Daaruit blijkt dat rollenpatronen aangeleerd zijn. Dat wakkert de discussie opnieuw aan. Het valt op dat vooral Draulans het woord neemt en zijn gesprekspartner vaak onderbreekt en niet laat uitspreken. Bart Schols komt voldoende tussen om het gesprek te sturen met bijkomende vragen.

De twee andere gasten aan de tafel (Arabist Chams Eddine Zaougi en strafpleiter Walter Damen) , die eerst niet betrokken worden bij het gesprek, krijgen nu ook het woord. Bart Schols vraagt hen of hun vrouwen deeltijds werken. Zaougi antwoordt dat hij degene is die deeltijds werkt. Damen kaart aan dat deeltijds werken niet deeltijds is. Hij heeft de indruk dat mensen die deeltijds werken een even groot takenpakket hebben.

Daarna volgt opnieuw een fragment dat dateert uit 1965. Daarin wordt verteld dat het leven van een gehuwde arbeidster zwaar is. Zij heeft vaak saai werk en moet daarnaast ook nog het huishouden doen. Vervolgens geven Ory, Damen en Draulans elk nog een bedenking. Hiermee wordt het gesprek afgerond.

2. FORMATANALYSE MET HET OOG OP HET TE MAKEN JOURNALISTIEKE EINDPRODUCT

2.1. FORMAT 1: APACHE – MEDIAKRITIEK

2.1.1. Concept en missie

Apache is een onafhankelijk online nieuwsmedium voor onderzoeksjournalistiek. Het medium geeft een stem aan de mensen die niet worden gehoord en houdt controle over de machthebbers. *Apache* kaart mistoestanden aan, biedt mogelijke oplossingen en wakkert het debat aan. Verder zal ze altijd zorgen voor een andere insteek. Ze brengt nieuws dat anderen niet (durven) schrijven. *Apache* is gericht op vooruitgang en streeft naar een welvarende, veilige, milieuvriendelijke, emancipatoire en rechtvaardige rechtstaat. Ze hecht belang aan waarden als solidariteit, ecologische duurzaamheid, transparantie en zelfbeschikking.

Apache is een onafhankelijk medium en kan dus schrijven over zaken waar andere media niet snel over zouden schrijven. Ook wanneer het nieuws gaat over de kranten bijvoorbeeld, zal je dat wellicht bijna uitsluitend lezen op *Apache*.

2.1.2. Doelpubliek

Apache is een onafhankelijk medium een heeft dus geen specifiek doelpubliek voor adverteerders. Het nieuwsmedium schrijft wat andere media niet schrijven en richt zich dus op mensen die meer willen weten of de ‘meerwaardezoeker’. Met haar diepgravende onderzoeksjournalist richt de redactie zich op lezers die kritisch kijken naar de wereld. *Apache* heeft geen specifieke ijkpersoon, maar schrijft wel voor mensen met een zekere intelligentie. Veel begrippen of onderwerpen worden bijvoorbeeld niet meer uitgelegd, omdat ervan wordt uitgegaan dat de lezer die al kent.

2.1.3. Opbouw

Apache heeft negen verschillende rubrieken: nieuws, dossiers, opinie, analyse, columns, mediakritiek, opgemerkt, gastbijdragen en cartoons. Veel artikels passen onder verschillende rubrieken.

Nieuws: In de rubriek ‘nieuws’ verschijnen alle berichten die op dat moment heel actueel zijn.

Dossiers: Veel artikels worden samengebundeld in een dossier. Zo vormen alle artikels die te maken hebben met privacy een dossier.

Opinie: In de rubriek ‘opinie’ worden -zoals de rubriek impliceert- alle artikels geplaatst die een opinie omvatten.

Analyse: De rubriek analyse is nogal onduidelijk. De onderwerpen zijn enorm uiteenlopend, maar vaak bieden ze meer achtergrond bij nieuwsfeiten.

Columns: Hier verschijnen alle columns. Momenteel zijn dat columns van Bert Verhoye: ‘Koro’.

Mediakritiek: *Apache* heeft een specifieke rubriek voor artikels die kritiek geven op de media. Aangezien *Apache* onafhankelijk is, hebben de journalisten de mogelijkheid om kritiek te geven op andere media, zonder daarvoor te worden afgestraft.

Opgemerkt: In de rubriek opgemerkt verschijnen artikels die gebaseerd zijn op interessante artikels van buitenlandse kranten. Dit zijn vaak kleine nieuwsitems die toch belangrijk zijn. Een voorbeeld hiervan is de eerste rechtszaak over ‘het recht om vergeten te worden’ tegen Google.

Gastbijdragen: *Apache* aanvaardt ook bijdragen van externe journalisten. Deze staan onder de rubriek ‘gastbijdragen’ en worden gratis aangeboden. De gastbijdragen zijn enorm uiteenlopend qua onderwerpen en genres.

Cartoons: In deze rubriek verzamelt *Apache* al haar cartoons. Deze worden voornamelijk gemaakt door Katrien Scheir en Kim Duchateau.

2.1.4. Werkwijze van de journalist

Voorbeeldartikel 1: ‘Zit er nog een journalist op de gemeenteraad?’ – Steven Vanden Bussche – Mediakritiek – 13 maart 2018 (<https://www.apache.be/2018/03/13/zit-er-nog-een-journalist-op-de-gemeenteraad/>)

Dit artikel is het perfecte voorbeeld van een stuk dat past in de rubriek ‘mediakritiek’. Het artikel telt ongeveer 2400 woorden en is dus nogal een uitgebreid achtergrondverhaal. Het bevat ook bijna alle stijlelementen die *Apache* gebruikt: tussenkoppen, pull-quotes, kaderstukjes, links, vetgedrukte woorden, bullet-points, quotes uit andere documenten... De foto die op de homepage wordt gebruikt, verschijnt donkerder en vager achter de titel bij het geopende stuk. Er worden geen extra foto’s toegevoegd in de broodtekst. De belangrijkste woorden worden in het vet aangeduid. Zo hebben diagonale lezers ook meteen een idee waarover het stuk gaat.

Voorbeeldartikel 2: ‘Vergoedingen politici binnenkort verplicht openbaar’ – Steven Vanden Bussche – Nieuws – 23 maart 2018 (<https://www.apache.be/2018/03/23/vanaf-volgend-jaar-alle-vergoedingen-verplicht-openbaar/>)

Dit is een voorbeeld van een nieuwsartikel op *Apache*. Het telt ongeveer 750 woorden. Het aantal woorden varieert per artikel op *Apache*. Er verschijnen nieuwsartikels van zowel 400 als 1000 woorden. Ik koos ervoor om mijn nieuwsartikel beperkt te houden rond de 700 woorden. De lay-out van alle artikels op *Apache* is gelijkaardig. Dit artikel bevat dus dezelfde stijlelementen als het voorbeeldartikel uit ‘mediakritiek’.

2.1.5. Eigen werkwijze

Artikel 1: Mijn eerste artikel is een achtergrondverhaal over het belang van beeldvorming van vrouwen in topfuncties. Daarin kaart ik aan hoe de beeldvorming nu is en welk effect dit kan hebben. Voor dit artikel baseer ik me op mijn researchdossier, aangevuld met een interview met Katrien Bruggeman van de Vlaamse Vrouwenraad.

Het achtergrondverhaal is beperkter dan het voorbeeldartikel. Daar koos ik bewust voor. Aangezien het een online medium is, worden kortere teksten beter gelezen. Ik heb niet alle stijlelementen gebruikt. De tussenkoppen, pull-quotes, links en vetgedrukte woorden gebruikte ik wel. Ik verwerkte ook enkele foto's en illustraties in het stuk om het wat levendiger te maken.

Artikel 2: Mijn tweede artikel is een langer nieuwsstuk over de rol van politieke genderstereotypen bij het stemgedrag van de Vlaamse kiezers. Hiervoor baseer ik me op een onderzoek van Robin Devroe en Bram Wauters van de UGent, aangevuld met een interview met Robin Devroe. Ik gebruikte dezelfde stijlelementen als mijn eerste artikel, maar verwerkte geen illustraties. Een illustratie moet iets toevoegen aan het verhaal en bij dit artikel vond ik geen gepaste afbeelding.

2.2. FORMAT 2: KNACK – PORTRETREEKS

2.2.1. Concept en missie

Knack is eigendom van het Belgisch mediabedrijf Roularta. Het is een magazine dat achtergrond biedt bij nieuwsverhalen. Zowel binnen- als buitenlands nieuws komt aan bod. Het blad verschijnt elke week op woensdag samen met het lifestylemagazine *Knack Weekend* en het cultuurmagazine *Knack Focus*. *Knack* is een opinieblad en behoort tot de kwaliteitspers.

2.2.2. Doelpubliek

Volgens Roularta richt *Knack* zich op mannen en vrouwen uit de hogere sociale groepen die een hoger diploma hebben en deel uitmaken van de actieve bevolking. Iets meer dan een derde van de lezers is tussen 18 en 45 jaar. Bijna 60% van de lezers is 45 jaar en ouder. De lezers wonen vooral in stedelijke gebieden.

2.2.3. Opbouw

Knack heeft een duidelijke structuur.

Aanloop: Het begint altijd met het commentaar en wordt gevolgd door een diepgaand vraag-en-antwoordinterview ‘het gesprek’. Daarna volgt ‘in beeld’, waar een opvallende foto met nieuwswaarde wordt geplaatst. In ‘België kort’ worden enkele korte belangrijke binnenlandse nieuwsitems aangekaart. Daarna volgt een cartoon. Vervolgens komt de rubriek ‘u vraagt’, waar de *Knack*-lezer de kans krijgt vragen te stellen aan verschillende politici. Op het einde van ‘aanloop’ komt ‘Wereld kort’ waar enkele belangrijke buitenlandse nieuwsitems worden aangekaart.

België: In dit deel staan vanzelfsprekend alle artikels over binnenlandse onderwerpen. Ook de portretreeks komt hier in voor.

Wereld: In dit deel staan alle artikels over buitenlandse onderwerpen.

Kennis & cultuur: In dit deel staat de wekelijkse rubriek ‘Planeet Draulans’ over alles wat te maken heeft met de mens, het milieu en de aarde. Ook verschillende aspecten van cultuur komen aan bod.

2.2.4. Werkwijze van de journalist

Voorbeeldartikel: ‘Alleen als ik precies weet wie in gevaar is, mag ik spreken’ – Nathalie Carpentier en Debby Termonia – 14 februari 2018

Dit artikel is een portretreeks. De journalist interviewde drie personen over beroepsgeheim: een priester, een huisarts en een psycholoog. De portretreeks is vier pagina’s lang. Op de eerste pagina staan twee foto’s die helft van het blad vullen, gepaard met de titel en de intro. Op de drie volgende bladzijden staat telkens een paginagrote foto met de naam van de geïnterviewde, functie, een titel en een full-quote van ongeveer 200 woorden. Ik vind deze rubriek heel mooi, vanwege de grote portretfoto’s.

2.2.5. Eigen werkwijze

Mijn derde artikel is een portretreeks gebaseerd op dit artikel. De omvang van de foto’s heb ik behouden. Ik interviewde vier vrouwen om verscheidene topfuncties aan bod te laten komen: twee politici, een CEO en een professor. De foto’s wou ik aanvankelijk zelf nemen, maar dit

bleek bijna onmogelijk te zijn. Het is heel moeilijk voor de topvrouwen om tijd vrij te maken. Drie van de vier interviews heb ik dus telefonisch afgenomen. De gekregen foto's heb ik bewerkt zodat ze allemaal een gelijkaardige stijl kregen.

2.3. FORMAT 3: ZENO – INTERVIEW

2.3.1. Concept en missie

Zeno is de weekendbijlage van *De Morgen* en verschijnt wekelijks op zaterdag. *De Morgen* wordt gezien als een kwaliteitskrant en is eigendom van het mediabedrijf De Persgroep. *Zeno* is rijkelijk gevuld met diepgaande interviews, fotografie en cultuur. De weekendbijlage geeft duiding bij het nieuws en de artikels zijn uitgebreid.

2.3.2. Doelpubliek

Volgens De Persgroep eisen de lezers kwaliteit in nieuwsverslaggeving en willen ze altijd op de hoogte zijn. Ze zijn open-minded en willen veel weten. Specifiek voor *Zeno* wordt er gemikt op de 'meerwaardezoeker' die veel tijd heeft, want de weekendbijlage bevat heel wat diepgaande interviews. De lezer heeft een brede algemene interesse, zowel in politiek als cultuur.

2.3.3. Opbouw

Zeno heeft elke week enkele diepgaande interviews. Er staan ook wekelijks achtergrondverhalen, columns en een portret in. Rubrieken die terugkeren zijn fotografie (waarbij ongeveer acht pagina's zijn gevuld met foto's van een bepaalde fotograaf), het kernkabinet (waarbij een vast panel wordt geïnterviewd over een hot item) en het smartphone-interview (waarbij een bekend persoon wordt geïnterviewd over zijn/haar smartphonegebruik).

2.3.4. Werkwijze van de journalist

Voorbeeldartikel: 'Er staan enkele knipperlichten op oranje' – Bart Eeckhout en Remy Amkreutz – interview – 9 december 2017

Dit artikel is een van de vele vraag-en-antwoordinterviews uit *Zeno*. Het artikel is zes pagina's lang, waarvan twee pagina's gevuld zijn met grote foto's. Op drie van de zes pagina's staat een grote pull-quote. Op de vierde pagina staat ook een korte biografie van de geïnterviewde. De lay-out is strak en bestaat voornamelijk uit zwart en wit. Enkel de rubriek en de namen van de auteurs staan in het blauw. De vragen staan allemaal vetgedrukt en de antwoorden staan tussen aanhalingstekens. De tweede alinea van een antwoord begint telkens met een insprong.

2.3.5. Eigen werkwijze

Mijn vierde artikel is een vraag-en-antwoordinterview met Kathleen Beullens over de invloed van sociale media op risicogedrag bij jongeren. Ik vond de lay-out goed en heb daar dus niet veel aan veranderd. De biografie zette ik wel al op de tweede pagina, zodat de lezer niet te ver moet zoeken om wat achtergrondinformatie over de geïnterviewde te krijgen. Ik koos ook voor een grotere regelafstand omdat het stuk volgens mij zo leesbaarder wordt. De strakke lay-out, grote foto's en pull-quotes heb ik behouden.

De bedoeling van dit artikel is om een correct vraag-en-antwoordinterview te schrijven zonder genderstereotypen te gebruiken. Ik deed eerder een kwalitatief onderzoek in *Zeno* waaruit bleek dat vrouwen nog steeds genderstereotiep in beeld worden gebracht. Daarom koos ik hetzelfde format om aan te tonen dat het anders kan. Het onderwerp staat dus los van mijn bachelorproef, maar het doel sluit er goed bij aan.

3. WERKPLAN EN SCENARIO VAN HET EINDPRODUCT

3.1. ARTIKELSTRUCTUUR

3.1.1. Artikel 1

Onderwerp: Het belang van beeldvorming van vrouwen in topfuncties in de nieuwsmedia

Genre: Achtergrondverhaal

Titel: De gevolgen van harde tantes en The Male Gaze: over de representatie van vrouwen in de pers

Intro: Nieuwsmedia brengen nog altijd te weinig vrouwen in beeld. En als het al gebeurt, dan veelal op een genderstereotiepe manier. De ondervertegenwoordiging en genderstereotypering van vrouwen, kan volgens experts ook een oorzaak zijn van het tekort aan topvrouwen. Vrouwenorganisaties zoals WOMEN Inc. proberen hier verandering in te brengen.

Subthema 1: Wat is het probleem?

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat vrouwen in topfuncties minder vaak aan bod komen dan hun mannelijke collega's in de Vlaamse nieuwsmedia. Als ze aan bod komen, worden ze vaak genderstereotiep in beeld gebracht.

Subthema 2: Waarom is het een probleem?

Volgens onderzoek heeft die beeldvorming grote gevolgen. Het zorgt ervoor dat minder jonge vrouwen en meisjes zich geroepen voelen om topfuncties te bekleden. Er zijn minder topvrouwen en ze worden minder in beeld gebracht. Dat kan ervoor zorgen dat er terug minder topvrouwen zijn. De beeldvorming heeft bij politici ook invloed op hun carrière (vb. bij verkiezingen).

Subthema 3: Wat zijn de oorzaken van het probleem?

The Male Gaze: alles wordt bekeken vanuit het standpunt van de blanke man. Stereotypen die we hebben zijn ingebakken in onze cultuur.

Subthema 4: Wat is ertegen te doen? Wat zijn mogelijke oplossingen?

Er bestaan verschillende campagnes, zoals #BeperktZicht van WomenInc. De bewustwording is heel belangrijk. Ook meer vrouwen in de journalistiek zou kunnen helpen.

Interviewees:

Katrien Bruggeman – Vlaamse Vrouwenraad

Vragen:

- Hoe belangrijk is de beeldvorming van vrouwen in de nieuwsmedia?
- Klopt het dat dit een effect kan hebben op de ambitie van jonge vrouwen of meisjes?
- Hoe zouden nieuwsmedia hun steentje kunnen bijdragen?
- Is er al een verbetering?
- Wat zijn andere mogelijke oplossingen voor een correcte representatie van vrouwen in de nieuwsmedia?
- Hoe komt het dat vrouwen nog steeds minder en genderstereotiep in beeld worden gebracht anno 2018?

3.1.2. Artikel 2

Onderwerp: De invloed van genderstereotypen op het stemgedrag van Vlaamse kiezers

Genre: Langer nieuwsartikel

Titel: Geslacht politici beïnvloedt stemgedrag

Intro: Vrouwelijke politici worden systematisch vaker als ‘links’ beschouwd dan hun mannelijke tegenhangers. Dat blijkt uit onderzoek van de UGent. Nochtans zijn vrouwelijke politici in Vlaanderen bijna gelijk verdeeld over de verschillende partijen. Het geslacht van

politici blijkt dus toch nog een rol te spelen bij verkiezingen. “Als vrouwelijke politici als ‘links’ worden gezien, kan dat in hun nadeel spelen.”

Subthema 1: Wat werd er onderzocht?

De rol van politieke genderstereotypen bij het stemgedrag van Vlaamse kiezers. Evalueren Vlaamse kiezers de competenties en ideologische posities van vrouwelijke en mannelijke kandidaten anders?

Subthema 2: Volgens welke methode?

De onderzoekers legden hypothetische kandidaten voor aan 2362 Vlamingen. Enkel het geslacht, de positie op de lijst en het beleidsstandpunt over een bepaald onderwerp van de kandidaten werden vernoemd. De beleidsstandpunten namen allemaal een centrale positie in. Daarna moesten de respondenten de kandidaten een score geven op hun capaciteiten en hun ideologische positie aanduiden.

Subthema 3: Wat zijn de resultaten?

Er zijn kleine verschillen in de competenties van mannelijke en vrouwelijke kandidaten. Wel worden de vrouwelijke kandidaten als linkser beschouwd dan de mannelijke.

Subthema 4: Wat zijn de conclusies?

Vlaanderen kan worden gezien als een vrouwvriendelijke omgeving en Vlaamse kiezers worden uitgebreid blootgesteld aan vrouwelijke politici. Vlaanderen zou dus in principe minder vatbaar moeten zijn voor politieke genderstereotypen. De studie toont aan dat gender nog steeds van belang is voor het lot van vrouwelijke kandidaten.

Subthema 5: Wat zijn mogelijke oorzaken?

- De veronderstelling dat vrouwelijke politici in werkelijkheid meer linkse posities innemen.
- Het idee dat vrouwelijke kiezers meer geneigd zijn zichzelf als ‘links’ te beschrijven.

Interviewees:

Robin Devroe – junior researcher aan de Afdeling Politieke Wetenschappen van de Universiteit Gent

Vragen:

- U onderzocht de invloed van politieke genderstereotypen op het stemgedrag van de Vlaamse kiezers. Wat is nu het verschil tussen genderstereotypen en politieke genderstereotypen?
- Vond u de resultaten verrassend?
- Hoe zou het kunnen komen dat vrouwelijke politici eerder als 'links' worden beschouwd dan hun mannelijke collega's?
- Op het einde van uw paper schreef u dat de studie aantoont dat gender nog steeds van belang is voor het lot van vrouwelijke kandidaten. Kunnen deze stereotyperingen de carrière van een politica beïnvloeden?

3.1.3. Artikel 3

Onderwerp: Hoe denken topvrouwen over hoe zij in beeld worden gebracht in de Vlaamse media?

Genre: Portretreeks

Titel: 'Het blijft voor vrouwen moeilijker dan voor mannen'

Intro: Behandelen de Vlaamse media vrouwen anders dan mannen? Saskia van Uffelen, Kathleen Van Brempt, Marleen Temmerman en Maggie De Block delen hun ervaringen en ideeën over hoe de media hen portretteren. Vrouwen lijken nog steeds genderstereotiep aan bod te komen.

Tweede intro (ter verduidelijking): Hoe worden vrouwen met een topfunctie in beeld gebracht in de pers? Volgens onderzoek van Steunpunt Media, een initiatief van de Vlaamse overheid, is slechts een vierde van alle geïnterviewden in de traditionele Vlaamse media vrouwelijk. De vrouwen die aan bod komen worden vaak genderstereotiep afgebeeld. Bij vrouwen met een topfunctie ligt de focus vaak op hun uiterlijk, hun persoonlijk leven en hun vrouw-zijn in plaats van hun expertise en capaciteiten. Bij hun mannelijke collega's gebeurt dit nauwelijks tot nooit. Knack sprak met vier vrouwen in topfuncties over hoe zij die beeldvorming ervaren.

4 portretten: Per portret een grote foto + een full-quote van ongeveer 200 woorden

Interviewees:

Saskia Van Uffelen - CEO Ericsson Belux

Marleen Temmerman - gynaecologe, verbonden aan Aga Khan University

Kathleen Van Brempt - Europees parlements lid, sp.a

Maggie De Block – Federaal minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid (Open VLD)

Vragen:

- Bent u tevreden met hoe u in beeld komt in de Vlaamse pers?
- Heeft u soms het gevoel dat u anders behandeld wordt in de pers dan uw mannelijke collega's?
- Vragen journalisten soms naar uw privéleven?
- Wordt er vaak over uw privéleven geschreven?
- Vindt u dat de beeldvorming van vrouwen verbeterd kan worden? Zo ja, hoe?

3.1.4. Artikel 4

Onderwerp: het effect van sociale media op risicogedrag van jongeren (alcoholgebruik, roken, risicogedrag in het verkeer)

Genre: vraag-en-antwoordinterview

Titel: 'Sociale media zijn niet inherent goed of slecht'

Boventitel: Kathleen Beullens over de invloed van sociale media op het alcoholgebruik van jongeren.

Intro: Kunnen sociale media een invloed hebben op het alcoholgebruik van jongeren?

Kathleen Beullens, professor aan de Katholieke Universiteit Leuven, onderzoekt dit fenomeen. "De effecten van social media zijn nog niet gigantisch groot, maar ze zijn er wel. De sociale media dragen gewoon allemaal bij tot een algemeen klimaat waarbinnen alcohol heel aanvaard is."

Vragen en antwoorden**Bio**

- Studeerde communicatiewetenschappen en sociale wetenschappen aan de KU Leuven
- Doctoreerde in 2009
- Sinds 2014 assistent-professor Communicatiewetenschappen aan de KU Leuven
- Lid van The Netherlands-Flanders Communication Association

Interviewees:

Kathleen Beullens - assistent-professor Katholieke Universiteit Leuven

Vragen:

- Er wordt vaak gezegd dat de jeugd constant bezig is met smartphones en sociale media. Heeft u een zicht op hoe vaak jongeren sociale media gebruiken?
- Toch blijken die sociale media wel belangrijk te zijn voor jongeren. Waarom is dat zo?
- Is er een daling in het gebruik van sociale media bij de emerging adulthood?
- U onderzocht onder andere de invloed van sociale media op alcoholconsumptie bij jongeren. Hoe gaat dat precies in zijn werk?
- En de tweede?
- Zou het ook omgekeerd kunnen? Zou de verspreiding van campagnes zoals Tournée Minérale bijvoorbeeld op sociale media een positief effect kunnen hebben?
- Denkt u dat jongeren nu op nog jongere leeftijd beïnvloedt worden om meer alcohol te consumeren door die sociale media?
- Maar zit er een evolutie in?
- Denkt u dat jongeren zich bewust zijn van de risico's verbonden aan sociale media?
- Is er een manier waarop jongeren zichzelf kunnen beschermen?
- Zijn er preventiemaatregelen gekomen door uw onderzoek? Of is daar al over nagedacht?
- Heeft u al een idee van hoe die interventie er zou uitzien?
- Kunnen ouders ervoor zorgen dat hun kind minder vatbaar wordt voor risicogedrag door bijvoorbeeld het gebruik van sociale media te beperken?
- Kunnen de sociale media ook ander risicogedrag dan alcoholgebruik veroorzaken?
- Hoe kan een videogame of actiefilm dan een impact hebben op het rijgedrag?
- Daardoor zal je dan zelf ook meer risico's nemen?
- Om terug te gaan naar de sociale media. Na alles wat u onderzocht heeft, vindt u sociale media positief of negatief?
- Zijn er bepaalde sociale media die meer negatieve invloeden hebben?

3.2. BIOGRAFIEËN VAN DE GEKOZEN GESPREKPARTNERS

Katrien Bruggeman

Sinds 1985 werkt Katrien Bruggeman bij de Vrouwenraad. Van 2005 tot 2008 werkte ze ook als gelijkenkansenexpert bij het kabinet van toenmalig Vlaams minister van Gelijke Kansen, Kathleen Van Brempt.

Saskia Van Uffelen

Saskia Van Uffelen is sinds 2014 de CEO van Ericsson Belux en werkt al meer dan 25 jaar in de IT-sector. In 2011 werd ze door Data News uitgeroepen tot ICT Woman of the Year.

Marleen Temmerman

Marleen Temmerman is een gynaecologe die woont en werkt in Kenia. Ze staat aan het hoofd van het departement gynaecologie en verloskunde van de Aga Khan University. Voordien was ze hoogleraar in de verloskunde aan de Universiteit Gent. Temmerman kreeg reeds verscheidene prijzen zoals de Prijs Vrijzinnig Humanisme en de Marie Popelinprijs.

Kathleen Van Brempt

Kathleen Van Brempt (sp.a) is sinds 2009 Europees parlements lid en sinds 2014 ondervoorzitter van de fractie S&D. Van 2004 tot 2009 was ze Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke kansen.

Maggie De Block

Maggie De Block (Open VLD) is sinds 2014 Federaal minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Ze begon haar politieke carrière in 1999 als volksvertegenwoordiger. Van 2003 tot 2007 was ze secretaris van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Voor haar huidige functie was ze staatssecretaris voor Asiel, Migratie, Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding.

Kathleen Beullens

Kathleen Beullens is assistent-professor aan de Katholieke Universiteit Leuven. Ze deed meermaals onderzoek naar het effect van (sociale) media op risicogedrag van jongeren (alcoholgebruik, roken, risicogedrag in het verkeer).

Robin Devroe

Robin Devroe is junior researcher aan de Afdeling Politieke Wetenschappen van de Universiteit Gent. Momenteel werkt ze aan haar doctoraat over de politieke vertegenwoordiging van vrouwen in België. Specifiek onderzoekt ze de aanwezigheid van genderstereotypen en de invloed daarvan op het stemgedrag van Vlaamse kiezers.

3.3. PLANNING

Juni 2017	Inleidende sessie bachelorproef
18/09/2017	Indienen drie mogelijke onderwerpen voor bachelorproef + motivatie (zowel persoonlijk als inhoudelijk)
18/10/2017	Indienen slidecast
7/11/2017	Consult met meneer Vermeersch
15/11/2017	Indienen macrostructuur
29/11/2017	Consult met meneer Vermeersch (skype)
18/12/2017	Indienen microstructuur
22/12/2017	Consult met Michel Vermeersch
8/01/2018	Eerste hoofdstuk researchdossier indienen
24/01/2018	Consult met Michel Vermeersch (skype)
12/02/2018	Researchdossier indienen
15/02/2018	Formatanalyses en proefopbouw artikels indienen
19/02/2018	Start stage Apache
22/02/2018	Consult met Michel Vermeersch (skype)
15/03/2018	Situering van het onderwerp in de media en gedetailleerde opbouw artikels indienen
21/03/2018	Tussentijdse voorstelling
26/03/2018	Interview Saskia Van Uffelen
28/03/2018	Interview Katrien Bruggeman
10/04/2018	Interview Bart Eeckhout
26/04/2018	Interview Kathleen Van Brempt
30/04/2018	Interview Marleen Temmerman
2/05/2018	Consult met Gerti Wouters
7/05/2018	Interview Robin Devroe
11/05/2018	Interview Maggie De Block
7/05/2018 – 22/05/2018	Bachelorproef afwerken
22/05/2018	Indienen bachelorproef

3.4. LOGBOEK

Juni 2017:

Op het einde van het vierde semester van de bachelor journalistiek kreeg ik samen met mijn medestudenten een inleidende sessie op de jaarmodule bachelorproef. De opdracht werd uitgelegd en we kregen enkele voorbeelden te zien. Op het einde kregen we een voorbereidende opdracht, waarbij we op zoek moesten gaan naar mogelijke onderwerpen voor onze bachelorproef. Hier kregen we een hele zomer de tijd voor.

September 2017:

Eind augustus vertrok ik naar Utrecht op buitenlandse studie voor vijf maanden. Ik had een hele zomer gewerkt en te weinig tijd gehad om goed na te denken over mogelijke onderwerpen voor mijn bachelorproef. Midden september moest ik de eerste opdracht indienen. Ik kreeg toen de feedback dat mijn onderwerpen nog veel te vaag waren. In september moest ik in principe ook twee sessies bijwonen over bachelorproef. Aangezien ik in Utrecht was, kon dat niet. De buitenlandse studie was vaak moeilijk te combineren met bachelorproef.

Oktober 2017:

In oktober vond de posterbeurs plaats, waar alle studenten hun onderwerp moesten voorleggen. Aangezien ik in Utrecht zat, moest ik een slidecast indienen. Ik heb toen pas mijn onderwerp gevonden met behulp van Ilse Mestdag. Ik wou iets doen rond de beeldvorming van vrouwen in de media omdat dat iets was waar ik rond gewerkt had in Utrecht. Mevrouw Mestdag hielp me om mijn onderwerp beter af te bakenen. De feedback die ik kreeg op mijn slidecast was redelijk positief. Eind oktober kreeg ik mijn begeleider, Michel Vermeersch, toegewezen.

November 2017:

In november moest ik mijn macrostructuur indienen. Aangezien ik niet aanwezig kon zijn bij de voorbereidende sessie, wist ik niet zo goed hoe ik daaraan moest beginnen. Ik kreeg de opmerking dat het moeilijk zou zijn om te definiëren wat een topfunctie precies is. Verder bleek mijn koos ervoor gekozen om een kwalitatieve inhoudsanalyse te doen. In november heeft Michel Vermeersch me verder geholpen met de methode en aanpak daarvan.

December 2017:

In december diende ik mijn microstructuur in. Later had ik opnieuw een consult met Michel Vermeersch. Mijn microstructuur zat over het algemeen goed, maar ik moest nog goed zoeken hoe ik mijn eigen onderzoek zou doen. Pas eind december besloot ik om een kwalitatieve inhoudsanalyse in vraag-en-antwoordinterviews in *Zeno* te doen.

Januari 2018:

Januari was een heel drukke maand. Begin januari moest ik het eerste hoofdstuk van mijn researchdossier indienen. Ik had zes examens in drie dagen in Utrecht en vertrok dezelfde week nog alleen op reportagereis naar Griekenland. De week daarna moest ik mijn reportage en voorbereidingen indienen. Op 31 januari had ik mijn eindpresentatie in Utrecht en later die dag keerde ik terug naar België. Dat was het einde van mijn buitenlandse studie. Er waren twee verplichte praktijkmomenten gepland eind januari, maar ik kon niet aanwezig zijn omdat ik nog in Utrecht verbleef. Ik kreeg wel feedback van Michel Vermeersch. Ik kreeg te horen dat ik me verder moest inlezen om mijn tekst uitgebreider te maken.

Februari 2018:

Begin februari nam ik deel aan *MNM Student Late Night*. Dat was heel leuk en leerrijk, maar achteraf bekeken was het allemaal wat te veel. Ik was net terug in België en begon toen ook terug met mijn studentenjob. Midden februari moest ik mijn volledig researchdossier indienen. Helaas was ik nog niet klaar. Ik heb toen alles wat ik al had ingediend. Midden februari startte ik ook met mijn stage bij *Apache*. Het lukte niet om mijn eigen onderzoek op te zetten en ik geraakte in paniek omdat mijn researchdossier in principe al af moest zijn. Ik heb toen contact gehad met Michel Vermeersch, die me verder geholpen heeft.

Maart 2018:

Begin maart stuurde ik mijn formatanalyses en de proefopbouw van mijn artikels door naar Gerti Wouters. Alles werd goedgekeurd. Midden maart moesten alle studenten aanwezig zijn op school voor een tussentijdse voorstelling. Dan kon ik feedback vragen aan Michel Vermeersch en Gerti Wouters. Aangezien ik achterliep op schema, vreesde ik ervoor of ik mijn bachelorproef op tijd zou kunnen indienen. Na de feedback bleek dat ik beter op weg was dan ik zelf dacht. Ik ben toen begonnen met mogelijke bronnen te contacteren voor mijn artikels. Ik interviewde eind maart Saskia van Uffelen en Katrien Bruggeman. Ook diende ik de eerste versie van mijn eerste artikel in. Ik bleef ondertussen verder werken aan mijn researchdossier en diende mijn volledig researchdossier eind maart in.

April 2018:

In april lagen al mijn interviews eindelijk vast. Ik interviewde Kathleen Van Brempt, Marleen Temmerman en Kathleen Beullens en werkte die interviews meteen uit. Ik heb toen ook de eerste versie van mijn tweede en vierde artikel ingediend en al een groot deel van de fotobewerking gedaan. Ook de lay-out van mijn eerste artikel was klaar. Ik was niet tevreden over mijn tweede artikel en koos eind april een volledig nieuw onderwerp. Dat was slechts enkele weken voor de deadline. Ik stuurde ook de eerste versie van mijn derde artikel naar mevrouw Wouters. April was dus een heel drukke maand.

Mei 2018:

Begin mei ging ik op consult bij mevrouw Wouters. Ik kreeg te horen dat ik goed op weg was. Ik interviewde Robin Devroe en Maggie De Block, stuurde de eerste versie van mijn tweede artikel in en herwerkte alle stukken. Ik herwerkte mijn researchdossier met de feedback die ik van Michel Vermeersch kreeg en maakte alle artikels op volgens de formats die ik koos. Nadat ik mijn bachelorproef nog enkele keren nagelezen had, besloot ik om het te laten drukken en in te dienen.

4. REFLECTIE OP PERSOONLIJKE VERWERKING

Toen ik net mijn onderwerp had gekozen, wist ik nog niet zo goed hoe mijn eindproducten er zouden uitzien. Nadat ik mijn researchdossier had ingediend, kwam daar snel verandering in. Begin maart stuurde ik mijn persoonlijke verwerking door naar Gerti Wouters. Het maken van die persoonlijke verwerking was tijdrovend, maar wel productief. Ik werd verplicht om goed na te denken voor welke doelgroep ik wou schrijven.

Toch vond ik het moeilijk om vier verschillende invalshoeken te vinden voor eenzelfde thema. In het algemeen ben ik tevreden met mijn eindproducten. De portretreeks voor *Knack* vind ik het beste artikel, zowel qua inhoud als lay-out. Het was nochtans niet eenvoudig om interviewees te vinden die tijd konden vrijmaken. Toch heb ik vier vrouwen met een topfunctie kunnen interviewen. Ik vond het wel spijtig dat de interviews telefonisch waren en ik de foto's niet zelf kon nemen. Fotografie vind ik heel boeiend en leuk, maar dit heb ik helaas niet in al mijn eindproducten kunnen verwerken.

Het achtergrondverhaal over het belang van beeldvorming van vrouwen in topfuncties voor *Apache* vind ik goed. Volgens mij is er te weinig aandacht voor het onderwerp. *Apache* is het perfecte medium om daar verandering in te brengen. Alleen mis ik nog een goede actuele aanleiding om het artikel aan te koppelen. Dat zou het artikel sterker en relevanter maken.

Ik ben tevreden met het vraag-en-antwoordinterview met Kathleen Beullens over sociale media. Mevrouw Wouters vond dat de uitwerking niet zo goed past bij het concept, maar ik denk er anders over. Met dit stuk wil ik aantonen dat het perfect mogelijk is om een correct en genderneutraal vraag-en-antwoordinterview (voor *Zeno*) te schrijven.

Mevrouw Wouters vond het beter om een achtergrondverhaal te schrijven om aan te tonen dat ik een genderneutraal stuk kan schrijven. Ik koos echter bewust voor dit format omdat ik ook een kwalitatief onderzoek deed in *Zeno*, waaruit bleek dat vrouwen met een topfunctie nog steeds genderstereotiep in beeld worden gebracht. Met dit artikel wil ik tonen dat het ook anders kan. Ik zie het artikel als een soort van tegenreactie. Het onderwerp staat dus los van mijn bachelorproef, maar het doel sluit er goed bij aan.

Ik koos er ook bewust voor om het kwalitatief onderzoek in vraag-en-antwoordinterviews in *Zeno* te doen. Zo kon ik nagaan of de vraagstelling van de journalist genderstereotiep is en of de geïnterviewde in een bepaalde richting wordt gestuurd.

De foto's bij het interview met Kathleen Beullens vind ik minder geslaagd. Dit is waarschijnlijk zo omdat de foto's bij de portretreeks door professionele fotografen genomen zijn. Dit zorgt voor een groot contrast.

Ik ben het minst tevreden over mijn tweede artikel: een langer nieuwsstuk over de invloed van genderstereotypen op het stemgedrag van Vlaamse kiezers. Ik veranderde meermaals de invalshoek van mijn tweede artikel. Het onderwerp vind ik wel interessant, maar er is te weinig informatie om een langer artikel over te schrijven.

Het was ook moeilijk om een gepaste afbeelding te vinden voor het artikel. Daarom heb ik geen afbeeldingen opgenomen. Op zich is dit geen probleem, omdat *Apache* vaak artikels publiceert zonder foto's. Toch vind ik dat relevante foto's of grafieken vaak een meerwaarde kunnen bieden.

De lay-out van mijn artikels is volgens mij goed. Ik heb er heel wat tijd in gestoken. Dit komt ook omdat ik nogal perfectionistisch ben. Ik heb meermaals gedacht dat het klaar was en dan toch nog kleine details aangepast.

Mocht ik het opnieuw kunnen doen, zou ik er wel voor kiezen om geen online formats te gebruiken. Het was moeilijk om dit te presenteren in mijn eindproducten.

5. PERSBERICHT

De genderbril van de Vlaamse media

Vrouwen komen nog steeds minder vaak aan bod in de media. Als ze dan aan bod komen is dat veelal genderstereotiep. Hoe iemand wordt weergegeven in de media is heel belangrijk omdat de media een grote invloed hebben op de publieke opinie. De stereotiepe beeldvorming van vrouwen houdt de heersende norm in stand van de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse. Dit kan leiden tot minder kansen voor vrouwen.

Student journalistiek Charlotte Deprez onderzocht de beeldvorming van vrouwen in topfuncties in de Vlaamse media. Daaruit blijkt dat er nog steeds verbetering nodig is. Slechts 27% van alle nieuwsbronnen in de traditionele Vlaamse nieuwsmedia is vrouwelijk. Een klein aandeel daarvan bekleedt een topfunctie.

De vrouwen die wel aan bod komen, worden vaak genderstereotiep afgebeeld. Bij de representatie van vrouwelijke politici wordt bijvoorbeeld meer gefocust op hun uiterlijk, hun persoonlijk leven en het vrouw-zijn in plaats van hun politieke ideeën. Dat heeft gevolgen voor zowel de carrière van topvrouwen als de ambitie van jonge meisjes en vrouwen om een topfunctie te bekleden.

Het eindwerk omvat ook een klein kwalitatief onderzoek in *Zeno*, de weekendbijlage van *De Morgen*. De resultaten bevestigen opnieuw dat er ruimte is voor verbetering. Bart Eeckhout, opiniërend hoofdredacteur van *De Morgen*, reageerde op de resultaten en erkent het probleem. “Uitdrukkingen zoals ‘harde tante’ proberen we toch te vermijden omdat daar geen mannelijk synoniem voor is. Een harde nonkel bestaat niet. Het sijpelt soms nog wel eens door, maar het zou eigenlijk niet mogen.”

Wil u meer weten over dit eindwerk? U kunt Charlotte Deprez bereiken via onderstaande gegevens.

Charlotte Deprez

charlotte.deprez@student.howest.be

+32471652949

6. VERWIJZINGEN

- Alphen, I. V. (1983). Een vrouw een vrouw, een woord een woord. Over de gelijke behandeling van vrouwen en mannen en de consequenties daarvan voor beroepsbenamingen in het Nederlands. *Tijdschrift voor vrouwenstudies*, 14, 307-315.
- Althoff, M., & Janssen, J. H. L. J. (2013). *Wat heeft het allemaal om het lijf? Over het belang van het begrip gender*.
- Angioletti, W., & Michielsens, M. (2009). *Definiëring van het concept 'seksisme'*. Geraadpleegd van http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/28%20-%20Rapport%20Definiëring%20van%20het%20concept%20seksisme_NL.pdf
- Armstrong, C. L., & Nelson, M. R. (2005). How newspaper sources trigger gender stereotypes. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 82(4), 820-837.
- Atria. (2017). *Representatie van vrouwen in de media*. Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/representatie-van-vrouwen-in-de-media-atria.165bfe.pdf
- Beaudoux, V. G. (2017). *Dancing Backwards in High Heels: Women, Leadership and Power*. Geraadpleegd van https://issuu.com/nimd/docs/dancing_backwards_final
- De Koster, C., & Vander Beken, T. (2013). *Topfuncties bij de politie en gender*. Geraadpleegd van https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/060/567/RUG01002060567_2013_0001_AC.pdf
- De Vuyst, S., Vertoont, S., & Van Bauwel, S. (2015). *Who makes the news: Global Media Monitoring Project: Belgium (Flanders)*. Geraadpleegd van http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2015/national/Belgium-Flanders.pdf
- De Wachter, D., Valgaeren, E., De Winter, T., Koelet, S., Hendrickx, K., De Biolley, I., . . . Van Hove, H. (2012). *Vrouwen aan de Top*. Geraadpleegd van <http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/65%20-%20Vrouwen-aan-de-Top-NL.pdf>
- Dierckx, M., MOTMANS, J., Meier, P., Dieleman, M., & Pezeril, C. (2014). Beyond the box: attitudemeting mbt seksisme, holebifobie en transfobie: onderzoeksrapport.
- Eeckhout, B. (2012). Over expertendatabank. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <http://www.expertendatabank.be/over-expertendatabank>

- Eeckhout, B. (2018, april 10). (C. Deprez, Interviewer)
- Gorp, B. V. (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures.
- Homans, L. (2014). *Beleidsnota Gelijke Kansen 2014-2019*. Geraadpleegd van <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1052026>
- Hooghe, M., Jacobs, L., & Claes, E. (2015). Enduring Gender Bias in Reporting on Political Elite Positions: Media Coverage of Female MPs in Belgian News Broadcasts (2003–2011). *The International Journal of Press/Politics*, 20(4), 395-414.
- Macharia, S. (2015). *Who makes the news: Global Media Monitoring Project*. Geraadpleegd van http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2015/global/gmmp_global_report_en.pdf
- Macharia, S., & Morinière, P. (2012). Learning resource kit for gender-ethical journalism and media House policy. *World Association for Christian Communication & International Federation of Journalists, Toronto and Brussels*.
- Mortelmans, T. (2008). Zij is een powerfeministe. Nog eens functie-en rolbenamingen in het Nederlands vanuit contestatief perspectief. *Tijdschrift voor genderstudies*, 11(1).
- Oppenheim, M. (2017, 28 maart). Daily Mail accused of 'appalling sexism' for comparing Theresa May and Nicola Sturgeon's legs on front page. Geraadpleegd op 23 maart 2018, van <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/daily-mail-front-page-legs-it-theresa-may-nicola-sturgeon-sexism-compare-sarah-uk-prime-minister-a7653556.html>
- Parks, J. B., & Robertson, M.A. (2004). Attitudes toward women mediate the gender effect on attitudes toward sexist language. *Psychology of Women Quarterly*, 28(3), 233-239.
- Sapulete, S., & Alvarez, L. D. (2016). *Rendementsanalyse Beeldvorming in de media*. Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/rendementsanalyse-beeldvorming-in-de-media-ecorys.cbe68b.pdf
- Siebel, J. (Regisseur). (2011). *Miss Representation* [Film].
- Sijts, N. V. D. (2001). *Chronologisch woordenboek van het Nederlands. De ouderdom en herkomst van onze woorden en betekenissen [handelseditie dissertatie]*. Amsterdam: LJ Veen.

- Smelik, A. M., Buikema, R., & Meijer, M. (1999). *Effectief Beeldvormen. Theorie, praktijk en analyse van beeldvormingsprocessen.*
- Smits, M. W., & Porzionato, M. (2016). *Literatuurstudie beeldvorming.* Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/literatuurstudie-beeldvorming-2016-universiteit-utrecht-onderzoeksgroep-gender-studies.f1ad2f.pdf
- Šojdrová, M. (2018). *Verslag over gendergelijkheid in de mediasector in de EU* (A8-0031/2018). Geraadpleegd van <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONGML+REPORT+A8-2018-0031+0+DOC+PDF+Vo//NL>
- Stichting WOMEN Inc.. (2017). *Beperkt zicht - De rol van mediamakers in beeldvorming.* Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/beperkt-zicht-de-rol-van-medimakers-in-beeldvorming.799def.pdf
- Studiegroep Economisch Zelfstandig. (2016, 4 februari). *Beeldvorming: wat is het?* Geraadpleegd op 3 december 2017, van <http://www.economischzelfstandig.nl/assets/uploads/Beeldvorming-wat%20is%20het-4febr16.pdf>
- Truyts, A. (2016). *Vrouwen op het scherm: De genderrepresentatie en beeldvorming van vrouwen bij de openbare omroep. Een kwalitatieve analyse van het beleid en de praktijk.* Geraadpleegd van https://www.vlaamseregulatormedia.be/sites/default/files/masterproef_truyts.pdf
- Tyson, L. D., Hausmann, R., Ratcheva, V., Till, A. L., Zahidi, S., Samans, R., & Schwab, K. (2017). *The Global Gender Gap Report.* Geraadpleegd van <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017>
- Uscinski, J. E., & Goren, L. J. (2011). What's in a name? Coverage of Senator Hillary Clinton during the 2008 Democratic Primary. *Political Research Quarterly*, 64(4), 884-896.
- Valgaeren, E., Hendrickx, K., De Biolley, I., Reymanants, G., & Van Hove, H. (2008). *Vrouwen aan de top.*
- Vandenbergh, H., d'Haenens, L., & Van Gorp, B. (2014). Genderdiversiteit in de Vlaamse nieuwsmedia: algemene trends en een case.
- Vandenbergh, H., d'Haenens, L., & Van Gorp, B. (2014). Staat diversiteit op de journalistieke agenda? Verkennende analyse op basis van diepte-interviews met Vlaamse krantenjournalisten.

- Vinkenburg, C. (2016). *WOMEN Inc. Beeldvorming - vooroordelen (V/M) in taalgebruik*.
Geraadpleegd van https://www.womeninc.nl/Uploaded_files/DownloadLinks/taal-in-beeldvorming-vooroordelen-v-2fm-in-taalgebruik-2016-claartje-vinkenburg.ce4b7d.pdf
- Vzw RoSa. (z.d.). Over RoSa. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van
<https://rosavzw.be/site/index.php/contact>
- Vzw RoSa. (2018, 12 januari). Gender. Geraadpleegd op 28 maart 2018, van
<https://rosavzw.be/site/index.php/kwesties/gender/gender>
- Who Makes The News. (2018). About us. Geraadpleegd op 27 februari 2018, van
<http://whomakesthenews.org/about-us>

7. BIJLAGEN

7.1. BIJLAGE 1: CODESHEET KWALITATIEVE INHOUDSANALYSE

Bron	Tekst	Open codering	Axiale codering
<i>Hilde Crevits: "Ik ben fan van meer ambitie op school. Misschien moeten we dat weer wat helderder durven uitspreken" – Zeno – 9 december 2017 (p.7-11)</i>	Midden in het schootsveld meet minister van Onderwijs Hilde Crevits (50) de schade op.	beroepsverwijzing	beroepsverwijzing: neutralisering
<i>In deze school willen mensen gratis les geven. Sofie Foets laat kansarme kinderen de wereld ontdekken- Zeno - 9 december 2017 (p.38-41) Een kroon op het werk voor Sofie Foets, bezielster van het Toekomstatelier, een weekendschool voor kansarme Brusselaartjes.</i>	Een kroon op het werk voor Sofie Foets, bezielster van het Toekomstatelier, een weekendschool voor kansarme Brusselaartjes.	inleiding, beroepsverwijzing	beroepsverwijzing: differentiëring
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	Voorzitter Meyrem Almaci (41): 'Wij zijn de mainstream.	Beroepsverwijzing	beroepsverwijzing: neutralisering
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	Onverbloemd vertelt ze over haar arme familie, het onverholen racisme, haar drie (!) huwelijken -	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven

	weliswaar met dezelfde man - en haar engagement van jeugdhuis tot partijhoofdkwartier.		
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	"De staat moet een partnerstaat worden", betoogt ze.	negatieve connotatie	Taalgebruik
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	Meyrem Almaci: "De staat moet geen betuttelende schoonmoeder zijn en geen onderdanige dienstbode van de elites.	stereotiep taalgebruik	Taalgebruik
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	Burgerparticipatie is toch vooral een zaak van de bemiddelde, blanke man van boven de veertig?	stereotiep taalgebruik	genderstereotypering
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	Leeft u niet te veel in uw eigen bubbel?	kennis ondermijnen	positie/capaciteiten ondermijnen
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	Uw boek eindigt met een pleidooi voor hoop. Is dat geen flauwe boodschap in deze complexe tijden?	kennis ondermijnen	positie/capaciteiten ondermijnen
<i>'Onderschat de burger niet' – Zeno – 18 november 2017 (p.6-10)</i>	- is getrouwd en heeft twee zonen	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven

<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Vandaag: UGent-rector Anne De Paepe.	aankondiging, beroepsverwijzing	beroepsverwijzing: neutralisering
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Haar enige dochter ging in Texas wonen, haar man overleed en als rector van de UGent beleefde ze de moeilijkste maanden van haar ambtstermijn.	persoonlijk leven	persoonlijk leven
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Behalve gastronomische terughoudendheid legt de aanvoester van de UGent ook een zekere sportieve discipline aan de dag, vernemen we wanneer ze een paar dagen later haar opwachting maakt in de tuin van Willem Hiele.	beroepsverwijzing, persoonlijk leven	beroepsverwijzing: differentiëring
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Anne De Paepe bracht in Oostduinkerke vele zomerse dagen met haar man door, zegt ze.	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven

<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Anne De Paepe werd op 1 oktober 2013 de eerste vrouwelijke rector van de UGent.	benadrukken 'vrouw'	vrouw-zijn
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Sommigen beweren dat u te laks was.	positie ondermijnen	positie/capaciteiten ondermijnen
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Dat u als eerste vrouwelijke rector van de UGent bekritiseerd werd in een zaak over gendergelijkheid moet extra pijnlijk geweest zijn.	benadrukken 'vrouw'	vrouw-zijn
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Fotograaf Wouter Van Vooren vraagt om een time-out: binnen een half uur slokt de zee de zon op en hij wil met Anne De Paepe nog een fotosessie doen op het strand. Of ze daar wel de juiste kleren voor draagt, vraagt ze zich bezorgd af.	kledij	kledij

<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Toch werd u weleens verweten dat u een autoritaire stijl van leidinggeven hebt.	stereotiep beeld van vrouwen in topfuncties	genderstereotypering
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	"Dat is een verwijt dat vrouwen in leidinggevende posities wel vaker krijgen. Als je in een vergadering eens wat afgemeten bent, wordt er al gauw gezegd: 'Wat een kille vrouw, wat een bitch.' Terwijl mannen die hetzelfde doen, bewonderd worden om hun vastberadenheid. Mannen komen altijd met meer weg."	stereotiep beeld van vrouwen in topfuncties	genderstereotypering
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Is de UGent onder uw bewind vervrouwelijkt?	benadrukken 'vrouw'	vrouw-zijn

<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	"Alleen al de vaststelling dat een vrouw het tot rector kan schoppen, heeft hier veel ogen doen opengaan: meer vrouwen dan ooit stellen zich kandidaat voor leidinggevende functies. En ook in de problematiek met betrekking tot grensoverschrijdend gedrag is er een mentaliteitswijziging: iedereen weet nu dat het probleem niet geminimaliseerd wordt. Ook al is er met 99 procent van onze medewerkers geen enkel probleem, dat wil ik toch even benadrukken."	meer vrouwen in topfuncties	/
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	We vragen haar of ze tijdens de moeilijke momenten van haar ambtstermijn nooit gedacht heeft: was ik maar in mijn laboratorium gebleven.	positie ondermijnen, stereotiep beeld vrouwen	positie/capaciteiten ondermijnen
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn,</i>	Veel mensen verbazen zich erover dat professoren - toch heren en vrouwen van stand - zich aan	"heren en vrouwen"	taalgebruik

<i>heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	kleinmenselijk gedrag bezondigen.		
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	De afspraak tussen u en Freddy Mortier was dat hij rector zou worden en u vicerector. Maar op het laatste nippertje stak u hem alsnog voorbij. Een last minute opstootje van ambitie?	stereotiep beeld van vrouwen in topfuncties	genderstereotypering
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	U was twintig jaar jonger dan uw man. Hield u er van in het begin rekening mee dat hij wellicht voor u zou overlijden?	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	Op welke momenten mist u uw man het meest?	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven
<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" -</i>	Uw dochter woont sinds een jaar in Houston, Texas. Komt ze nog terug, denkt u?	persoonlijk leven	persoonlijk leven

Zeno - 15 juli 2017

(p.46-53)

<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	was getrouwd met Godfried Buysse, werd in september vorig jaar weduwe	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven
--	---	----------------------------	-------------------

<i>UGent-rector Anne De Paepe: "Dat sommigen in de universitaire wereld zo meedogenloos zijn, heeft me verbaasd" - Zeno - 15 juli 2017 (p.46-53)</i>	heeft één dochter, Liesbeth	persoonlijk leven	persoonlijk leven
--	-----------------------------	-------------------	-------------------

<i>Zuhal Demir: "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)</i>	Dat lijkt alleen maar zo, zegt N-VA-staatssecretaris Zuhal Demir (37).	aankondiging, beroepsverwijzing	beroepsverwijzing: neutralisering
---	--	---------------------------------	-----------------------------------

<i>Zuhal Demir: "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)</i>	Dan zullen ze haar niet temmen, de felle Vlaamse Demir.	stereotiep beeld van vrouwen in topfuncties, taalgebruik	genderstereotypering
---	---	--	----------------------

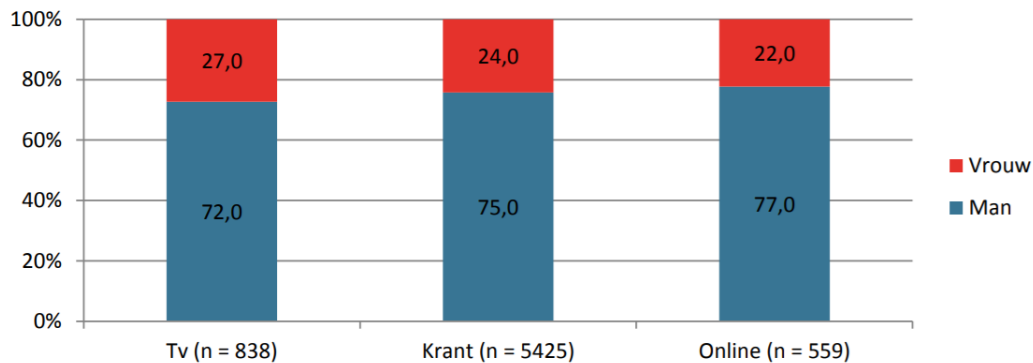
<i>Zuhal Demir: "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)</i>	Praten doet ze graag.	stereotiep beeld van vrouwen	genderstereotypering
---	-----------------------	------------------------------	----------------------

<i>Zuhal Demir:</i> "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)	Maar een emo-eter blijft ze wel. "Als ik mij niet goed voel, moet ik zoetigheden in de buurt hebben. Als ik mijn regels ga krijgen ook.	stereotiep beeld van vrouwen	genderstereotypen
<i>Zuhal Demir:</i> "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)	Zijn we vandaag veilig? Er gaat niet met eten gegoooid worden straks?	stereotiep beeld van vrouwen	genderstereotypen
<i>Zuhal Demir:</i> "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)	Dit klinkt allemaal vrij genuanceerd, in tegenstelling tot uw imago van neoliberale tante. Of verandert u het geweer van schouder omdat dit een interview met <i>De Morgen</i> is?	stereotiep taalgebruik	genderstereotypen
<i>Zuhal Demir:</i> "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)	Hoe weet u zo zeker dat een vrouw die een boerkini draagt per definitie meer onderdrukt is dan een vrouwelijke politicus die voor een mannenblad een halfnaakte fotoshoot doet in de Kamer?	uiterlijk, stereotiep taalgebruik	kledij
<i>Zuhal Demir:</i> "Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno – 5 augustus 2017 (p.6-13)	Goed, ze waren uitdagend.	uiterlijk	kledij

<i>Zuhal Demir:</i> <i>"Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno</i> <i>– 5 augustus 2017</i> <i>(p.6-13)</i>	De politiek heeft u uw huwelijk gekost, zei u ooit. Maar nu hebt u de man van uw leven gevonden, klonk het onlangs in een interview. Vertelt u eens iets over hem?	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven
<i>Zuhal Demir:</i> <i>"Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno</i> <i>– 5 augustus 2017</i> <i>(p.6-13)</i>	Hij zit in N-VA-kringen, is dat een voordeel?	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven
<i>Zuhal Demir:</i> <i>"Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno</i> <i>– 5 augustus 2017</i> <i>(p.6-13)</i>	Uw huidige vriend is ook een ex-journalist. Heeft hij advies voor u als u interviews geeft?	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven
<i>Zuhal Demir:</i> <i>"Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno</i> <i>– 5 augustus 2017</i> <i>(p.6-13)</i>	2004: advocate in Antwerpen	beroepsverwijzing	beroepsverwijzing: differentiëring
<i>Zuhal Demir:</i> <i>"Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno</i> <i>– 5 augustus 2017</i> <i>(p.6-13)</i>	gaat op vraag van Jan Jambon bij N-VA	dominantie van de man	/
<i>Zuhal Demir:</i> <i>"Racisten stemmen niet op N-VA" – Zeno</i> <i>– 5 augustus 2017</i> <i>(p.6-13)</i>	woont in Genk, gescheiden, heeft een nieuwe relatie	persoonlijk leven, relatie	persoonlijk leven

7.2. BIJLAGE 2: LIJST VAN FIGUREN

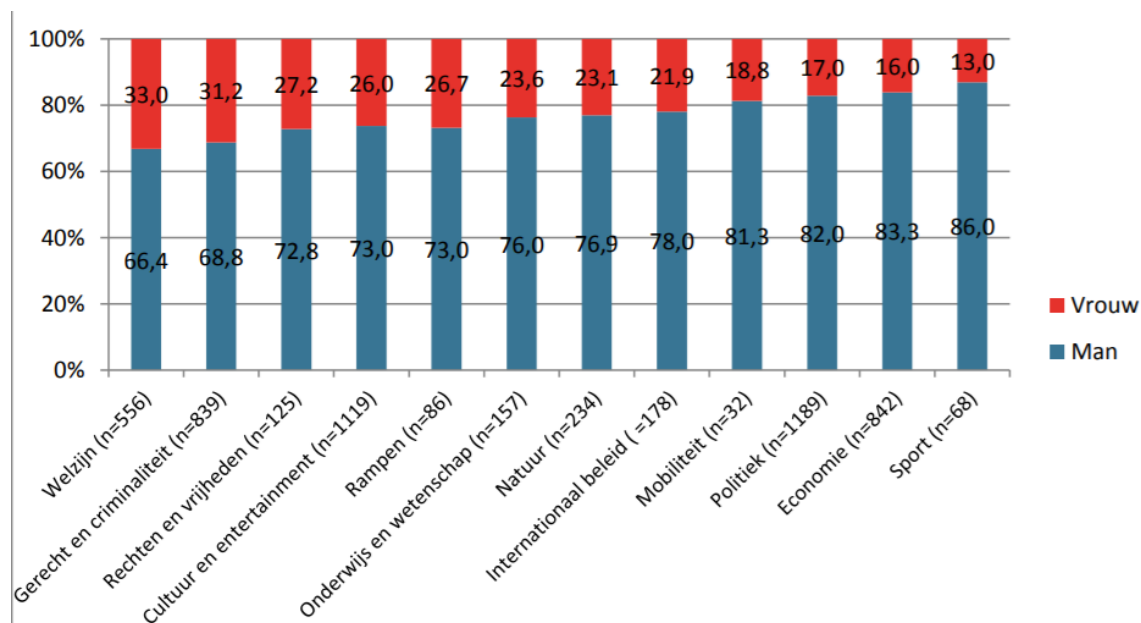
Figuur 1: verhouding mannelijke en vrouwelijke bronnen in de nieuwsmedia (Vandenberghe, d'Haenens, & Van Gorp, Genderdiversiteit in de Vlaamse nieuwsmedia: Algemene trends en een case, 2014)

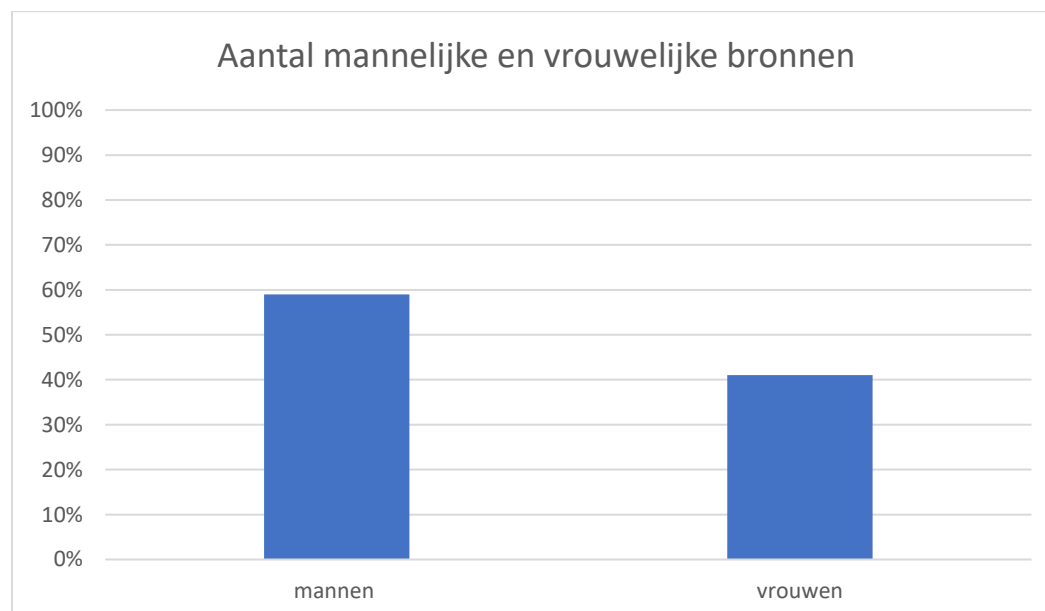
Figuur 2: voorpagina van *The Daily Mail* (bron: *The Guardian*)

Figuur 3: onderwerpen waar mannen en vrouwen in voorkomen in de nieuwsmedia
(Vandenberghe, d'Haenens, & Van Gorp, Genderdiversiteit in de Vlaamse nieuwsmedia:
Algemene trends en een case, 2014)

Figuur 4 : aantal mannen en vrouwen in alle vraag-en-antwoordinterviews in *Zeno* van juli tot december 2017

7.3. BIJLAGE 3: INTERVIEW BART EECKHOUT

In mijn researchdossier verwijs ik enkele keren naar een interview met Bart Eeckhout. Dit is het volledige interview.

Op basis van welke criteria worden gesproken bronnen gekozen op uw redactie? Proberen jullie evenveel mannen als vrouwen te interviewen? Of zijn jullie daar niet echt mee bezig?

“We zijn daar wel mee bezig hoor. De regel is denk ik nog steeds zo dat je altijd voldoende mannen vindt en dat het altijd iets meer inspiratie vergt om toch ook een aantal vrouwen te zoeken. En als je dan kijkt, laten we zeggen dat dat vooral in de weekendkrant is, proberen wij het toch het goed samen te stellen. Dan is de verhouding man-vrouw toch wel een heel belangrijk element. Ik herinner mij een bepaald moment na het opiniestuk van Bart De Wever dat je je wel nog zal herinneren. Toen hebben we heel wat opinies aan het woord gehad en voor de weekendkrant vier experts. Dat waren alle vier mannen. Toen we daarmee op de voorpagina uitpakten, voelde dat wel heel slecht. Toen dacht ik ‘dit zouden we ons als krant eigenlijk niet meer kunnen permitteren’. Dat was een heel uitzonderlijke situatie. In principe proberen we altijd wel die genderbalans in evenwicht te houden. Maar zoals ik al zei, in de regel is het zo dat het zelden een probleem is om te zeggen: ‘we hebben mannen te kort’. Dat gebeurt eigenlijk nooit. Het is eerder dat je moeten zoeken om toch nog ergens een vrouw te pakken krijgen.”

Maar u erkent wel dat het nog niet in evenwicht is?

“Ja, dat is zo. Ik denk dat heel veel redacties proberen om er een evenwicht van te maken, maar natuurlijk is het niet zo dat het aanbod even groot is aan de beide kanten. Dat kan liggen aan het feit dat het aanbod effectief nog niet in evenwicht is. Maar het kan er ook mee te maken hebben dat de oude netwerken en bekende namen overwegend mannelijk zijn.”

Maken jullie gebruik van de Expertendatabank?

“Ik vraag mij een beetje af of die veel gebruikt wordt door mijn collega's. Ikzelf gebruik die niet zo heel vaak en anderen denk ik ook niet zo.”

Dus dat blijkt niet echt een geschikte oplossing te zijn?

“Ik denk dat het in het beste geval een deel kan zijn van de oplossing. Maar het is alleszins niet dé oplossing. Daarvoor wordt ze volgens mij toch veel te weinig gebruikt. Bij academische expertise worden er twee wegen gevolgd. Ofwel raadplegen we het persoonlijke netwerk van de journalist, waarin mannen sterk vertegenwoordigd zijn. Ofwel worden universiteiten gevraagd wie we aan het woord moeten laten. Dan selecteren de universiteiten. Maar ik denk niet dat er vaak in de Expertendatabank wordt geresearched.”

Zijn er specifieke regels rond genderbeleid?

“Dat weet ik niet zo goed. We hebben geen strikt beleid in nota’s. We proberen intuïtief te zorgen dat er een evenwicht is en dat we toch ook voldoende vrouwen aan bod laten komen. Je zou ook kunnen kijken naar feministische thema’s. En ik denk dat we het daar als krant vrij goed doen. Ik denk dat dat ook te maken heeft met het feit dat we zelf een redactie hebben waar het aantal vrouwen en mannen goed in evenwicht is. Niet alleen op redactioneel niveau, maar ook op hoofdredactioneel niveau. De helft van de leidende kaders van de redactie is vrouwelijk. Ik denk dat je daarom ziet dat er ook wel meer gevoeligheid is voor vrouwenzaken, voor typische thema’s van gelijkheid man-vrouw, arbeid en gezin, quota. Ik denk dat dat ervoor zorgt dat wij daar wel redelijk alert voor zijn. Voor ons als krant is dat ook wel een zekere waarde, dat we gelijkwaardigheid in de samenleving ook wel hoog achten en proberen de aandacht voor dat thema concreet te maken.”

Is de redactie zich bewust van genderstereotypen in taalgebruik? Let de eindredactie daar op?

“Ja. We zijn ons daar zeker van bewust en soms gaan we wel eens in de fout. Uitdrukkingen zoals ‘harde tante’ proberen we toch te vermijden omdat daar geen mannelijk synoniem voor is. Een harde nonkel bestaat niet. Het sijpelt soms nog wel eens door, maar het zou eigenlijk niet mogen. En als dat toch gebeurt, worden de redacteur en eindredacteur daar wel de volgende dag op aangesproken. Dat is echt niet meer van deze tijd.”

“Sommige vrouwen vinden het perfect oké om met een mannelijke titel aangesproken te worden, zoals directeur. Andere willen juist dat we de vrouwelijke vorm gebruiken, zoals directrice. Dat is heel moeilijk omdat je zelfs binnen het feminisme twee verschillende stromingen hebt. Dan kan je heel moeilijk goed doen. De regel die we hanteren, is dat we het vragen aan de betrokkene zelf, wat zij verkiezen. Ik ken de argumentaties van beide stromingen en ik vind ze beide legitiem, dus ik weet niet welke vorm ik het best zou moeten gebruiken.”

Zuhal Demir werd nochtans in een van de interviews in *Zeno* beschreven als een neoliberale tante.

“Ik ken de context niet van die dingen, maar ik zou dat liever niet zien staan in de krant. Zoals ik al zei, het gebeurt wel eens, maar we proberen er echt wel op te letten. We vinden het niet vanzelfsprekend om die uitdrukking te gebruiken.”

Het privéleven komt vaak aan bod, ook in de korte bio's.

“Het verbaast mij een beetje, want ik probeer dat soort vragen eerlijk te verdelen. Als we zulke vragen stellen aan vrouwen, willen we ze ook aan mannen stellen. Het verbaast mij een beetje dat we dat in die bio's erbij zetten. Wat zou kunnen meespelen is dat bepaalde vrouwelijke politici heel open zijn over hun privéleven. En dan kan ik mij voorstellen dat dat private wordt mee opgenomen in de bio's in De Morgen. Maar ik zou het alleszins nooit zelf doen.”

Staat er in het stijlboek iets specifiek over gender?

“In het stijlboek staat ‘zo weinig mogelijk vrouwentitels gebruiken’, tenzij de geïnterviewde dat wil. Ook uitdrukkingen als ‘harde tante’ en ‘vrouw met ballen’ worden in principe door de eindredactie als foutief aangemerkt.”

7.4. BIJLAGE 4: VOORBEELDFORMATS

7.4.1. Format 1: Apache – mediakritiek

De lokale en regionale journalistiek verschaalt, terwijl de overheidscommunicatie in de Vlaamse (en Nederlandse) steden en gemeenten steeds professioneler wordt. De technologische mogelijkheden zijn nochtans voorhanden om als vierde macht ook lokaal te innoveren.

De gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen van 14 oktober 2018 zijn niet alleen een hoogdag voor de lokale democratie. Het zijn ook hoogdagen voor de lokale en regionale journalistiek. Want lokale journalistiek informeert niet alleen, het stimuleert ook het maatschappelijk debat en is bijtijds een waakhond voor lokale bestuurders.

Maar de regionale en lokale journalistiek kampt met grote en groeiende problemen, schrijven twee Belgische en twee Nederlandse proffen en experts in het recent rapport '**Eén taal, meer stemmen**'. "Het lijkt steeds moeilijker om op deze schaal voldoende meerstemmigheid te verzekeren."

"Het lijkt steeds moeilijker om op deze schaal voldoende meerstemmigheid te verzekeren"

Bij de geschreven pers spelen de twee grootste Vlaamse uitgevers (**De Persgroep** en **Het Mediahuis**) hun dagelijks regionale berichtgeving nog steeds als troef uit. Ook **Roularta**, met verschillende West-Vlaamse regionale titels, maar ook uitgever van De Zondag/Deze Week, maakt van de niche nog een belangrijke business, al slaan de cijfers tegen.

Het geschreven landschap evolueert al een tijdje: lokale kranten verdwijnen, titels worden samengevoegd, artikels onderling gedeeld en redacties doen het met minder mensen.

Dalende advertentie-inkomsten en minder printoplage, wat niet gecompenseerd wordt met de verkoop van online-abonnementen, leidt ook tot druk op de lokale en regionale journalistiek.

Bij de negen regionale **televisiezenders** staat de financiële leefbaarheid ernstig onder druk, zo bleek uit een recente doorlichting in opdracht van Vlaams Mediaminister **Sven Gatz** (Open Vld).

Minder kijkers levert minder inkomsten op, waardoor ook daar redacties verkleinen en de kwaliteit erop achteruitgaat. De 9 negen Vlaamse regionale omroepen moeten het doen met 1,7 miljoen euro subsidie, terwijl hun 13 Nederlandse broertjes jaarlijks ongeveer 141 miljoen euro toegestopt krijgen.

De 9 Vlaamse regionale omroepen moeten het doen met 1,7 miljoen euro subsidie, terwijl hun 13 Nederlandse broertjes jaarlijks 141 miljoen euro krijgen

En dan is er tot slot nog het sinds kort vernieuwde landschap van **regionale radio's**, die om een nieuwe licentie te krijgen extra inspanningen moesten aantonen om lokaal nieuws te brengen.

Het contrast met wat de ontkoppelde regionale uitzendingen van **Radio 2** (en de openbare omroep in het algemeen) brengen is echter heel groot. De VRT steunt voor haar nieuwsgaring in belangrijke mate op het correspondentennetwerk van kranten. Los daarvan beschikt Persagentschap Belga ook nog over een correspondentennetwerk in de provincies.

Achthonderd regiojournalisten

In Vlaanderen geven 805 journalisten, waarvan 441 erkende beroepsjournalisten, 'regionale berichtgeving' als specialiteit op, zo blijkt uit cijfers van de **Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ)** na de laatste erkenningsronde. Dat zijn uiteraard niet allemaal politieke journalisten, want uit de regio's komt heel wat human interest, rechtbankverhalen en fait-divers.

Maar de groep regiojournalisten beslaat wel dus bijna een derde van de ruim 2.300 erkende Vlaamse beroepsjournalisten, een beroepsgroep die evenwel krimpt. Er zijn in de regio wel nog een onbekend aantal journalisten in bijberoep actief als lokale/regionaal verslaggever. Ze vallen al dan niet onder de 250 journalisten met een erkenning als 'persmedewerker'.

Geen 'radiografie' van de sector

In tegenstelling tot Vlaanderen, bouwde **Nederland** een rijke traditie op van onderzoek naar de staat van lokale en regionale journalistiek. De **Vlaamse Regulator voor Media (VRM)** beperkt haar jaarlijks rapport echter tot een bespreking over de concentratie in de markt, terwijl de Nederlandse **Mediamonitor** onder meer ook inzoomt op publieksgedrag en periodieke trends, zoals bijvoorbeeld ontwikkelingen bij lokale en regionale dagbladen.

Ook het Nederlandse **Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SvdJ)** lichtte het landschap van de lokale en regionale journalistiek grondig door. Hun rapporten leverden de afgelopen jaren een verontrustend beeld bij onze Noorderburen op.

Zo toonde een studie al dat het aanbod lokaal/regionaal nieuws in plaatsen met minder dan 50.000 inwoners aanzienlijk lager was, zowel online als offline, in sommige gevallen was er zelfs sprake van nieuwsarme regio's (blinde vlekken).

In grote gemeenten bleek er gemiddeld vier keer zoveel lokaal bestuursnieuws dan in kleine gemeenten. Onderzoeker Quint Kik schrijft:

“Zonder twijfel genereert een grote gemeenten meer nieuws, simpelweg omdat er meer mensen rondlopen en meer overheidsinstituten en grote bedrijven gevestigd zijn. Tegelijkertijd vraagt de beleidsagenda en bijhorende begroting van kleine gemeenten net zo veel journalistieke scherpheid en diepgang als die van grote gemeenten. Misschien verdient de handel en wandel van lokale bestuurders in kleinere gemeenten juist wél extra aandacht, gelet op het feit dat zij dit werk in kleine gemeenten dikwijls parttime en tegen een beperkte vergoeding doen en het voor politieke partijen lastiger blijkt om hiervoor geschikte en bereidwillige kandidaten te vinden.”

Voor het rapport werden het aantal nieuwsberichten in 26 gemeenten (geen steden) in één week gevolgd. Van de gemiddeld 176 nieuwsberichten per gemeente ging een kwart over de lokale politiek.

Het ging echter in de meeste gevallen om korte berichtjes of nieuwsverhalen met één en dikwijls geen bron. Online was het beeld nog extremer: één op de twintig berichten was een achtergrondartikel.

‘Ergens in die buurt’

Een gelijkaardige ‘radiografie’ van het landschap ontbreekt in Vlaanderen. “Maar het doet me veronderstellen dat het bij ons ook in die buurt zal liggen”, zegt nationaal secretaris **Pol Deltour** ([Vlaamse Vereniging van Journalisten](#)).

“Mogelijk is het zelfs erger, want ik denk al bij al dat de Nederlandse journalistieke sector/mediamarkt in het algemeen forser in elkaar zit en toch meer slagkracht heeft.”

De lokale en regionale journalistiek is nog altijd redelijk relevant, benadrukt Deltour. “Op welke manier dat die even kritisch, onafhankelijk en pluralistisch is, dat is een ander paar mouwen. Het valt op dat het niveau van de lokale journalistiek goed is, maar soms mis ik echt wel de kritische noten.”

Dat laatste ervaart ook **Ides Debruyne** ([Fonds Pascal Decroos/Journalismfund.eu](#)).

“Er is weinig controle op lokale overheden. Dat is geen typisch Vlaams fenomeen, maar in de meeste Europese steden problematisch. Er is echt weinig traditie van harde journalistiek op lokaal niveau. En onderzoeksjournalistiek komt er amper voor. Al was het Gemeenterapport van het Nieuwblad in 2016 een poging. Journalisten schurken heel dicht aan bij de politiek, waardoor een echte kritische journalistiek niet aanwezig is.”

Ondernemerschap

Toch is Debruyne ervan overtuigd dat er nieuwe initiatieven zijn die het verschil kunnen maken. “Het is technologisch gemakkelijk om een stedelijke online publicatie met betaalmuur op te richten. In steden met 100.000 inwoners moet je toch 1.000 fans vinden die 50 euro per jaar betalen. Maar ik stel te weinig ondernemerschap vast bij journalisten om zoiets op te zetten.

“Het is technologisch gemakkelijk om een stedelijke online publicatie met betaalmuur op te richten”

Innovatie in de journalistiek heeft de meeste slaagkansen als die van onderuit komt,

Innovatie in de journalistiek heeft de meeste slaagkansen als die van onderuit komt, gaat Debruyne verder. "Op stedelijk niveau kan veel herdacht worden. Het is een beheersbaar niveau. Je heb snel resultaat. Maar dan moeten er zowel vanuit de politiek als journalistiek innovatieve stappen gezet worden.

We evolueren naar een **network society** en de journalist kan een belangrijke rol spelen om informatie te verwerken, te visualiseren en te vertalen naar zijn publiek."

GROTE GEMEENTEST

Een opmerkelijk binnenlands project: de Grote Gemeentest

'De Grote Gemeentest' van **Het Nieuwsblad** won in 2017 de prijs voor lokale pers van **Belfius**. In tien afleveringen onderzocht de krant in 2016 evenveel vragen, zoals de gemiddelde huurprijs of de aan- of afwezigheid van buurtwinkels of hoe snel burgers geholpen werden aan het loket.

Dat gebeurde door een combinatie van veldwerk en datajournalistiek. "Dit project zet de regionale redacties echt op de kaart en geeft hen de kans boven de gewone dagelijks verslaggeving uit te stijgen," aldus het juryrapport. "Hier werden alle correspondenten maximaal op hun sterkte uitgespeeld."

Communicatie-ambtenaren professionaliseren

Terwijl de zorgen over de staat van de lokale en regionale journalistiek toenemen, floreert de sector van de overheidscommunicatie.

Eric Goubin voert al 20 jaar onderzoek bij **Memori** (Hogeschool Thomas More), en de

Bea Hageman, communicatieambtenaar van de provincie Oost-Vlaanderen, ervaart dat media steeds meer **Belga-berichten** over haar bestuursniveau overnemen.

laatste jaren ook bij **Kortom** (Vereniging voor Overheids en socialprofitcommunicatie), naar overheidscommunicatie bij steden en gemeenten.

Hij berekende in recent onderzoek dat de Vlaamse steden en gemeenten samen tussen de 850 en 900 communicatiemedewerkers inzetten.

Goubin ziet drie evoluties in de sector van lokale overheidscommunicatie.

- **De gemeentelijke communicatie professionaliseerde** sinds de vorige legislatuur (2006-2012) en die trend zette zich deze legislatuur verder.
- "De meeste steden en gemeenten beschikken ondertussen over **competente communicatiemedewerkers**. Die ontwikkelen meer en meer hun eigen communicatiekanalen om de bevolking rechtstreeks te bereiken en hebben de lokale pers hoe langer hoe minder nodig voor de communicatie over diensten, activiteiten, beslissingen, rechten en plichten, enzovoort. Bovendien zijn hun persbericht vaak zo goed opgemaakt dat ze gewoon worden overgenomen in de lokale media. Maar gemeentes gaan natuurlijk hun vuile was niet buitenhangen."
- Goubin ziet sinds deze legislatuur een nieuwe **evolutie in de politieke communicatie**. "Via sociale media ontwikkelen lokale politici meer en meer hun eigen informatiekkanalen en worden ze ook, onder meer via de VVSG, beter

"Dagelijks verschijnen drie tot tien artikels over de provincie in de regionale pers. Dat aantal blijft doorheen de jaren eigenlijk een constante. Maar het zijn wel steeds meer dezelfde berichten."

Op provincieraden zijn journalisten al helemaal een uitzondering geworden, maar dat kan dan eerder aan de livestream liggen, denkt Hageman.

getraind in hun politieke communicatie. Dat maakt hen minder afhankelijk van de pers en ook wat minder afhankelijk van de officiële gemeentelijke kanalen. Toch blijft de lokale pers voor hen belangrijk, want die kan hun publieksbereik vergroten, maar ook hun reputatie maken of kraken.”

- De professionalisering van de overheidscommunicatie, en ontwikkeling van eigen kanalen voor politieke communicatie, ervaart onderzoeker Goubin als positief voor de lokale democratie. “Maar die staan in contrast met de continue verschraving van het lokale perslandschap sinds eind vorige eeuw. Hoe langer hoe minder journalisten hebben alsmaar groter groepen gemeenten te volgen. Wat nu nog rest zijn doorgaans twee of drie lokale correspondenten voor De Persgroep, het Mediahuis en hier en daar iemand die iets freelance doet voor andere media. Op die manier rest nog **weinig ruimte voor meerstemmigheid** in de betekenis van het checken en laten horen van verschillende visies op lokale beleidsthema’s.”

Op die manier rest nog weinig ruimte voor meerstemmigheid in de betekenis van het checken en laten horen van verschillende visies op lokale beleidsthema’s”

Deze analyse deelt ook de voorzitter van de Nederlandse journalistenbond, **Thomas Bruning**. Hij zei recent op BNR Nieuwsradio dat de daling in het aantal regionale journalisten ervoor zorgt dat de controlerende rol niet goed meer wordt uitgevoerd.

“In Almere (stad met 76.000 inwoners) zijn vier journalisten actief, bij de gemeente werken vijftig mensen aan communicatie. Dat is een disbalans.”

Bovendien vindt hij dat “goedbetaalde vakmensen zoals wethouders en de burgemeester gecontroleerd moeten worden door evenzo goedbetaalde vakmensen als regionale journalisten.”

En daar haalt Bruning een belangrijk pijnpunt aan: de lage vergoedingen voor freelance journalisten in de regio. Om aan een leefbaar inkomen te geraken, moet er wel een stevige dagproductie zijn.

Een jaarlijkse enquête van de Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ) leert dat populaire kranten van bijvoorbeeld Het Mediahuis (Het Nieuwsblad, Gazet van Antwerpen, Het Belang van Limburg) hun correspondenten per regel tussen 0,62 en 2,10 euro betalen, wat voor een tekst van 4.000 tekens een vergoeding oplevert tussen de 40 en 140 euro bruto.

Correspondenten die berichten op de gemeentelijke website van de kranten van het Mediahuis, krijgen daar 50 tot 100 euro per maand voor.

‘REGIOCHEFS’ BLIKKEN TERUG

“Er is nu wel nog een digitaal aanbod, maar de waaier van weleer is weg”, zegt **Jos Mestdach**, tot begin jaren 2000 actief als ‘regiochef’ bij **Het Volk**. “Ik ben nog gestart voor de gemeentefusies en in die kleine gemeenten had je plaatselijke medewerkers en fotografen. Dat was een zeer fijnmazig netwerk.”

‘Vroeger meer ambachtelijk werk’

De veranderingen in de stiel verduidelijkt hij met een vergelijking: “Indertijd was er meer ambachtelijk werk, nu is het meer

'Vroeger meer ambachtelijk werk'

De veranderingen in de stiel verduidelijkt hij met een vergelijking: "Indertijd was er meer ambachtelijk werk, nu is het meer bandwerk geworden. Wat niet wil wel zeggen dat de ambachtslui van vroeger allemaal stielmannen waren. Het was de tijd van de verzuiling, er zaten ook veel mensen bij die via de beweging aangetrokken waren en hun pen in bepaalde inkt staken. Maar van elke gemeenteraad kwam een stuk binnen met een verslag over discussies tussen meerderheid en oppositie. Er is nu wel nog een digitaal aanbod, maar de waaier van weleer is weg."

Tenzij in de grote steden, worden gemeenteraden niet meer systematisch gevolgd. "Ik zie en hoor dat in kleinere gemeentes medewerkers niet meer naar gemeenteraden gaan. Ik hoor ook veel oppositiepartijen klagen dat ze niet meer aan bod komen. **Wat ik nu nog lees over gemeenteraden is niet meer het doorleefde debat.** Recent was ik op de gemeenteraad in Wortegem-Petegem. Daar was geen journalist aanwezig en toch verschenen er achteraf berichten over beslissingen.

Mestdach merkt op dat door de fusies (zoals de samensmelting van Het Volk met Het Nieuwsblad/De Gentenaar in 2008) en het dalend aantal medewerkers veel collectief politiek geheugen bij journalisten verloren is gegaan. "Ik zie ook een groot verloop van medewerkers. Jonge schoolverlaters beginnen als inlooper en gaan na zekere tijd werken voor een PR-bureau."

Het verwondert Mestdach ook niet dat er weinig kritische journalistiek uit de regio's komt. "De grote nieuwsbronnen van de freelancers in de regio zijn de burgemeesters", meent Mestdach. "Soms zijn er nog kleine lijnen naar parketten en politie, maar het is daar veel moeilijker geworden om nieuws te vergaren. De burgemeester, als hoofd van de bestuurlijke politie, die blijft een sleutelbron. **En wie op vlak van fait-divers uit de hand van de burgemeester eet, die gaat hem ook niet veel in de weg leggen.**"

Vroeger niet alles beter

"Ik ga niet mee in het verhaal dat het vroeger allemaal beter was", zegt **Jan Feys**, tot voor kort Chef Regio bij Het Nieuwsblad. "Het was absoluut niet zo dat er vroeger in elke gemeente iemand woonde die voltijds zijn brood in de journalistiek verdiende.

Maar het is wel zo dat toen meer kranten waren en meer diversiteit aan stemmen. Die brachten vroeger ook de facto een gemeenteraadsverslag. **Nu wordt er bij de onderwerpskeuze veel meer gekeken naar de nieuws waarde.**"

De verwachtingen voor regiojournalistiek moeten wel realistisch zijn, merkt Feys op, verwijzende naar de economische realiteit.

"Ik was al blij dat we de budgetten hadden om de actualiteit te volgen, voor al de rest heb je veel meer middelen nodig. En het is ook niet zo dat we de politieke actualiteit laten schieten, maar er is in kranten nu eenmaal ook aandacht voor criminaliteit en fait-divers en allerlei andere onderwerpen uit de samenleving."

- Lees ook: **Investeren in regionale journalistiek is nodig**. Dat toont alvast de resultaten van innovaties in de buurlanden.

AUTEUR: STEVEN VANDEN BUSSCHE

Steven Vanden Bussche studeerde geschiedenis aan de UGent en mag ook lesgeven aan het secundair onderwijs. Sinds 2005 werkt Steven als journalist. Eerst als regiocorrespondent voor Het Laatste Nieuws en de VRT, daarna zeven jaar voor het persagentschap Belga. Sinds augustus 2017 schrijft Steven voltijds voor Apache.

[Auteursarchief](#) | [Stuur Steven Vanden Bussche een e-mail of gebruik Apache Securedrop](#)

7.4.2. Format 2: Apache - nieuws

Na de Kamer buigt de Senaat zich over een wet die schepenen, burgemeesters en volksvertegenwoordigers onder meer verplicht om hun publieke en private inkomsten bekend te maken.

De senaat buigt zich binnenkort over een wetswijziging rond meer transparantie in de politiek. In het ontwerp staat onder meer dat verkozenen hun publieke vergoedingen exact moeten aangeven op basis van hun fiscale fiche. Hun private vergoedingen worden niet exact bekend gemaakt, maar er wordt gewerkt met inkomensschijven.

“Eigenlijk gaat het om een gelijkaardig systeem als in het Europees Parlement”, zegt **Brecht Vermeulen** (N-VA), voorzitter van de Werkgroep Politieke Vernieuwing.

“De wettelijke basis is er nog niet helemaal. De nieuwe regels zijn al in de Kamer gestemd. Aangezien het gaat om een ‘bijzondere wet’ (van toepassing op alle Belgische schepenen, burgemeesters en volksvertegenwoordigers) is in de Senaat nog een tweederde meerderheid in beide taalgroepen nodig.”

Het Kamerlid spreekt zich niet uit over de beslissing van het Antwerpse stadsbestuur, dat weigerde om de vergoedingen bekend te maken omwille van privacy redenen.

Na een jaar commotie onderzochten **Apache** en **StampMedia** de transparantie van mandaten en vergoedingen in de centrumsteden. Alle verklaringen ten spijt, **weigerde het Antwerpse stadsbestuur** om de inkomsten van haar collegeleden bekend te maken. In de twaalf andere centrumsteden was de uitkomst heel divers, met een **opmerkelijke openheid in Kortrijk**.

Unaniem

De Kamer ging begin februari 2018 al **unaniem** akkoord met de wijzigingen. De Senaatscommissie Institutionele Aangelegenheden bespreekt het wetsontwerp in de komende weken. Commissievoorzitter **Bert Anciaux** (sp.a) zegt dat er enkele juridisch-technische opmerkingen zijn, maar dat de principes overeind blijven.

Enmaal de Senaat haar zegen geeft, moet het **Rekenhof** een portaal ontwikkelen waarop politici hun gegevens kunnen uploaden. Die gegevens zullen dan, allicht vanaf begin 2019, via het Rekenhof voor het publiek ontsloten kunnen worden.

(Lees verder onder de afbeelding)

Professor **Herwig Reynaert** (Centrum voor Lokale Politiek, UGent) stelt zich vragen bij de beslissing van het Antwerpse stadsbestuur om de vergoedingen niet bekend te maken. "Als het om officiële vergoedingen gaat, dan kan je die traceren", beweert de professor.

"Men creëert een zweem van verdachtmakingen door die vergoedingen niet publiek te maken. Puur principieel kan je zeggen dat mensen geen zaken hebben met het inkomen van individuen. Maar als het gaat om openbare mandaten, zou ik geneigd zijn om daar transparant over te communiceren. Transparantie zal in elk geval meer gewaardeerd worden dan de onduidelijkheid die er nu is."

Prof. Herwig Reynaert:
'Men creëert een zweem van verdachtmaking door vergoedingen niet publiek te maken'

De brutoweddes van burgemeesters en schepenen zijn dan wel online terug te vinden, voor inkomsten uit nevenmandaten is dat een andere kwestie. Bovendien hangt de hoogte van de vergoeding doorgaans ook af van het aantal aanwezigheden op vergaderingen.

Goede zaak

De test die Apache uitvoerde bij de dertien centrumsteden toont aan dat elke stad transparantie anders invult. Van volledige transparantie middels een online overzicht van vergoedingen, tot de weigering om vergoedingen openbaar te maken en alles wat daartussenin ligt. Dat er actiever over

'Politici hebben een maatschappelijke rol en voorbeeldfunctie. In dat geval zou er vlot over vergoedingen gecommuniceerd moeten

mandaten en vergoedingen
gecommuniceerd wordt, vindt professor
Reynaert een goede zaak.

worden'

"Vroeger vond men vooral dat vergoedingen private aangelegenheden waren en dat anderen niet moesten weten wat politici voor een bepaalde zaak ontvangen. Als die vergoedingen dan ook officieel aangegeven worden aan de belastingen, dan is daar niets fout aan. Maar politici hebben een maatschappelijke rol en voorbeeldfunctie. In dat geval zou er vlot over gecommuniceerd moeten worden."

Algemene wedde

Professor Reynaert wil echter de maatschappelijke discussie voeren rond het principe van een algemene wedde voor verkozenen. "Als je in een bepaalde functie zit en je krijgt daar één correcte vergoeding voor, dan krijg je ook geen extra vergoedingen voor aanwezigheden hier of daar. In dat opzicht kan je ook alle zweem van graaien, door hier en daar bij te verdienen, vermijden."

'Mijn grootste vrees in heel dit verhaal is dat bekwame, jonge mensen, de stap niet meer gaan zetten in de politiek'

"Maak er een ordentelijk financieel verhaal van. Dan weet heel Vlaanderen perfect wat daartegenover staat en zal er ook een maatschappelijk draagvlak zijn. Veel mensen hebben geen flauw benul wat een raadslid verdient, en er zullen er wel zijn die hier en daar bijschnabbelen, maar de meeste politici staan recht in hun schoenen."

"Mijn grootste vrees in heel dit verhaal is dat bekwame, jonge mensen, de stap niet meer gaat zetten naar de politiek. De huidige generatie moet zo transparant mogelijk zijn en elk vermoeden van verdachtmaking wegnemen. De lokale democratie zal daar sterker uitkomen."

AUTEUR: STEVEN VANDEN BUSSCHE

Steven Vanden Bussche studeerde geschiedenis aan de UGent en mag ook lesgeven aan het secundair onderwijs. Sinds 2005 werkt Steven als journalist. Eerst als regiocorrespondent voor Het Laatste Nieuws en de VRT, daarna zeven jaar voor het persagentschap Belga. Sinds augustus 2017 schrijft Steven voltijds voor Apache.

Auteursarchief Stuur Steven Vanden Bussche een e-mail of gebruik Apache Securedrop

7.4.3. Format 2: Knack - portretreeks

BEROEPSGEHEIM

De stilte van de priester, de huisarts en de psycholoog

‘Alleen als ik precies weet wie in gevaar is, mag ik spreken’

Een diaken-verpleegkundige uit Wevelgem werd onlangs veroordeeld wegens vijfvoudige moord. Toen de man de feiten had opgebiecht tijdens therapie waarschuwde zijn psychiater de politie. Een psycholoog die hem ook had begeleid, had de feiten voor zich gehouden. Hoe rekkelijk is het beroepsgeheim? Een priester, een huisarts en een psycholoog getuigen.

Door *NATHALIE CARPENTIER*, foto's *DEBBY TERMONIA*

'Als ik praat, word ik uit mijn ambt ontzet'

DIRK VANNETELBOSCH

priester in Jette

'Wie met mij contact zoekt, verkeert vaak acuut in nood. Zoals je je beste vriend belt wanneer je partner bij je weggaat, je ernstig ziek wordt, je kind in de problemen zit of je zaak failliet gaat. Mensen weten dat ik niet op afspraak werk, dat ik hen altijd ontvang én dat ik aan het biechtgeheim gebonden ben. Ik heb het nog nooit verbroken, ik heb het nog niets eens overwogen. Net daarom storten mensen hier hun hart uit: bij mij is het veilig. Ik ben een beetje het eenzaamhartenbureau.

'Veel mensen zeggen me dat ze het niet meer zien zitten. Ik probeer vooral te luisteren, dat kan al helend werken. Als derden op de hoogte zijn, probeer ik die in te schakelen. Ik heb vijf mensen gekend die zelfmoord hebben gepleegd. Toen dacht ik: ik had beter nog eens contact met hen opgenomen. Als iemand in nood belt, antwoord ik altijd maar ik kan niet iedereen continu opvolgen. Je moet mensen loslaten.

'Natuurlijk zegt er wel eens iemand dat hij een ander kapot wil maken. Ik laat ze uitrazen, vaak moeten ze hun woede gewoon kwijt. Na een tijd zien ze meestal zelf wel in dat geweld de zaak nog erger maakt.

'Huiselijk geweld is moeillijk. Ik probeer mensen door te verwijzen, maar ik kan alleen maar hopen dat ze ook elders hulp zoeken. Zo niet, zit ik met gebonden handen. Ik mag het zelfs niet met collega's delen, anders word ik uit mijn ambt ontzet.'

‘Kindermishandeling is het lastigst’

CHRISTEL VAN DEN ENDE
huisarts in Brussel

‘Een patiënt van me had hiv, maar zijn partner, ook een patiënt, wist dat niet. Door hem in te lichten zou ik hem beschermen. Ik mocht mijn beroepsgeheim verbreken, maar dat is niet mijn taak. Ik heb ervoor gezorgd dat mijn patiënt het zelf opbiechtte. Dat vroeg tijd – niemand vertelt graag dat hij een scheve schaats heeft gereden – maar het is gelukt.’

‘Er zijn uitzonderingen op het medische beroepsgeheim, maar voor mij is het absoluut. Ik heb het nog nooit hoeven te schenden. Als iemand je iets toevertrouwt, kun je veel bereiken. Ik zorg dan dat hij zelf iets onderneemt.’

‘Een ander voorbeeld. Een minderjarige was suïcidaal, maar wilde niet dat zijn ouders het wisten. Ik vroeg waarom hij zelfmoord wilde plegen. Wilde hij écht dood, of wilde hij van een bepaalde pijn verlost zijn? Vaak is het dat tweede. Door het gesprek open te trekken, werd die patiënt sterker, waardoor hij het toch durfde te vertellen.’

‘Kindermishandeling of -misbruik vind ik het lastigst, je kunt dat moeilijk inschatten. Bij huiselijk geweld probeer ik het volwassen slachtoffer te motiveren om zelf stappen te zetten. Ik ken een vrouw die wordt geslagen, de politie weet dat, maar ze weigert alle hulp. Meer kun je dan niet doen. Ik laat de verantwoordelijkheid bij wie mij iets toevertrouwt.’

'Het beroepsgeheim staat onder druk'

WIM HUYS

psycholoog en coördinator universitair forensisch centrum UZA

'Het beroepsgeheim staat onder druk. Veel hulpverleners vragen ons advies omdat ze zich onzeker voelen. Ik behandel seksueel delinquenten die vrijgelaten zijn, maar ook mensen die zich vrijwillig aanbieden voor therapie omdat ze worstelen met hun seksuele verlangens. Wat ze vertellen in de therapieruimte blijft onder ons. Ook als ze oude zedendelicten opbiechten. Alleen als iemand acuut in gevaar is en ik weet wie, kan ik mijn beroepsgeheim doorbreken.'

'Soms vertelt een cliënt met pedofiele neigingen dat hij huiswerkbegeleiding gaat geven of jeugdsportcoach wordt, maar blijft hij erg vaag. Dan maak ik mij wel zorgen, maar ik kan dat niet melden omdat ik het slachtoffer niet kan identificeren. Dan hoop ik zijn gedrag in de therapie bij te sturen. Als Justitie de feiten niet kent, kan ik niet meer doen.'

'Ooit klopte een twintiger hier vrijwillig aan voor hulp. Hij vertelde over vroegere seksuele relaties met dertienjarigen, waar Justitie niet van op de hoogte was. Toen bleek dat hij nog altijd contact had met minderjarigen gingen alle alarmbellen af. We drongen aan op een opname, maar hij kwam steeds minder opdagen. Toen heb ik het vertrouwenscentrum kindermishandeling ingeschakeld.'

7.4.4. Format 3: Zeno - interview

interview.

Minister Hilde Crevits (CD&V) peilt de staat van het onderwijs

‘Er staan enkele knipperlichten op oranje’

Dag na dag laait de cultuuroorlog op over de identiteit van het Vlaamse onderwijs. Nu blijkt er ook nog een echt probleem te zijn: kinderen kunnen niet meer begrijpend lezen. Midden in het shootsveld meet minister van Onderwijs Hilde Crevits (50) de schade op. ‘t Is nog al nie naar de wuppe.’

BART EECKHOUT EN REMY AMKREUTZ

De belabberde resultaten van Vlaamse tienjarigen in een internationale test op begrijpend lezen zijn hard aangekomen, ook bij de minister van Onderwijs. Tot laat op de avond voor de publicatie van de rangschikking, afgelopen week, bleef Hilde Crevits experts bestoken. “Hoe kan dit? Hoe kan het dat we dit niet eerder opgemerkt hebben?”

En?

Hilde Crevits: “Het onderzoek lijkt betrouwbaar en de conclusie is spijkerhard: we gaan fors achteruit, zowel bij de sterkere groep leerlingen, als bij de kwetsbare groepen. Ik ben niet van het alarmistische type, maar dit mogen we niet relativiseren.

“We doen voortdurend peilingstesten, de koepels doen testen... Er is de voorbije tien jaar geen enkel inspectierapport verschenen dat wees op een alarmerende achteruitgang in leesvaardigheid. Integendeel.”

We staan, kortom, voor een raadsel.

“Het is een puzzel met vele stukjes. De effectiviteit van het Vlaamse basisonderwijs wordt gemeten met eindtermen op het einde van het zesde studiejaar. Deze tests gaan over het vierde jaar. Het zou kunnen dat in de eerste jaren enkel nadruk wordt gelegd op de leesteknik, en dat pas vanaf het

vijfde de focus meer verschuift naar het begrijpen. Dat wil ik nu nagaan met een nieuwe peilingsproef.

“Er is iets wat al langer in mijn hoofd speelt. Bij ons leren kinderen pas lezen en rekenen vanaf het eerste studiejaar. In andere landen wordt daar al in de kleuterklas mee gestart. Kleuteronderwijs is bij ons gericht op algemene ontwikkeling. Ook belangrijk, maar misschien moeten we al vroeger met basiskennisoverdracht beginnen en de overgang tussen kleuter en basis nog beter stroomlijnen.

“Het is niet alleen de verantwoordelijkheid van de school, maar ook van het netwerk eromheen,

waartoe evenzeer de ouders behoren. Ik krijg altijd naar mijn kop als ik ouders op hun verantwoordelijkheid wijs, maar ook hier geldt: goed leren lezen, doe je óók thuis.”

Het aantal uren dat op school besteed wordt aan lezen is naar verhouding zeer beperkt.

“We zitten bij de allerlaagste. Dat was al een punt van kritiek bij de vorige meting. Het is nu nog minder geworden. Dat kan niet. Maandag zit ik met de koepels en netten samen om te kijken of er iets is veranderd in de leerplannen. Als de instructietijd zo fel is verminderd en de leerstof vermeerderd, dan is dat een groot probleem.”

In de ogen van vele critici is nu het bewijs geleverd van wat zij altijd al wisten: de lat ligt te laag.

“Elk jaar licht onze inspectie een aantal scholen door. Zij onderzoeken hoe onze scholen de eindtermen behalen. Die verslagen zijn over het algemeen positief. Ik kan dus niet zomaar gaan roepen dat de kwaliteit van ons onderwijs daalt. Maar er is wel deze ene studie, die ik erg serieus neem. Enkele knipperlichten staan op oranje.”

Maar die zogenoemde zesjescultuur ziet u niet?

“Ik hou niet van dat woord. Het staat haaks op mijn eigen visie op onderwijs. Ik ga vaak op schoolbezoek en ik ervaar daar geen zesjescultuur. →

‘Ik vind het ook niet logisch dat de mensen met de sterkste diploma’s niet bij de jongste kinderen staan. Ik ben voor masteropleidingen in het basisonderwijs’

Brandende onderwijskwesties

Thuis taal op school

Het Gemeenschapsonderwijs (GO!) stelde begin vorige week in een nota dat de thuis taal van leerlingen een plaats mag krijgen op de speelplaats en in de klas. Het leidde tot grote onvrede bij vooral N-VA.

Minder klasgemiddelden

Enkele dagen later werd duidelijk dat steeds meer scholen afstappen van het vermelden van klasgemiddelden op rapporten, vooral in het GO!. Zowel onderwijsexperts als opnieuw N-VA reageerden kritisch.

Uitstel modernisering

De Vlaamse regering besliste vorige week vrijdag om de modernisering van het secundair onderwijs 'pas' te laten ingaan op 1 september 2019. De onderwijsverstrekkers, die scherp aandrongen op een jaar uitstel, krijgen zo hun zin.

Begrijpend lezen

Vlaamse tienjarigen lezen minder graag en zijn in tien jaar tijd slechtere resultaten voor begrijpend lezen gaan boeken, zo bleek deze week uit de grote internationale studie PIRLS. Terwijl er in 2006 nog een 8ste plek wereldwijd werd gehaald, eindigen ze nu op plaats 32.

© WOUTER VAN VOOREN

zaterdag 09/12/2017 7

‘Zonder koepels zouden scholen alles zelf moeten zien uit te zoeken. Of moeten er dan verstikkende eindtermen komen? Is het dat wat N-VA wil?’

Ik zie enorme inspanningen om het maximum uit kinderen te halen. We mogen met z'n allen wat positiever kijken naar ambities bij kinderen, dat klopt. Maar er is ook een keerzijde. In rapporten over welbevinden lees ik alarmsignalen over stress en druk. Hoezo dan, zesjescultuur?

“We moeten het wel eens hebben over focus. Alle maatschappelijke uitdagingen worden in de bak van het onderwijs gestopt. Kinderen moeten leren omgaan met burn-outs, ze moeten leren ondernemen, moestuineren... Allemaal razend interessant, maar onderwijs heeft een dubbel doel: persoonsvorming en het vergaren van kennis. Dat laatste schiet er soms wat bij in.”

Omdat we onze kinderen leren moestuineren, hebben ze te weinig tijd om te leren lezen?

“Maak er geen karikatuur van. De lat ligt best hoog. We controleren daarop. Als daar een probleem zou bestaan, zou ik veel meer negatieve verslagen krijgen. *For the record*: dat is niet zo. Maar de focus op kennis moet voldoende aanwezig blijven.”

Moeten we ons niet afvragen of jonge leerkrachten wel voldoende worden opgeleid?

“Je mag jonge leerkrachten niet stigmatiseren. *(zucht)* Mijn mailbox zit alweer vol. ‘De jonge leerkrachten kunnen het niet.’ ‘De jonge leerkrachten zijn niet meer goed geschoold.’ ... De ruggengraat van ons onderwijs is taal en geletterdheid. Op de plaats waar we daar maximaal op zouden moeten inzetten, bestaan er problemen. Dat is niet per se de schuld van de leerkracht zelf. Waar zitten dan de opleiders en de pedagogische begeleidingsdiensten?”

Is het logisch dat de mensen met de sterkste diploma's niet bij de jongste kinderen staan, waar ze het meeste verschil kunnen maken?

“Nu raakt u een teer punt: ik vind dat ook niet logisch. Het verzet is taal. Ik ben voor universitaire masteropleidingen in het basisonderwijs als aanvulling op een bachelor. De hogescholen leveren uitstekend werk, maar ik wil een gevarieerd korps van bachelors en masters die elk op hun manier het beste uit de kinderen halen. ‘Ja maar’, hoor ik dan, ‘hoe ga je dat doen en hoe ga je dat betalen?’ Goeie vragen, maar ik wil eerst een principiële keuze kunnen maken en daarna de juiste context zoeken.”

“Dat vooral leerlingen uit het beroepsonderwijs leraar worden, klopt niet. Ik heb dat laten onderzoeken, precies omdat ik het zo vaak hoor. Als je naar de gediplomeerde uitstroom van onderwijzers kijkt, dan komt de helft uit het basis. Dat percentage blijft stabiel, evenals de totale uitstroom, die blijft op peil.”

Lieven Boeve, topman van Katholiek Onderwijs Vlaanderen, zegt dat er voor het basisonderwijs al tien jaar niet meer uit de 35 procent beste leerlingen wordt geselecteerd?

“Dat is wat anders. Het is niet omdat je aso gevolgd hebt dat je tot die top behoort. Lieven vindt dat de beste leerlingen vandaag niet gestimuleerd worden om leerkracht te worden. Daar heeft hij een punt. Daarom dring ik zo aan op een masteropleiding basisonderwijs.”

U bent de minister. Doe er wat aan.

“Ik moet wel mijn coalitiepartners en het onderwijsveld meekrijgen *(lachte)*. In het hoger onderwijs staat ook niet iedereen te springen van vreugde. De hogescholen vrezen dat dit hen marktaandeel kan kosten, terwijl het juist in ieders belang is dat de onderwijsloopbaan wint aan aantrekkingskracht. Sowieso moet de instroom groter worden, want we stevenen af op een groot lerarentekort. Masters wiskunde vind je nu al bijna niet meer. Daar werken we nu al aan door educatieve masters in te voeren waardoor je op je 18de kunt kiezen voor een universitaire opleiding leerkracht.”

© WOUTER VAN VOOREN

BIO

Hilde Crevits

- ◆ geboren 28 juni 1967 in Torhout
- ◆ studeerde rechten aan UGent
- ◆ 2000: begin politieke loopbaan bij CD&V
- ◆ Vlaams volksvertegenwoordiger van 2004 tot juni 2007
- ◆ 2007: Vlaams minister van o.m. Openbare Werken, Energie, Leefmilieu
- ◆ 2009: Vlaams volksvertegenwoordiger, trad in juli toe tot Vlaamse regering, bevoegd voor Openbare Werken en Mobiliteit
- ◆ na verkiezingen van mei 2014 Vlaams volksvertegenwoordiger, werd twee maanden later 'vice' in regering-Bourgeois als minister van Onderwijs

Dat een carrière in het onderwijs aan aantrekkingskracht inboet, is toch niet nieuw? Dat is al twintig jaar een probleem.

"Welkom in het onderwijs. Hetzelfde geldt voor de overbevraging van de directeurs. Die eisen gaan ook al twintig jaar mee.

"Ik had die test begrijpend lezen niet nodig om te weten dat het basisonderwijs extra aandacht nodig heeft. Toen ik pas minister was, deed ik een kennismakingsronde langs de schooldirecties. In het basisonderwijs werd toen aan de directeurs het masterplan secundair onderwijs uitgelegd. Ik werd er zelf beschaamd van. Goed, in dat plan zaten ook enkele maatregelen voor het basisonderwijs. Dan zou je toch denken dat dat een eigen volwaardig plan verdient. Daar zijn we nu mee aan de slag. De professionalisering van de directeur, de opleiding van de leerkracht, masterjaar basisonderwijs... dat moet allemaal gemoderniseerd worden."

Krijgt u dat nog goedgekeurd in deze regeerperiode?

"Ik zal het alleszins op de regeringstafel leggen. In het parlement ben ik er al uitvoerig over onderzocht en ik heb een grote eensgezindheid op alle banken genoteerd over de noodzaak van zo'n plan. Ik zal de leden van meerderheid en oppositie op hun woord nemen.

"Ik wil niemand blaasjes wijsmaken. Er zijn geen honderden miljoenen om zo'n plan meteen uitvoerbaar te maken. Maar een legislatuuroverschrijdend plan moet kunnen. Of het de finish haalt? *It takes three to tango* in deze regering, hè."

Is het nog leuk om minister van Onderwijs te zijn in een regering die door N-VA gedomineerd wordt?

"(afgemeten) Tuurlijk wel, maar ik ben geen minister van Onderwijs geworden omdat ik een leuke tijd wilde beleven. Ik ga zelf echter niet polariseren op de kap van het onderwijs. *Never*. Het gaat om te veel mensen."

N-VA vindt in het onderwijs juist een perfect strijdperk voor haar identiteitsstrijd. Ook dat standpunt is strategisch te verantwoorden.

"Sommigen kijken naar de toekomst van het onderwijs met de bril van het verleden. Van het eigen verleden, alsof op school de tijd stopgezet kan worden. Ik heb die knop ook moeten leren omdraaien, toen ik hier aankwam. Ik dacht ook dat ik het allemaal beter wist omdat ik zelf oud-leerling en betrokken moeder was.

"Onderwijsnostalgie komt in verschillende vormen. Als de spa blijft blazen over de brede eerste graad secundair, is dat ook nostalgie. Naar de tijd van het VSO (*vernieuingsbeweging in het secundaire onderwijs uit de jaren 70 en 80, red*). Ik kom zelf uit het VSO, en ik zeg u: dat gaan we echt niet meer opnieuw doen. Die keuze is gemaakt, *get over it*."

Anderzijds duwt de N-VA op koepels en scholen om zoveel mogelijk bij het oude te laten.

"Ook dat is een achterhoedegevecht. In het veld beweegt er enorm veel. Ook nu er overal nieuwe

schoolgebouwen uit de grond schieten, zien vele scholen de voordelen van samenwerking, of van de vorming van een campus. In mijn eigen stad Torhout gaat het nu al zo: leerlingen van alle typen komen er met elkaar in contact. De resultaten zijn er: de doorstroming van tso's naar hoger onderwijs piekt. De beroepsopleiding heeft de tafel getimmerd voor *Vive le vélo*. Maar als je dat niet wilt doen: ook goed."

U had wel de schotten tussen aso, tso en bso kunnen wegnemen.

"(verstoord) Ach, dat is toch een grote nepdiscussie. Dan hadden we doorstroomscholen, gemengde finaliteitscholen of arbeidsmarktgerichte scholen gehad. Wat heb je dan veranderd, behalve de naam? Ouders zouden nog altijd exact dezelfde oordelen en vooroordelen hebben. Nu staan alle studierichtingen netjes in een matrix en je weet of je in een richting zit die je naar de arbeidsmarkt leidt of naar hoger onderwijs."

Met de koepels van het vrije en gemeenschaps-onderwijs heeft de N-VA wel een gedroomde tegenstander.

"Ik geef ook soms kritiek op de koepels. Ze zorgen bijvoorbeeld voor regeldruk. Ik probeer zo veel mogelijk verplichtingen weg te nemen bij scholen, maar die vrijheid blijft soms onbenut omdat de koepels de ruimte innemen. Daarover ben ik het eens met de N-VA.

"Moeten de koepels daarom weg? Dat zou ik een grote verarming vinden. Dan moeten scholen zelf alles maar zien uit te zoeken. Of moeten er dan verstikkende eindtermen komen, met opgelegde handboeken, die alle vrijheid wegnemen? Is het dat wat N-VA wil?"

N-VA vindt de koepels te links en te 'multiculti'. Simpel. Klaar.

"Met dat verwijt kan ik niks. (*zwijgt lang*) Ik heb ook die tweets gezien van de federale staatssecretaris voor Asiel en Migratie tegen de 'onderwijs-top'. (*zucht*) Ik ga zelfs zijn naam niet noemen, anders begint het van voor af aan. Weet u, ik heb hier eigenlijk geen zin in. Ik ga toch ook niet tweeën over zijn beleid? Al die verspilde energie. (*glimlacht*) Ik probeer het als een compliment op te vatten. Met een minister van Onderwijs is het zoals met een bondscoach: daarvan zijn er in Vlaanderen zes miljoen."

Theo Francken raakt wel een snaar bij de traditionele colleges en lycea. De kern van wat uw landelijke CD&V-onderwijsachterban zou moeten zijn.

"Wel, kijk naar die onderwijsgemeenschap in Torhout, hartje West-Vlaanderen. Daar zitten ze heus niet nostalgisch terug te verlangen naar de tijd van toen. Veel van mijn 'Twitterfans' zouden ook wel eens een opfriscursus begrijpend lezen kunnen gebruiken. Wat een riool. (*blaast*) Sinds ik mijn nek heb uitgestoken voor meer nuance over de thuistaal op school, is het weer zover. Ik blijf er achter staan dat we meertaligheid niet in conflict hoeven te brengen met een goede kennis van het Nederlands. →

"Het gaat er juist om, om van die thuistaal een hefboom te maken om beter Nederlands te leren en te begrijpen."

Rationeel hebt u gelijk. Sommige lezers zullen niettemin zeggen: zie je wel, zelfs de minister gooit het Nederlands op de schroothoop.

"(boos) Maar ik vind óók dat we onze taaleisen hoog moeten leggen! Op school is de taal waarin wordt onderwezen het Nederlands. Dat is de enige taal die een leerkracht moet kunnen spreken. Die standaard mag je heel hoog leggen, maar je moet wel genuanceerd willen denken over andere talen die de schoolwereld binnendrijven.

"De thuistaal kan ook iets positiefs zijn. In lagere scholen komen heel veel kinderen rechtstreeks uit het buitenland, uit oorlogssituaties zelfs. Dat je bij het leren van het Nederlands die thuistaal, bij wijze van opstap, een plaats geeft, is toch niet verkeerd? Het moet wel in functie staan van het beter beheersen van het Nederlands."

U bent ervaren genoeg om te beseffen dat dit debat met veel emotie gevoerd wordt. En dat die emoties perfect voorspelbaar zijn: 'Nu pakken 'ze' ook al onze taal af!'

"Natuurlijk. Maar dit is bij uitstek zo'n thema waarbij ik niet wil polariseren. Ik heb de nuance bewust gezocht.

"De ochtend van die rel, bezocht ik toevallig het laatst overgebleven Vlaamse internaat in Brussel. Een hallucinante ervaring. Van 's ochtends vroeg was mijn gsm aan het piepen. En dan kom je in zo'n internaat, tussen extreem kwetsbare jongeren van wie de helft geplaatst is. Dan zie je hoe belangrijk het is om pragmatisch om te gaan met die taalkwestie. Vrijwilligers zijn daar dagelijks in de weer om extra lessen Nederlands te geven. En dan check je even je mailbox en denk je: waar zijn we in godsnaam over bezig? Valt daar al eens een woord in een andere taal? *Ba ja*. Worden daarmee de poorten van de hel geopend?"

Komt zo'n Wetstraatdebat binnen op die school?

"O ja, helemaal. Dat is... (*breekt zin af, herpakt zich*). Natuurlijk voelen die jongeren en hun begeleiders dat, dat het weer maar eens over hen gaat. Die voortdurende stigmatisering kleeft aan hen. Ze hebben me bedankt omdat ik niet wilde meehuilen met de wolven in het bos.

"De grote uitdaging blijft meer inclusie en meer integratie in het onderwijs. Er worden stappen gezet, en lokaal zie je prachtige successen. Bij een schoolbezoek in Blankenberge zag ik een prachtig voorbeeld van hoe gewoon en buitengewoon onderwijs de handen in elkaar slaan.

"Maar de aarzeling blijft groot. In Antwerpen spreekt meer dan de helft van de kinderen thuis geen Nederlands. Dat is een hele uitdaging, daar kunnen we niet rond. Falen is geen optie: die jongeren moeten mee kunnen bouwen aan onze welvaart. Daarom was ik zo blij met de uitspraak van rector Herman Van Goethem dat de Universiteit Antwerpen ook echt een universiteit van de hele stad moest worden."

Ook hij kreeg een mailbox vol intimidaties.

"Jammer, hè... Ik vind het een moedige uitspraak. Het is toch niet omdat je iedereen een kans wilt geven dat je je niveau onderuit haalt? Wat is er nu zo moeilijk aan om ook jongeren van vreemde origine het gevoel te geven dat ze erbij horen?"

Wat zet u zelf op uw rapport als minister van Onderwijs?

"Ik wil de minister van de pedagogische vrijheid zijn. En tegelijk moderniseren we op vele fronten, van kleuter- tot hoger onderwijs. Maar ik doe dat zonder de fanfare op kop, zoals mijn voorganger (*Pascal Smet (sp.a), red.*) wel eens deed."

Wat had u liever beter gedaan?

"Ik was liever nu al gestart met de modernisering van het secundair onderwijs. Het is jammer dat we nog een schakelaar moeten invoegen, maar ik heb begrip voor de vraag van het onderwijsveld (*vorige week beslist, red.*). Omdat het gaat over cruciale zaken: basisgeletterdheid voor iedereen, herwaardering van de B-stroom (*voor kinderen zonder getuigschrift basisonderwijs, red.*), meer kansen op differentiëring, ook voor wie het erg goed doet..."

"De vrijheid van ouders om zelf een school te kiezen, vind ik een hoog goed. Ik pas voor een eenheidsworst die te centraal bestuurd wordt."

'De ochtend van de rel over thuistaal stond ik tussen extreem kwetsbare jongeren. Dan check je even je mailbox en denk je: waar zijn we in godsnaam over bezig?'

U bent tegen centrale examens aan het eind van het secundair onderwijs?

"Ik blijf sceptisch. Frankrijk heeft zulke examens, maar het onderwijsniveau is er niet bepaald beter van geworden. Ik wil niet naar een systeem van staatspedagogiek, waar de overheid precies vastlegt wat en hoe leerlingen moeten leren."

Zou zo'n examen op het einde niet duidelijk maken dat 'je best doen' wel de bedoeling blijft?

"Ik ben een fan van meer ambitie op school. Misschien moeten we dat maar weer eens wat helderder durven uitspreken.

"Ik geloof wel niet dat scholen naar middelmaat streven. Het is een nogal typisch Vlaamse kwestie. Wij kunnen niet goed om met een hoofd dat boven het maaiveld uitsteekt. Ik voel dat in mijn job: als je

wat te populair dreigt te worden, word je een mikpunt. Wij gunnen elkaar zo weinig succes."

Critici menen dat onderwijsbeleid al tien jaar lang de focus legt op gelijke kansen, waardoor excellent onderwijs in de vergeetheek raakt.

"Gelijke kansen is niet hetzelfde als een gelijke lat. Gelijke lat is nivellering. Gelijke kansen gaat om de zorg dat iedereen zoveel mogelijk met dezelfde gevulde boterhamdoos – figuurlijk, maar ook letterlijk – aan de start kan verschijnen. En dan moet ik vaststellen dat we er niet in slagen om de verschillen weg te werken. Ondanks alle extra mensen en middelen."

En nu gaat ook nog het onderwijsniveau achteruit. Sneu.

"We hebben een wake-upcall gehad, maar we moeten onszelf niet de vernieling in praten. Er zijn werkpunten, maar die zijn evenzeer maatschappelijk als onderwijskundig. Jonge mensen zoeken nu meer op school de structuur die thuis wat is losgelaten. Dan moet de school die structuur ook maar wat meer bieden.

"Tegelijk blijft het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs groeien. Nergens halen jongeren dat diploma zo jong als bij ons. We moeten weten wat we willen: de ene dag moeten we depressief zijn over de 'zesjescultuur', de volgende dag is er een probleem omdat teveel ouders te hoge onderwijsambities hebben voor hun kinderen. Moeten we nu alles door het raam gooien, en wachten tot de hemel op ons hoofd valt?"

Het is nog al nie naar de wuppe?

"(*schaterlacht*) Awel ja: het is nog al nie naar de wuppe. En ik kan dat als West-Vlaming schoner zeggen dan u. Socrates voorspelde 2500 jaar geleden al dat alles naar de vaantjes ging, dat de jeugd verdorven was en dat de toekomst er zeer somber uitzag. Toch hebben we sindsdien formidabele vooruitgang geboekt."

Tot slot. U bent uw politieke loopbaan begonnen met een rel over intimidatie in het parlement, in 2006. Toen werd u weggelachen als een van de 'kippetjes'. Nu wordt met #metoo gelijkwaardigheid wel ernstig genomen.

"Het gaat vooruit, maar we zijn er nog niet. Er blijft een verhoogd risico als er mensen van een verschillend geslacht in een machtsrelatie zitten. Ook in het hoger onderwijs. Ik heb universiteiten en hogescholen gevraagd te werken aan een transparante procedure voor medewerkers die zich onheus bejegend voelen."

En in de politiek?

"Daar zie ik vooruitgang. De ophef van destijds ging over een collega die in het parlement vragen van mij niet wilde laten beantwoorden in zijn commissie, terwijl exact dezelfde vragen van een mannelijke collega wel beantwoord werden. Dat pikte ik niet. Ik ben toen belachelijk gemaakt, ook door andere vrouwen. Die vonden dat dat er nu eenmaal bij hoorde in de machocultuur van de Wetstraat. (*glimlacht fijntjes*) Ze hadden ongelijk. Zij hebben gelachen met mij, ik ben minister geworden."

© WOUTER VAN VOOREN

► 'Met een minister van Onderwijs is het zoals met een bonds-coach: daarvan zijn er in Vlaanderen zes miljoen.'

zaterdag 09/12/2017 11

BACHELORPROEF

‘Heeft u nog tijd voor uw man?’

Over de beeldvorming van vrouwen met een topfunctie in de Vlaamse media

Bachelor	Journalistiek
Afstudeerrichting	Print- en onlinejournalistiek
Academiejaar	2017-2018
Student	Charlotte Deprez
Interne begeleider	Michel Vermeersch
Externe promotor	Gerti Wouters

Artikel 1

Achtergrondartikel

Format: Apache - mediakritiek

CHARLOTTE DEPREZ / 25 april 2018

De gevolgen van harde tantes en The Male Gaze: over de representatie van vrouwen in de pers

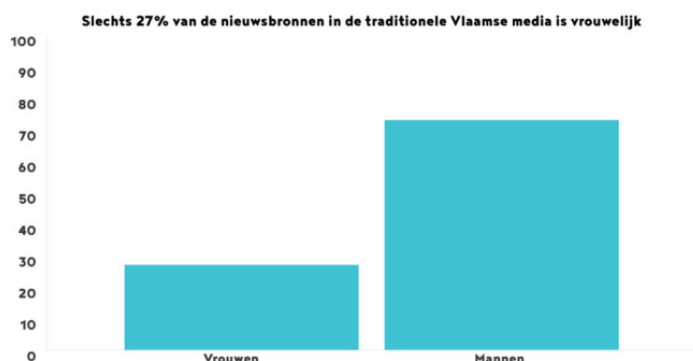
Leestijd: 5 minuten

MEDIAKRITIEK

Nieuwsmedia brengen nog altijd te weinig vrouwen in beeld. En als het al gebeurt, dan veelal op een genderstereotiepe manier. De ondervertegenwoordiging en genderstereotypering van vrouwen, kan volgens experts ook een oorzaak zijn van het tekort aan topvrouwen. Vrouwenorganisaties zoals WOMEN Inc. proberen hier verandering in te brengen.

Vrouwen komen in het algemeen minder vaak aan bod in de nieuwsmedia. Dat blijkt uit de laatste cijfers van het **Global Media Monitoring Project** (GMMP) uit 2015. De GMMP is de grootste internationale onderzoeksgroep rond gender in de pers. Elke vijf jaar publiceert de organisatie rapporten per land en een globaal rapport. Volgens het rapport over Vlaanderen is iets meer van **een vierde** van alle nieuwsbronnen in de traditionele nieuwsmedia (print, radio en tv) **vrouwelijk**. Wanneer vrouwen dan aan bod komen, is dat minder vaak als een deskundige in vergelijking met mannen.

bron: GMMP

‘Who won legs-it’

Ook de onderwerpen van de nieuwsitems waar mannen en vrouwen in voorkomen verschillen sterk. Vrouwen komen consequent meer voor in zogenaamde ‘zachte’ nieuwsthema's zoals onderwijs en zorg dan ‘harde’ zoals economie en politiek.

Volgens onderzoek van **Steunpunt Media**, een initiatief van de Vlaamse Overheid, is **minder dan een op vijf** van de geïnterviewden vrouwelijk in politieke en economische thema's. Bij onderwerpen over welzijn zijn het meest vrouwen vertegenwoordigd, maar nog steeds slechts met **33 procent**.

bron: The Guardian

Ook bij vrouwen in topfuncties is dat merkbaar. Bij de representatie van vrouwelijke toppolitici wordt de focus vaker op hun **uiterlijk** en **persoonlijk leven** gelegd in plaats van op hun politieke ideeën. De 'legs-it' voorpagina van de Briste krant **The Daily Mail** vorig jaar is daar een perfect voorbeeld van: een paginagrote foto van Schots premier **Nicola Sturgeon** en Brits premier **Theresa May** gepaard met de kop "Never mind Brexit, who won Legs-it!".

Zoiets zien we niet snel gebeuren bij hun mannelijke collega's. "Ze zouden

eens van alle mannelijke politici het kostuum moeten beschrijven, dan zal je pas zien hoe onnozel dat is" zegt **Katrien Bruggeman** van de **Vlaamse Vrouwenraad**. "Je moet het niet hebben over de outfit van Angela Merkel, maar over wat ze te vertellen heeft."

Een vrouw moet haar mannetje staan

Vrouwen worden dus minder vaak en eerder **genderstereotiep** in beeld gebracht. Steunpunt Media deed een onderzoek naar de beeldvorming van **Catherine De Bolle** bij haar aanstelling als commissaris-generaal van de Federale Politie. Daaruit concludeerden de onderzoekers dat de kranten vooral focusten op haar **vrouw-zijn**. Het nieuwsaspect was vaak dat zij de allereerste vrouwelijke politiebaas was. Ze zou ook haar best moeten doen om te overleven in een zogenaamde **mannenwereld**.

Dit is geen uitsluitend Vlaams fenomeen. Toen de dochter van **Hillary Clinton** aankondigde dat ze moeder zou worden, werd daar hard op ingespeeld door de Amerikaanse nieuwsmedia. Koppen zoals "President of grootmoeder?" en "Kan een grootmoeder de president van de Verenigde Staten worden?" doken op in verschillende kranten. Dit was niet zo toen **Mitt Romney** tijdens zijn verkiezingscampagne gefotografeerd werd met zijn achttien kleinkinderen.

Bij berichtgeving over vrouwen ligt de focus regelmatig op het **vrouw-zijn** en minder op de professionele functie, capaciteiten en expertise. "Men zal nooit aan een mannelijke politicus vragen hoe hij zijn gezin combineert met zijn job," meent Bruggeman. "Door die vraag wel te stellen aan vrouwen, bewijst de journalist dat hij of zij met een **genderlading** in zijn hoofd zit."

'Men zal nooit aan een mannelijke politicus vragen hoe hij zijn gezin combineert met zijn job'

Belang van de media

De representatie van topvrouwen in de media heeft grote **gevolgen**. De media – en in het bijzonder de televisiemedia – hebben een heel groot bereik. Het journaal van 19 uur van de VRT haalt gemiddeld **een miljoen** kijkers. De publieke opinie kan hierdoor gemakkelijk beïnvloed worden. Weinig genderdiversiteit in nieuwsmedia kan een invloed hebben op de **genderrollen** in het dagelijks leven en zelfs op de **beroepskeuze** van vrouwen en mannen. Dat blijkt uit een onderzoek van de onderzoeksgroep **Gender Studies** van de **Universiteit van Utrecht** uit 2016. Net omdat er zo veel meer mannen aan bod komen in de nieuwsmedia, krijgt de ‘consument’ een vertekend beeld, waardoor die bepaalde stereotype beelden vormt.

De norm in de maatschappij van de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse wordt in stand gehouden door het beeld dat de consumenten voorgeschoteld krijgen. Het kan hun keuzes, hoe ze hun leven vormgeven en wat ze denken te kunnen bereiken, beïnvloeden. In de Amerikaanse documentaire ‘**Miss Representation**’ van Jennifer Siebel Newsom wordt aangekaart dat minder jonge vrouwen en meisjes zich geroepen voelen om topfuncties te bekleden. Het beeld dat ze krijgen leidt tot een lagere **politieke effectiviteit**: het idee dat hun stem gehoord wordt en dat ze iets kunnen veranderen in de politiek.

Oorzaak of gevolg?

De media ontmoedigen vrouwen impliciet om **leiderschapsposities** in te nemen doordat het uiterlijk van de vrouw meestal centraal staat in plaats van haar intellectualiteit. “Op basis van die **genderladingen** en **stereotyperingen** beslissen jonge vrouwen en meisjes wat zij later wel of niet mogen worden van de maatschappij,” benadrukt Bruggeman. De ondervetegenwoordiging en genderstereotypering van vrouwen, kan dus ook een oorzaak zijn van het tekort aan topvrouwen.

Als vrouwelijke politici minder vertegenwoordigd worden in de nieuwsmedia kan dat het idee van **mannelijke dominantie** in de politiek versterken. De hoeveelheid media-aandacht speelt een belangrijke rol in de **carrière mogelijkheden** van politici. De gebrekkige vertegenwoordiging van vrouwelijke politici ervoor zorgen dat zijn minder kansen hebben om een succesvolle politieke carrière te bekomen.

‘Op basis van genderladingen en stereotyperingen beslissen jonge vrouwen en meisjes wat zij later wel of niet mogen worden van de maatschappij’

Mediaberichten kunnen bovendien een cruciale rol spelen in **verkiezingscampagnes** door kandidaten te negeren of aan het publiek voor te stellen. Mediaberichten kunnen het **stemgedrag** van de kiezer beïnvloeden, doordat media de belangrijkste bron van politieke informatie voor de burgers zijn.

The Male Gaze

De basis van dit probleem ligt bij **The Male Gaze**, het fenomeen waarbij naar de wereld wordt gekeken vanuit een mannelijk perspectief. De norm in onze maatschappij is de witte, hoogopgeleide, heteroseksuele man uit de middenklasse. Iedereen die anders is dan de norm, wordt expliciet benoemd. De term ‘vrouwelijke hoogleraar’ bijvoorbeeld impliceert dat een hoogleraar standaard mannelijk is.

Ook mannen die een rol vervullen die in strijd is met het stereotiepe beeld worden benoemd, bijvoorbeeld een 'zorgende vader'. Die benoeming is er niet wanneer het geslacht van de persoon overeenkomt met het stereotiepe beeld van de rol. Een 'mannelijke chirurg' is dus gewoon 'een chirurg'.

Een topvrouw daarentegen wordt benoemd omdat ze een **afwijking van de norm** blijkt te zijn. De afwijkingen worden vermeld, maar de norm zelf niet. Wanneer we vrouwen omschrijven als 'minder zelfzeker', bedoelen we eigenlijk 'minder zelfzeker dan mannen'. Alleen schrijven we dat laatste vaak niet. We spreken over 'de ondervertegenwoordiging van vrouwen', maar niet over 'de oververtegenwoordiging van mannen'.

We spreken over 'de ondervertegenwoordiging van vrouwen', maar niet over 'de oververtegenwoordiging van mannen'.

Wat nu?

De media zetten dus te weinig in op **genderdiversiteit**. Nochtans zou een correcte representatie van vrouwen in de media positieve effecten met zich meebrengen. Dat blijkt uit een rapport van het Nederlands onderzoeks- en adviesbureau **Ecorys**. Het zou tot betere kansen voor vrouwen op de **arbeidsmarkt** en minder **sociale ongelijkheid** leiden.

Een **diverser beroepsprofiel** van journalisten zou ook een gedeeltelijke **oplossing** kunnen zijn. Volgens de databank van de Vlaamse Vereniging van Journalisten zijn er momenteel **1391 vrouwelijke** en **3122 mannelijke** beroepsjournalisten. Vrouwelijke journalisten zouden volgens Steunpunt Media meer vrouwen aan het woord laten. "Het moeten wel vrouwen zijn die oog hebben voor het mechanisme", merkt Bruggeman op. "Anders geraken we geen stap verder."

#BeperktZicht

Ook onafhankelijke organisaties zoals de **Global Media Monitoring Project**, kenniscentrum voor gender en feminisme **vzw RoSa** en de Nederlandse vrouwenorganisatie **WOMEN Inc.** kunnen de bewustwording aanwakkeren. WOMEN Inc. lanceerde vorig jaar de campagne '**#BeperktZicht**'. De vrouwenorganisatie riep iedereen op om extra alert te zijn voor stereotyperingen in de nieuwsmedia. WOMEN Inc. vroeg om nieuwsberichten met genderstereotyperingen of seksistische uitspraken te delen op sociale media met de hashtag '**#BeperktZicht**'. Koppen zoals 'Vrolijke Marjan (49) runt zonder stress Shell en gezin' en 'Stoer wijf of carrièrebitch' werden opgemerkt.

De vrouwenorganisatie verspreidde een **publicatie** over de rol van mediamakers en gaven aanbevelingen hoe journalisten het verschil kunnen maken. De publicatie eindigt met **vier adviezen** die journalisten, kunnen opvolgen om bij te dragen aan een correcte beeldvorming. "Erken dat iedereen

bevooroordeeld is. Maak **diversiteit**
tot de kern van je beleid. Stel
diversiteit centraal bij beoordeling
van kwaliteit. Werk samen met fondsen en opdrachtgevers aan een duurzaam
diversiteitsbeleid."

AUTEUR: CHARLOTTE DEPREZ

Charlotte Deprez studeert journalistiek aan Howest en loopt stage bij Apache.

[Auteursarchief](#)

[Stuur Charlotte Deprez een e-mail](#)

Artikel 2
Nieuwsartikel
Format: Apache - nieuws

CHARLOTTE DEPREZ / 13 mei 2019

Geslacht politici beïnvloedt stemgedrag

🕒 Leestijd: 3 minuten

NIEUWS

0

Vrouwelijke politici worden systematisch vaker als 'links' beschouwd dan hun mannelijke tegenhangers. Dat blijkt uit onderzoek van de UGent. Nochtans zijn vrouwelijke politici in Vlaanderen bijna gelijk verdeeld over de verschillende partijen. Het geslacht van politici blijkt dus toch nog een rol te spelen bij verkiezingen. "Als vrouwelijke politici als 'links' worden gezien, kan dat in hun nadeel spelen."

Robin Devroe en **Bram Wauters** van de **UGent** deden onderzoek naar de rol van politieke **genderstereotypen** bij het stemgedrag van Vlaamse kiezers. Volgens de onderzoekers hebben kiezers vaak te weinig tijd of interesse om voldoende geïnformeerd te worden over alle verkiezingskandidaten.

Daarom baseren kiezers zich bij het geven van hun stem soms op bepaalde kenmerken zoals het **geslacht**, die ze dan onbewust met bepaalde capaciteiten en standpunten associëren. Met deze kennis gingen Devroe en Wouters na of **Vlaamse kiezers** de competenties en ideologische posities van vrouwelijke en mannelijke kandidaten anders evalueren.

Hypothetische kandidaten

De onderzoekers legden hypothetische kandidaten voor aan **2362 Vlamingen**. Enkel het geslacht, de positie op de lijst en het beleidsstandpunt over een bepaald onderwerp van de kandidaten werden vernoemd. Alle beleidsstandpunten namen een **centrale positie** in.

De standpunten gingen over **zes thema's**: twee die over het algemeen als 'zacht' worden beschouwd (gezondheidszorg en onderwijs), twee 'harde' thema's (financiën en defensie) en twee genderneutrale thema's (toerisme en klimaat).

Na de voorstelling van elke kandidaat werd de respondenten gevraagd om een vragenlijst in te vullen, vooraleer ze het volgende profiel kregen. De respondenten moesten een score geven van één tot zeven op hoe **competent** de kandidaat zou zijn bij het oplossen van het probleem dat ter discussie staat. Ook de **ideologische positie** moesten ze aanduiden op een links-rechtse schaal.

Competentieverschil

Qua competenties waren de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke kandidaten miniem. De bekwaamheid van mannelijke kandidaten werd iets hoger geschat bij de harde thema's. Bij de zachte thema's scoorden vrouwen beter bij onderwijs en mannen beter bij gezondheidszorg. Bij de genderneutrale thema's werden vrouwen bekwaamer gevonden bij toerisme en mannen bij klimaat.

Ondanks de kleine verschillen in competenties, was het grootste verschil merkbaar bij het thema defensie. Dat zou zo zijn omdat defensie beschouwd wordt al het meest typische **mannelijke beleidsdomein**. "De media spelen hier ook een rol in", zegt Devroe. "Wanneer het in televisieprogramma's gaat over defensie of financiën, zijn het vaak mannen die rond de tafel zitten."

'Wanneer het in televisieprogramma's gaat over defensie of financiën, zijn het vaak mannen die rond de tafel zitten.'

'Linkse vrouwen'

Merkwaardiger was de aanduiding van de **ideologische positie** van de kandidaten. Vrouwen werden systematisch meer als 'links' beschouwd dan hun mannelijke tegenhangers. Nochtans heeft Vlaanderen een politiek systeem waar vrouwen bijna gelijk verdeeld zijn over verschillende partijen.

De onderzoekers waren verrast door de resultaten. Volgens hen kan Vlaanderen gezien worden als een **vrouwvriendelijke omgeving** waarin de Vlaamse kiezers uitgebreid blootgesteld worden aan vrouwelijke politici.

Vlaanderen zou dus in principe minder vatbaar moeten zijn voor politieke genderstereotypen. "Het is merkwaardig dat ook in Vlaanderen vrouwen meer als links worden gezien," meent Devroe. "Er zijn bijvoorbeeld ook sterke vrouwen vertegenwoordigd bij Open VLD en N-VA."

Nadelig voor de carrière van vrouwelijke politici

Volgens de onderzoekers illustreert hun studie dat gender nog steeds van belang is voor het lot van vrouwelijke kandidaten. Kiezers zouden hun stemgedrag enkel kunnen baseren op het geslacht van een kandidaat. Ze zouden door het geslacht politieke keuzes vereenvoudigen en conclusies trekken over de positie en ideologie van een kandidaat.

Volgens Devroe kan dat een **invloed** hebben op de **carrière** van de politici. "Uit onderzoek blijkt dat kiezers meer geneigd zijn om **centrumgericht** te stemmen. Als vrouwelijke politici dus als 'links' worden gezien, kan dat in hun nadeel spelen."

Hoe komt dit?

Dit fenomeen heeft volgens het onderzoek **drie mogelijke oorzaken**. Het zou kunnen voortvloeien uit de veronderstelling dat vrouwelijke politici in werkelijkheid ook meer linkse posities innemen.

Een andere oorzaak kan zijn dat vrouwelijke kiezers minder stemmen op rechtse partijen en zichzelf sneller als 'links' beschrijven. Uit eerder onderzoek blijkt dat

Vlaamse vrouwen zich inderdaad meer aan de linkerkant van het politieke spectrum positioneren en vaker stemmen op linkse partijen.

Ook de eigenschappen die dagdagelijks toegekend worden aan vrouwen kunnen hier iets mee te maken hebben. "Vrouwen worden eerder gezien als zachtaardig en liefdevol, terwijl mannen eerder als leidersfiguur en dominant beschouwd worden", aldus Devroe.

'Vrouwen worden eerder gezien als zachtaardig en liefdevol, terwijl mannen eerder als leidersfiguur en dominant beschouwd worden'

Kiezers denken bijvoorbeeld dat vrouwen even bekwaam zijn als mannen om financiële problemen aan te pakken. Alleen zouden vrouwelijke politici dat op een zachtere manier doen met een linksere benadering.

Volgens Devroe kunnen de **media** ook een rol spelen in het beeld dat kiezers hebben over vrouwelijke kandidaten. "Vrouwelijke politici worden anders in beeld gebracht dan mannelijke", zegt Devroe. "Het feit dat de media bij mannen bijvoorbeeld minder focust op het privéleven dan bij vrouwen, kan het beeld dat kiezers reeds hebben, bevestigen."

AUTEUR: CHARLOTTE DEPREZ

Charlotte Deprez studeert journalistiek aan Howest en loopt stage bij Apache.

[Auteursarchief](#) [Stuur Charlotte Deprez een e-mail](#)

Artikel 3

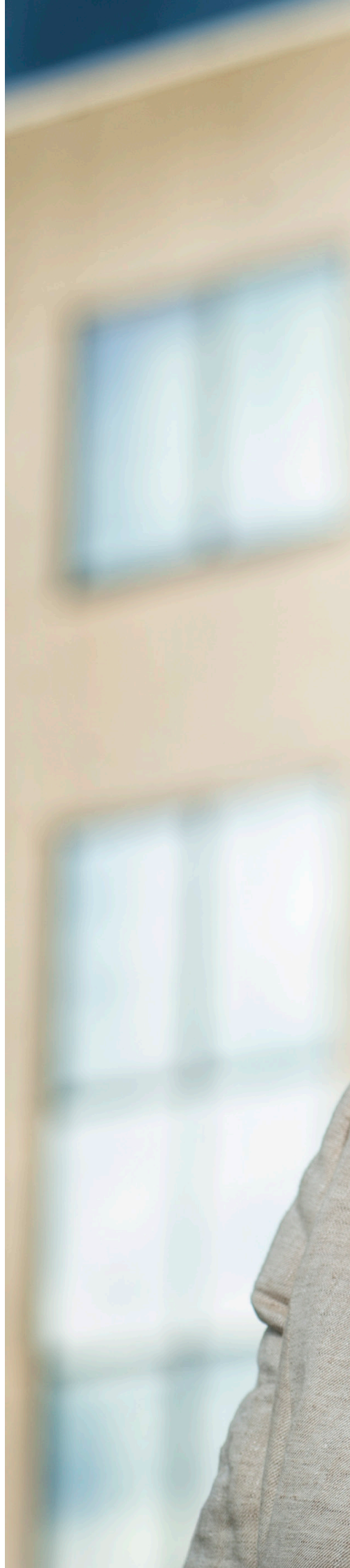
Portretreeks vrouwen met een topfunctie
Format: Knack

‘Het blijft voor vrouwen moeilijker dan voor mannen’

Behandelen de Vlaamse media vrouwen anders dan mannen? Saskia van Uffelen, Kathleen Van Brempt, Marleen Temmerman en Maggie De Block delen hun ervaringen en ideeën over hoe de media hen portretteren. Vrouwen lijken nog steeds genderstereotiep aan bod te komen.

Door *CHARLOTTE DEPREZ*

Hoe worden vrouwen met een topfunctie in beeld gebracht in de pers? Volgens onderzoek van Steunpunt Media, een initiatief van de Vlaamse overheid, is slechts een vierde van alle geïnterviewden in de traditionele Vlaamse media vrouwelijk. De vrouwen die aan bod komen worden vaak genderstereotiep afgebeeld. Bij vrouwen met een topfunctie ligt de focus vaak op hun uiterlijk, hun persoonlijk leven en hun vrouw-zijn in plaats van hun expertise en capaciteiten. Bij hun mannelijke collega's gebeurt dit nauwelijks tot nooit. Knack sprak met vier vrouwen in topfuncties over hoe zij die beeldvorming ervaren.

‘De media maken nieuws vanuit een mannelijk referentiekader’

SASKIA VAN UFFELEN

CEO van Ericsson Belux

‘De eerste vraag die ik altijd krijg bij een interview is: ‘Hoe combineert u uw topfunctie met uw gezinsleven?’ Die vraag krijgen mijn mannelijke collega’s nooit voorgeschoteld. Nochtans leven we in een maatschappij met mannen die ook verantwoordelijkheden hebben tegenover hun kinderen. Er wordt over mijn privéleven geschreven. Dat mag ook. Ik heb een zoon met autisme en op die manier kan ik zulke onderwerpen bespreekbaar maken. Alleen begrijp ik niet waarom dergelijke problematiek enkel op vrouwen wordt toegespitst.

‘Niet enkel hoe vrouwen naar voor worden gebracht, is een probleem. Het kleine aantal vrouwen dat in de media komt is ook niet correct. Er zijn veel meer vrouwen in topfuncties dan het aantal bronnen die het woord krijgen. Het zijn altijd dezelfde namen die dan beschreven worden als ‘harde tante’. De media maken nieuws vanuit een mannelijk referentiekader. Nochtans zouden ze nu, meer dan ooit, moeten focussen op het vrouwelijk perspectief.

‘Ik probeer als rolmodel aan te tonen dat je als vrouw een topfunctie kunt bereiken en dat het vrouw-zijn geen beperking is. Integendeel, het is eerder een voordeel dan een nadeel. We hebben nood aan meer vrouwelijke competenties om tot nieuwe inzichten te komen.’

‘Als vrouw ben je nooit enkel een politica’

MARLEEN TEMMERMAN

Hoofd van het departement gynaecologie en verloskunde van de Aga Khan University in Kenia

‘Toen ik jonger was, vooral tijdens mijn politieke carrière, vroegen journalisten mij dikwijls of ik nog tijd had voor mijn man en mijn zoon. Dat wordt nauwelijks gevraagd aan mannelijke politici. Een man in de politiek is een politicus. Als vrouw ben je nooit enkel een politica. Je bent ook een vrouw, een moeder en een echtgenote. Alles wat gebeurt rondom jou, wordt ook meegenomen. Bij mij is dat doorheen de jaren verminderd. Dat is omdat er minder nieuws te rapen valt en omdat ik me daar ook altijd serieus tegen afgezet heb. Tijdens interviews zei ik dat mijn privéleven niet relevant was tijdens dat gesprek.

‘Vrouwen met een topfunctie krijgen vaak commentaar op hun kledij. Ik heb daar nooit echt veel last van gehad omdat ik daar ook niet echt mee bezig ben. Maar ik denk dat het belangrijk is dat die vrouwen ondanks alles proberen om de inhoud te laten domineren. Maar dat blijft voor vrouwen moeilijker dan voor mannen.

‘De beeldvorming van vrouwen in topfuncties zou verbeterd kunnen worden door in te zetten op een genderopleiding binnen de journalistiek en de mediasector. Zo kunnen mediamakers hun eigen werk evalueren met een genderbril. Zo’n genderopleiding is niet enkel voor journalisten, maar ook voor de geïnterviewden relevant. Zo kunnen zij ook beter leren omgaan met genderstereotiepe vragen.’

‘De pers kijkt anders naar vrouwelijke dan mannelijke politici’

KATHLEEN VAN BREMPT

Europees Parlements lid

‘Toen ik net in het Europees parlement verkozen was in 2000, heeft dat heel wat media-aandacht gekregen omdat ik het jongste Europarlementslid was op dat moment. Terzake, het actualiteitsprogramma van de VRT, heeft toen een reportage gemaakt. Ze vroegen me om wat rond te lopen omdat ze tussenbeelden nodig hadden. Dat heb ik netjes gedaan. Ik had die dag een rok en hoge hakken aan. Uiteindelijk was er bij al die tussenbeelden ingezoomd op mijn benen. Dat is enorm seksistisch. Ik heb daar wel uit geleerd. Nu communiceer ik op een andere manier en bijna uitsluitend op inhoud. Dat komt natuurlijk ook door mijn twintig jaar ervaring.’

‘Voor jonge vrouwen in de politiek is er nog niet veel veranderd. De pers kijkt anders naar vrouwelijke dan mannelijke politici. Het lijkt alsof je als vrouw begint met een lagere intellectuele capaciteit dan mannen en je je de hele tijd moet bewijzen.’

‘Ik ben moeder geworden toen ik minister was. Daar zijn toen uiteraard veel vragen over gesteld. Ik wou aantonen, en nog steeds, dat een topfunctie en een gezin perfect combineerbaar zijn. Je moet daar ook een rolmodel in zijn. Als je de hele tijd zegt dat dat bijna niet combineerbaar is en dat je daardoor een zeer ongelukkige moeder bent, wie heeft er dan nog zin om in dat soort functies te stappen? We hebben nu net nog altijd meer vrouwen in de politiek nodig.’

‘Vrouwen worden sneller op hun uiterlijk aangepakt.’

MAGGIE DE BLOCK

Federaal minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid

‘Vrouwen worden sneller op hun uiterlijk aangepakt. Er wordt over geschreven als ze hun coupe veranderen, als ze ouder worden, als ze ronder zijn... Als een man een spuuglelijk kostuum draagt, zal je daar niets over lezen. Toen koningin Mathilde enkele jaren geleden verscheen in een gele jas, werd ze in de pers vergeleken met Pino, de gele vogel uit Sesamstraat. Zelf maak ik er vaak geen probleem van omdat er andere zaken in de wereld zijn die veel belangrijker zijn. Maar ik kan niet zeggen dat ik het leuk vind.

‘Men gaat er altijd van uit dat vrouwen met een topfunctie sowieso hun gezin op de tweede plaats moeten zetten. Dat is zeker niet het geval. Toen ik nog studeerde werd me ook verteld dat ik moest kiezen tussen een carrière of een gezin. Ik weigerde me daarbij neer te leggen, want ik wou het alle twee.

‘Journalisten vragen niet meer hoe ik mijn functie met mijn gezin combineer omdat mijn kinderen al volwassen zijn. Nu krijg ik de vraag of ik kleinkinderen zou willen. Als ik dan zeg dat ik dat heel graag wil, vragen ze of ik ervoor zal kunnen zorgen. Soms wil ik dan zeggen dat ze de boom in kunnen, maar dat doe ik niet. Ik moet beleefd blijven, hé?’ *(lacht)*

Artikel 4

Vraag-en-antwoordinterview Kathleen Beullens
Format: Zeno

Kathleen Beullens over de invloed van sociale media op het alcoholgebruik van jongeren.

‘Sociale media zijn niet inherent goed of slecht’

Kunnen sociale media een invloed hebben op het alcoholgebruik van jongeren? Kathleen Beullens, professor aan de Katholieke Universiteit Leuven, onderzocht dit fenomeen. “De effecten van social media zijn nog niet gigantisch groot, maar ze zijn er wel. De sociale media dragen gewoon allemaal bij tot een algemeen klimaat waarbinnen alcohol heel aanvaard is.”

CHARLOTTE DEPREZ

Sociale mediaplatformen zoals snapchat, instagram en facebook maken tegenwoordig deel uit van het dagelijks leven. Ook bij jongeren. Ze lijken soms onafscheidbaar te zijn van hun smartphone. Onderzoek van de Universiteit Gent en Universiteit Antwerpen dit jaar toonde aan dat het gebruik van sociale media tot lagere examenresultaten kan leiden. Maar dat gebruik heeft ook andere gevolgen.

Er wordt vaak gezegd dat de jeugd constant bezig is met smartphones en sociale media. Heeft u een zicht op hoe vaak jongeren sociale media gebruiken?

“Ik denk dat we allemaal, niet alleen jongeren, vandaag de dag via onze

smartphone continu met elkaar verbonden zijn. Maar dat zit allemaal in heel veel kleine interacties, waardoor het heel moeilijk is om smartphone- en socialemediagebruik uit te drukken in uren of minuten.

“In het onderzoek dat wij voeren hebben we niet echt gevraagd hoe

—
‘Nu is het eenmaal zo dat jongeren via die sociale media continu in interactie staan met hun vrienden.’

vaak de respondenten sociale media gebruiken omdat het heel moeilijk is om dat op die manier accuraat in te schatten.”

Toch blijken die sociale media wel belangrijk te zijn voor jongeren. Waarom is dat zo?

“Die zijn inderdaad heel belangrijk voor jongeren. De adolescentie is een periode waarin jongeren zich heel sterk richten op hun vrienden. Relaties met vrienden zijn altijd al belangrijk geweest in de adolescentie. Ook toen er nog geen sprake was van sociale media en smartphones.

“Nu is het eenmaal zo dat jongeren via die sociale media continu in interactie staan met hun vrienden. Niet enkel bij de adolescentie, maar ook bij de emerging adulthood of →

uitgestelde volwassenheid is dat zo. Dat zijn studenten uit het verdergezet onderwijs.”

Is er een daling in het gebruik van sociale media bij de emerging adulthood?

“Dat kan ik niet heel specifiek zeggen omdat we het gebruik niet echt meten. Maar als ik kijk naar de laatste cijfers dat ik daarover gezien heb, hangt het af van welk medium en in welke periode. Bij adolescenten is Snapchat bijvoorbeeld heel belangrijk. Bij iets oudere groepen is Facebook nog populair.

“Ik denk dat sociale netwerksites sowieso belangrijk zijn. Zowel bij adolescenten als emerging adults en de groepen die wat ouder zijn. Maar welk specifiek platform dat dan is, varieert van leeftijdsgroep tot leeftijdsgroep.”

U onderzocht onder andere de invloed van sociale media op alcoholconsumptie bij jongeren. Hoe gaat dat precies in zijn werk?

“Er zijn verschillende vormen van socialemediagebruik die een invloed kunnen hebben. Omdat je via sociale media voortdurend in interactie staat met vrienden, word je ook de hele tijd blootgesteld aan wat zij posten online. En wat post je? De dingen die je leuk vindt. Adolescenten doen dat vooral omdat ze voor een stuk hun identiteit nog aan het ontwikkelen zijn. Ze proberen die identiteit ook online te construeren en vorm te geven.

“We posten dingen die leuk zijn: feestjes, verjaardagen... In onze cultuur is daar heel vaak alcohol mee gemoeid. Dus heel vaak gaan mensen updates plaatsen op social media waarin op een of andere manier alcoholgebruik te zien is. Terwijl je vroeger op café moest gaan eigenlijk om te zien hoeveel alcohol je vrienden consumeren, kan je nu door het gebruik van social media zien hoeveel alcohol je vrienden consumeren. Dus dat is een eerste vorm.”

En de tweede?

“Je wordt niet alleen blootgesteld aan de posts van anderen. Je kan ook zelf updates plaatsen. Ook daar zien we dat het vaak om alcoholgerelateerde updates gaat. Het plaatsen van die

updates kan een impact hebben op je latere gedrag. Als ik vandaag post dat ik vanavond veel ga drinken, kan dat een soort indirect effect hebben op mijn gedrag van vanavond omdat ik onbewust zou kunnen afleiden dat ik iemand ben die graag feest en drinkt. Die perceptie kan vervolgens een invloed hebben op het gedrag die ik later stel.

“Er zijn dus twee vormen die een invloed kunnen hebben. Als je ziet dat anderen heel veel drinken, ga je denken dat dat normaal is en ga je positiever staan ten opzichte van alcoholgebruik. Als je zelf veel zulke updates post, kan je ook jezelf onbewust beïnvloeden om meer te drinken.”

Zou het ook omgekeerd kunnen?

Zou de verspreiding van campagnes zoals Tournée Minérale bijvoorbeeld

BIO

Kathleen Beullens

◆ studeerde communicatiewetenschappen en sociale wetenschappen aan de KU Leuven

◆ doctoreerde in 2009

◆ sinds 2014 assistent-professor Communicatiewetenschappen aan de KU Leuven

◆ lid van The Netherlands-Flanders Communication Association

op sociale media een positief effect kunnen hebben?

“Attitudes en sociale normen zijn belangrijke processen waarlangs het verband tussen alcohol- en sociale media gebruik verklaard kan worden. Door alle alcoholupdates op social media, gaan mensen positiever staan ten opzichte van alcoholgebruik en gaan ze ook denken dat anderen vaker drinken. Dat kan je eigen gedrag voorspellen. Door campagnes als ‘Tournée Minérale’ gaan mensen daar toch al eens vaker bij stilstaan.

“Je merkt ook dat er tijdens zo’n periode een groter aanbod is van alcoholvrije dranken in cafés en restaurants. Het zou ook wel op die sociale normen kunnen werken en dus een positieve impact hebben. Theoretisch is dat zeker mogelijk, maar de vraag is of één zo’n campagne op kan tegen de stroom aan

‘Ik denk dat het belangrijk is om interventies op te zetten waarbij jongeren leren dat er zulke effecten bestaan.’

positieve berichten rond alcoholgebruik.”

Denkt u dat jongeren nu op nog jongere leeftijd beïnvloed worden om meer alcohol te consumeren door die sociale media?

“Ik denk dat dat voor een stuk wel altijd zo geweest is. De alcoholsocialisatie start niet op het moment dat jongeren op social media gaan. Er zijn heel veel kinderen die op hun tien jaar thuis al eens van een glas cava van hun ouders mogen drinken. De ouders denken dan dat dat allemaal niet zo erg is. Dus je moet die social media eigenlijk zien als één component binnen een geheel van factoren die bepalen hoeveel alcohol iemand gaat consumeren.

“De effecten van social media zijn nog niet gigantisch groot, maar ze zijn er wel. Je moet ze wel kunnen plaatsen binnen een hele context: of je ouders drinken of niet, wat hun houding daartegenover is, of je vrienden drinken of niet, je persoonlijkheid... Al die zaken spelen een rol in je alcoholgebruik.

“Social media zijn een component die er vroeger niet was, maar ik denk niet dat jongeren daardoor vroeger gaan drinken. Ze dragen gewoon allemaal bij tot een algemeen klimaat waarbinnen alcohol heel aanvaard is.”

Maar zit er een evolutie in?

“Daarvoor zou ik de cijfers moeten bekijken. Ik durf daar niet zozeer uitspraken over te doen.”

Denkt u dat jongeren zich bewust zijn

van de risico's verbonden aan sociale media?

“Ik denk voor bepaalde risico's wel, zoals sexting. Bij dat soort risico's wordt wel preventie gedaan. Maar ik denk dat heel weinig mensen erbij stilstaan als het over alcoholgebruik gaat. We zien dat eigenlijk voortdurend. Mensen posten constant foto's die te maken hebben met alcoholgebruik op social media. Dus ik denk niet dat ze dat doelbewust doen om anderen te beïnvloeden.”

Is er een manier waarop jongeren zichzelf kunnen beschermen?

“Ik denk dat het belangrijk is om interventies op te zetten waarbij jongeren leren dat er zulke effecten bestaan. Dat heet eigenlijk media literacy interventies, waarbij je jongeren bewust maakt van de risico's die gepaard met het gebruik van sociale media en op welke manieren ze dagelijks subtiel beïnvloed worden. Er zijn studies die aantonen dat zulke interventies een invloed kunnen hebben als je dat op een goede manier aanpakt. Daar moeten dus programma's voor opgestart worden.

Zijn er preventiemaatregelen gekomen door uw onderzoek? Of is daar al over nagedacht?

“Ons onderzoek geeft aanknopingspunten van hoe een interventie er zou kunnen uitzien. De volgende stap, waar we nu mee bezig zijn, is om een interventiestudie op te zetten. Die moet je ook uitvoerig testen om te zien welk effect die interventie heeft. Want je kan →

niet zomaar een interventie-initiatief opstellen en hopen dat die wel tot goede resultaten zal leiden. Je kan ook soms omgekeerde effecten bereiken.

“Er zijn voorbeelden in de literatuur waarbij interventies boomerangeffecten hebben, wat wil zeggen dat als je bijvoorbeeld zou proberen om alcoholgebruik te reduceren, dat je per ongeluk iets doet waardoor jongeren dat plots juist veel interessanter vinden. Je wil ze ook niet op ideeën brengen. Dus dat zijn zaken die heel nauwkeurig wetenschappelijk getest moeten worden vooraleer je dat op grotere schaal gaat toepassen. Daar zijn we nog niet in deze fase.”

Heeft u al een idee van hoe die interventie er zou uitzien?

“We zijn daar momenteel over aan het nadenken, maar de interventie zou moeten werken op attitudes en sociale normen.”

Kunnen ouders ervoor zorgen dat hun kind minder vatbaar wordt voor risicogedrag door bijvoorbeeld het gebruik van sociale media te beperken?

“Ik denk zeker dat ouders een rol kunnen spelen. Dat blijkt ook uit ons onderzoek. Maar die rol situeert zich voornamelijk in het voorbeeld dat ouders stellen voor hun kinderen. Als je elke dag van je werk thuiskomt en je een glas wijn uitschenkt, dan geef je de indruk aan je kinderen dat dat oké is. Je eigen alcoholgebruik speelt dus een rol in het gebruik dat je kinderen gaan stellen.

“Ook door de zaken die jij als ouder op social media post, geef je aan je kinderen een bepaald beeld mee van wat je eigen perceptie van alcoholgebruik is. Post je zelf veel alcoholgerelateerde content? Vind je het aanvaard om aan binge drinking te doen?”

Kunnen de sociale media ook ander risicogedrag dan alcoholgebruik veroorzaken?

“Ik heb in het verleden, tijdens mijn doctoraat, onderzoek gedaan naar de effecten van het spelen van racing games op risicogedrag in het verkeer. Maar dat is niet gelinkt aan sociale

mediagebruik tot nu toe. Risicovol rijgedrag komt ook veel voor in actiefilms. Op welke manier dat dat een impact kan hebben op het rijgedrag van jongeren, heb ik ook onderzocht. Dat is niet meteen gelinkt aan sociale media, maar wel media in het algemeen.”

Hoe kan een videogame of actiefilm dan een impact hebben op het rijgedrag?

“Eigenlijk zijn die processen redelijk vergelijkbaar met het verband tussen social media en alcoholgebruik. Je wordt voortdurend blootgesteld wordt aan positieve beeldvorming van risicovol rijgedrag. Bij actiefilms blijkt dat er heel wat risicovol rijgedrag aan bod komt en er zelden of nooit een

—

‘Sommige media hebben bij sommige jongeren een positief effect en sommige media hebben bij sommige jongeren een negatief effect.’

ongeval gebeurt. Als er toch eens een ongeval gebeurt, is dat een met heel veel blikshade maar de held van het verhaal gaat nooit gewond geraken. In het ergste geval heeft hij een klein schrammetje.

“Je ziet dus heel veel risicogedrag op een positieve manier en ziet de mogelijke gevolgen daar niet van.”

Daardoor zal je dan zelf ook meer risico's nemen?

“Die positieve beeldvorming kan de indruk geven dat het nemen van risico's in het verkeer iets is waar weinig gevolgen aan verbonden zijn. Mensen

kunnen daar positiever tegenover staan en gaan ook denken dat dat meer aanvaard is. Ze gaan denken dat het geen probleem is om 150 kilometer per uur te rijden 's nachts op een autosnelweg. Ze gaan denken dat dat niet gevaarlijk is en gaan risico's mis inschatten.

“Verder krijgen ze het idee dat iedereen dat eigenlijk wel doet. Hun attitudes en sociale normen worden op die manier beïnvloedt, wat risicogedrag kan veroorzaken.”

Om terug te gaan naar de sociale media. Na alles wat u onderzocht heeft, vindt u sociale media positief of negatief?

“Zowel positief als negatief. Het hebben van contact met je vrienden speelt een heel belangrijke rol in de ontwikkeling van adolescenten. Ook het feit dat zij via die sociale media een soort van sociale identiteit construeren, is belangrijk.

“Het hangt af van het individu en de manier waarop hij of zij met sociale media omgaat. Sommige media hebben bij sommige jongeren een positief effect en sommige media hebben bij sommige jongeren een negatief effect. Het is dus niet altijd goed of altijd slecht. Het hangt af van het medium, de persoonlijkheid, de situatie en een hoop andere contextuele factoren. Sociale media zijn niet inherent goed of slecht.”

Zijn er bepaalde sociale media die meer negatieve invloeden hebben?

“Wij gaan nu met een nieuwe studie starten om na te gaan of die verschillende social networking sites elk een ander effect kunnen hebben op drinkgedrag. We vermoeden dat jongeren bijvoorbeeld op snapchat, omdat berichten maar heel kort aanwezig zijn, meer risicovolle vormen van drinkgedrag gaan posten.

“Ze gaan niet op facebook foto's van een feestje plaatsen waarop iemand echt zichtbaar extreem dronken is. Ze gaan dat sneller doen op snapchat, denken we, omdat die foto's ook verdwijnen. Dus het zou kunnen dat het ene medium een sterker effect heeft dan het ander, maar dat weten we nog niet op dit moment.”

